

ЕПИСКОП ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ ГЕРАСИМ
Судбина владике Саве доказ да СПЦ дијели судбину свог народа

МАЈА ВАСОВИЋ, КОМИСИЈА ЗА НЕСТАЛА ЛИЦА
Србија ће законом признати жртву коју су поднијеле породице несталих лица

ОБЈАВЉЕНИ ИЗВЈЕШТАЈ НЕЗАВИСНЕ МЕЂУНАРОДНЕ КОМИСИЈЕ

У Сребреници није било геноцида, већ се догодио злочин против човјечности

- Високи представник забраном негирања геноцида у Сребреници наметнуо нове тензије
- Одговор из Бањалуке: Ко назове Републику Српску или српски народ геноцидним иде у затвор

» СВИ НАРОДИ СУ БИЛИ ПРОГОЂЕНИ:
Гидеон Грајф, председник Независне међународне комисије за истраживање страдања свих народа у сребреничкој регији у периоду од 1992. до 1995. године

146 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА НАЈВЕЋЕГ ПРИЈАТЕЉА СРБИЈЕ

Прича о Арчибалду Рајсу: Љубав коју нисмо знали да прихватимо

У БУСИЈАМА ОБИЉЕЖЕНО 80 ГОДИНА ОД УСТАШКОГ ПОКОЉА СРБА У ГЛИНИ

Линта: Хрватски дом преименовати у музеј српских жртава геноцида Баније и Кордуна

УВОДНИК

» Пише: Трифко Ђоровић

Или јеси или ниси - Србин

Ближи се процес пописивања становништва у Хрватској, који је од огромне важности за Србе који су од некад конситутивног народа ове републике данас постали национална мањина у процесу нестајања. Прије десет година број Срба у Хрватској, према званичним подацима био је 186.633 или 4,36%. То је омогућило Србима да као национална мањина стигну до максимална три представника у Сабору Републике Хрватске. Такође, тај број је омогућило у општинама у којима је удио у становништву од 5 до 15 одсто, као и у жупанијама у којима је Срба више од 5 посто да имају размјерну заступљеност у представничким тијелима.

Кампања за лов на Србе овога пута започела је у Ријеци гдје се појавио билборд са натписом *Попис становништва 2021* и очекивано означеном поруком *Хрват, Православац и Хрватска православна црква*. На тај начин позивају се Срби да се на предстојећем попису становништва изјасне као Хрвати православци припадници непостојеће Хрватске православне цркве. На билбордима је стављен и грб ове вјерске заједнице из периода Независне Државе Хрватске и потпис Удружења хрватских православних бранитеља, за које тамошњи медији тврде да је непостојеће.

Свјесни важности овог пописа Српско национално вијеће Милорада Пуповца је уложило новац у кампању *Не буди само Србин... Буди е-Србин*. Снимљен је спот у коме се позивају Срби у Хрватској да се без страха изјасне као Срби на попису становништва путем интернета. Тај спот који је режирао Предраг Личина, познат по филму *Посљедњи Србин у Хрватској* у доброј мјери је описао атмосферу у којој данас живи наш народ у Хрватској.

У споту се појављује мушкарац чије је презиме Србљановић, који спушта ролетне и замрачује стан, а прије него што отвори страницу за онлајн попис становништва, вади картицу и батерију из мобилног телефона, ставља рукавице и маску, на врховима прстију послушну је комшије и укључује гласну музику, односно чини све да прикрије своје присуство. Тек тада, у мрачном стану, симболично маскиран као лупеж, уписује у рубрику да је по народности Србин. Потом га комшија Хрват ослоњавајући са *Србине* моли да утиша музику јер му дијете спава. Порука на крају спота „можеш се изјаснити које си народности, а да нико то не дозна“ показује истински и понижавајући положај српског народа у Хрватској. Да ли овај спот може да утиче на промјену мишљења оних појединаца који данас углавном превјерени живе у хрватским градовима и крију свој идентитет? Тешко! Онај ко не смије јавно да каже да је Србин, то сигурно неће урадити ни тајно.

Међутим, овај спот би могао едукативно дјеловати на његовог наручиоца. Наш народ би рекао како сијеш, тако и жањеш. Политиком трулих компромиса умногоме је дат пун допринос нестанку српског идентитета у Хрватској. Уосталом, шта може да мисли просјечан Србин, ако представник његовог народа заједно са осталим званичницима Хрватске, слави у Книну највеће етничко чишћење у Европи након Другог свјетског рата и прогон сопственог народа. Ниједан спот није у стању да надокнади насталу штету.

Док се неки надају да ће проценат становништва остати исти због великог одлива хрватског народа у земље Европске уније, оправдана је зебња да би број Срба на овом попису могао бити мањи од давно пројектованих 3 посто са трендом потпуног нестанка у блиској будућности.

КАДРОВИ ФЕДЕРАЦИЈЕ УПРАВЉАЈУ СА ЧЕТИРИ НАЈВАЖНИЈЕ ПРАВОСУДНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Правосуђе БиХ без Срба на руководећим позицијама

– Недопустиво је етничко чишћење Бошњака са челних функција у правосудним институцијама БиХ – став је Изетбеговићевог СДА саопштен у јануару 2019. године. Но, двије године касније, на руководећим мјестима у правосудним институцијама на нивоу БиХ – нема ниједног Србина, нити правосудних дјелатника из Републике Српске.

Након одласка Златка Кнежевића, донедавног председника Уставног суда БиХ и јединог Србина у правосудним органима у Сарајеву, и доласка на ту позицију Мате Тадића, који се изјашњава као Хрват, правосуђем БиХ управљају искључиво кадрови из Федерације БиХ. На челу Високог судског и тужилачког савета (ВСТС) БиХ тренутно је Бошњак Халил Лагумџија, откако је с тог мјеста отишао Милан Тегелџија. Тужилаштво БиХ управља Гордана Тадић, Хрватица, док је на челу Суда БиХ Ранко Дебевец, из реда „осталих“.

Да ли је таква расподела позиција у складу с Уставом БиХ?

– Уставом БиХ је прописано да функционери именовани на положаје у институцијама БиХ по правилу одражавају састав народа у БиХ. Ово је уставни императив, који важи за институције на нивоу БиХ. То, у суштини, значи да се крши ова уставна норма ако се приликом именовања она не примјењује – рекао је за *Независне* Милан Благојевић, судија Округног суда у Бањалуци.

Српски политички представници оцјењују да су Срби „протјерани из руководства правосуђа“. Наводе како је била намјера Бошњака да преузму те позиције, због чега се, како истичу, толико инсистирало на смјени Милана Тегелџије из ВСТС-а.

Званичници РС незадовољни су радом суда и тужилаштва БиХ и већ годинама наводе да су правосудни органи скрајнули предмете злочина над Србима, а да је предност давана процесуирању злочина над Бошњацима.

» Бањалука годинама незадовољна односом правосуђа према српским жртвама из рата

Драган Чавић, председник Одбора за политички систем, правосуђе и управу Скупштине РС, каже за *Политику* да је БиХ успостављена на балансу етничке конститутивности, која мора да се осликава, посебно у институцијама БиХ, јер је то, како наводи, принцип на којем је утемељен цијели систем.

– Потпуно је ненормално да у кључним правосудним институцијама на нивоу БиХ нема Срба. То је неразуман диспаратитет који производи сумњу да због етничких подјела које постоје у овој земљи постоји и етничко вођење правосуђа. О томе, уосталом, најбоље свједоче бројне пресуде Уставног суда БиХ, које су резултат директног прегласавања, као што је однос према Дану РС. Ријеч је о тешким питањима која се етничким прегласавањем заврше на штету Срба – каже Чавић.

Наводи да проблем диспаратитета није својствен само правосуђу, већ и другим гранама власти у БиХ – извршној и законодавној, „гдје управо етнички дебаланс показује намјеру доминације Бошњака над остала два народа, чиме се подстичу само додатни раздори“. – О томе свједоче бројни примје-

ри пресуда судова БиХ, који су у вези с ратним злочинима ретроактивно примјењивали законе у поступцима против Срба, док су за Бошњаке за иста дјела примјењивали повољније законе, оне из СФРЈ. Етничка дискриминација и рушење етничке равнотеже производе директне посљедице по припаднике оних народа који су незаступљени у тим институцијама. Али то је пракса БиХ – рекао је Чавић.

Он примјењује да се као резултат таквих односа ни четврт вијека од краја рата није промијенила основна матрица између три народа.

– За РС је дејтонско уређење међународно стечено право, али Бошњаци, а често и Хрвати, Дејтон квалификују као међународно стечену неправду и на тој основи деценијама трају политичка трвења. У Сарајеву се не мире с чињеницом да је уставна композиција БиХ трајна. Сви они који рачунају на њену привременост таквим приступом као привремену заправо квалификују БиХ. Ако им то не уђе у главу, очито да ће ова земља и даље бити привремена, јер они тако желе – закључио је Чавић.

МЛАДЕН КРЕМЕНИЋ/ПОЛИТИКА

Коме сметају ћирилични знакови на путу?

Министарство транспорта и комуникација у Савету министара покренуће иницијативу за формирање радне групе која би требало да обиђе терен, утврди оштећење табла и саобраћајних знакова који су написани на ћирилици и ентитетским министарствима указати на такве појаве како би оне биле отклонене. Наиме, на скоро свим путним правцима и насељеним мјестима у ФБиХ, посебно у три кантона: Запад-

нохерцеговачком, Херцеговачко-неретванском и Ливањском кантону, табла, односно путокази написани на ћирилици су уништени, прекречени. Неки су чак и прелијећени, што изазива забринутост и нелагоду великог броја грађана, посебно српске националности.

Један од примјера је и уништена ћирилична табла на путу од Стоца према Неуму. Тамо се ни на једном путоказу не може видјети ћирилично писмо. На

овом путном правцу на новим таблама ћирилица је већ прекривена, ишарана или прелијећена.

Иначе, према Закону о безбједности саобраћаја на путевима у БиХ, саобраћајну сигнализацију постављају и одржавају институције које управљају путевима, док је правилницима дефинисано да саобраћајна сигнализација мора бити написана на службеним језицима у БиХ.

СРПСКО КОЛО

Оснивач и издавач: *Савез Срба из региона*Главни и одговорни уредник: *Трифко Ђоровић*Лектор: *Драгана Бокун*Веб администратор: *Милисав Шапић*Редакција: *Драгана Бокун, Жељко Ђекић,**Драгана Шиповац и Јелена Рокнић*Сарадници: *Боро Ркман (Хрватска), Драган Башовић,**Ратко Бубало (правни савјети),**Шпиро Лазиница (правни савјети),**Наташа Дробац, (правни савјети)*Адреса: *Отона Јупанчица 14, Нови Београд*Дописништво: *Булевар ослобођења 26, Нови Сад*Мејл: *srpskokolo@ssr.org.rs*Телефон: *021/6613-600*Сајт: *www.ssr.org.rs*Тираж: *5.000 примјерака*Дизајн и прелом: *Студио Хум, Барајево*Штампа: *Штампариија Борба а. д., Београд*

ISSN 2466-3476

*Израду овог броја Српског кола помогли су:**Министарство културе и информисања Републике Србије, Кабинет Предсједнице Републике Српске, општине Кладово и Мајданпек*

Дејан Дракулић изабран за новог председника Заједничког вијећа општина

Нови председник Заједничког вијећа општина у наредном четворогодишњем мандату биће Дејан Дракулић. Одлука је то делегата новог сазива Скупштине, вијећника у градским и општинским вијећима која се налазе на подручју дјеловања ЗВО-а. Заједничко вијеће општина је институција Срба на подручју Вуковарско-сремске и Осјечко-барањске жупаније настала на основу Ердутског споразума и Писма намјере Владе Републике Хрватске.

– Бити на челу једне од најзначајнијих институција српске заједнице на овим просторима за мене је вели-

ка част, али и велика обавеза. Образовање, култура, спорт и развој привреде су за нас највећи приоритети. Свјесни смо да ће људи одлазити одавде ако не буду имали посла, а ако нас не буде онда неће бити ни потребе

да се бавимо образовањем или културом. Убудуће ћемо појачати активности и на пружањима правне помоћи у остваривању права нашим суграђанима и припадницима наше заједнице. Заједничко вијеће општина ће и убудуће давати свој допринос у формирању демократског друштва у Републици Хрватској – каже нови председник ЗВО-а.

Дејан Дракулић правник је из Вуковара. Раније је био и замјеник градоначелника Вуковара из редова припадника српске заједнице и у неколико мандата вијећник у градском Вијећу. Радио је и као

председник Одбора за људска права Заједничког вијећа општина, а на мјесто председника долази са позиције помоћника министра управе у Влади Републике Хрватске. Предсједник је и Вијећа српске националне мањине града Вуковара, као и председник Вуковарског српског пјевачког друштва *Јавор*.

На скупштини је изабран и секретар ЗВО-а, а ту функцију обављаће као и у претходном мандату Винко Лазуић. Делегатима се обратио и досадашњи председник, а сада замјеник жупана Вуковарско-сремске жупаније Срђан Јеремић. **ИЗВОР**

БОЉЕ ИКАД НЕГО НИКАД ХРВАТСКА ВЛАДА ДОНИЈЕЛА ОДЛУКУ О ПРОДАЈИ СТАНОВА

РОК ДО 17. ЈАНУАРА: Лица која су у Хрватској добила у најам државне станове имају нову прилику да их откупе

Бивши носиоци станарског права који су прошли кроз сито и решето ненаклоњене државне бирократије да би остварили социјално стамбено збрињавање изван подручја од посебне државне бригае, добили су као најмопримци нову шансу за откуп стана у најму, власништву или сувласништву Републике Хрватске, пише загребачки портал *Новоси*.

ТРИ БИТНЕ ПРОМЈЕНЕ

Влада је донијела нову Одлуку о продаји станова која доноси три битне промјене: отвара се нови рок за подношење захтјева за откуп станова, који ће трајати шест мјесеци од дана ступања Одлуке 17. јула. Смањена је откупна цијена, и уведена је могућност потписивања уговора и коначног откупа станова у случајевима бивших носитеља станарског права без обзира на број чланова домаћинства.

Одлука је то на коју су многи бивши носиоци станарског права, али и Удружења које пружају бесплатну правну помоћ овој занемареној популацији, чекали пуних седам година. Посљедња Одлука којом су регулисани статус и права бивших носитеља станарских права била је донијета 2013. По њој је рок за подношење захтјева био отворен годину дана, закључно са 30. јулом 2014. године.

– Уред Српског народног вијећа и његови правни одјели у Загребу, Ријеци, Карловцу и Осиеку, примили су велик број упита грађана који су као бивши носиоци станарских права стамбено збринуту у некретнинама у власништву РХ, а који због слабијих економских прилика нису предали захтјев за откуп станова у роковима заданим по Одлуци из 2013. Како је од затварања општег рока прошло више од пет година, годинама смо тражили отварање новог рока чиме би корисницима било омогућено да приступе откупу – напомиње правна савјетница Српског народног вијећа Милена Чалић Јелић.

КОЛИКО ЈЕ ОСТАЛО ЖИВИХ НОСИЛАЦ СТАНАРСКОГ ПРАВА

Она додаје да је СНВ тражио и корекцију откупних цијена станова како би се омогућило лакше стицање власништва бившим носиоцима станарског права који скоро три деценије живе без гарантованог права на дом.

– С обзиром да је у питању 30 година процеса, морамо размишљати о томе колико

» ЦИЉ НИ НАКОН 30 ГОДИНА ЧЕКАЊА НИЈЕ БЛИЗУ: И без пандемије короне рок за пријаву је веома кратак

је остало живих носилаца станарског права – каже Данијела Жмукић из ППГ Сисак.

– Новом одлуком биће омогућен откуп и онима којима је био онемогућен откуп стана због негативног мишљења надлежних општинских државних одвјетништва. Образложења негативног мишљења су се углавном темелила на превеликим квадрататурама с обзиром на тренутни број чланова домаћинства. Код корисника стамбеног збрињавања дошло је до промјена броја чланова обитељи због пресељења, заснивања радног односа, школовања, заснивања властита обитељи, болести, смјештаја у домовима за старије и смрти чланова – наводи Чалић Јелић.

СМАЊЕНА ОТКУПНА ЦИЈЕНА

Објашњава да право откупа према овој Одлуци имају најмопримци који подносе захтјев за куповину стана у року од шест мјесеци од ступања на снагу Одлуке, изминутно, за станове којима управља и којима је продавац Средњег државног уреда за обнову и стамбено збрињавање изван подручја посебне државне бригае.

– Новом Одлуком у цијелини су прописани повољнији услови за откуп станова у односу на оне у претходним Одлукама о продаји станова у власништву Републике Хрватске из 2010, 2011. и 2013. године. То је остварено кроз смањење коефицијента откупа. Сада коефицијент величине насеља износи: 1,20 за насеља изнад 100.000 становника, 1,15 за насеља од 60.000 до 100.000 становника, 1,10 за она од 40.000 до 60.000 становника, 1,05 за она од 20.000 до 40.000 ста-

новника, 1,00 за насеља од 10.000 до 20.000 становника, а 0,90 за насеља испод 10.000 становника – објашњава Милена Чалић Јелић.

ПРАВО НА ОТКУП У ПОВРШИНИ ПРЕМА БРОЈУ ЧЛАНОВА ДОМАЊИНСТВА

Данијела Жмукић, правна савјетница Удружења Пројект грађанских права Сисак, истиче да особе које станове користе на основу уговора о најму, сада имају право на откуп у оноликој површини на коју имају право према броју чланова породичног домаћинства.

– За остатак површине утврђује се њена тржишна вриједност по процјени овлаштеног судског вјештака, уз могућност плаћања на рате и висину каматне стопе која се односи на остале станове из ове Одлуке и попуст од 20 посто код једнократне исплате, док је по старој одлуци попуст износио 15 посто. Значи купац може купити стан на основу уговора о најму с припадајућом законском квадратуром, у складу са Законом о стамбеном збрињавању на потпомогнутим подручјима. Остатак површине одређеног стана стамбене јединице моћи ће бити откупљен по тржишној цијени – каже правна савјетница Жмукић. Додаје да ће се према одредбама нове Одлуке рјешавати и захтјеви за откуп станова поднесени изван рокова прописаних старом Одлуком из 2013.

– Рок за подношење захтјева по старој одлуци био је годину дана, а сада је смањен на шест мјесеци. Смањено да је рок могао бити и дуље отворен, а не ограничавајући на 6 мјесеци, поготово с обзиром на специфичности данашњег времена, ограни-

ченост кретања и епидемиолошке мјере. Добро је да се по новој одлуци, потребна документација којом се доказује испуњење увјета за купњу стана, прибавља по службеној дужности, а не као прије на терет саме странке, потенцијалног купца – каже Жмукић.

ОТКУПЉЕНИ СТАН НЕ МОЖЕ СЕ ПРОДАТИ У НАРЕДНИХ ПЕТ ГОДИНА

Она упозорава да по новој Одлуци, уговор о продаји стана код станара који једнократно исплаћују стан у цијелости, садржи забрану продаје у року од пет година након склапања уговора, без сагласности продаваца, Средишњег државног уреда. Ту одредбу којом се ограничава да садашњи станар, а будући власник стана, не може слободно располагати својом купљеном имовином, стара Одлука из 2013. није садржала.

– Нову одлуку смо јако дуго чекали. С обзиром да је у питању 30 година процеса, морамо размишљати о томе колико је остало живих носитеља станарског права и њихових супружника. Структура наших странака је старије животне доби, социјално су угрожени. Сматрамо и даље да би код откупа цијена вишка квадрата требала бити симболична те да треба узети у обзир и све ове године чекања. Требамо посматрати праксу у наредних шест мјесеци и информирати људе о овој одлуци, јер наше странке су правно неукле, а шест мјесеци ће брзо проћи. Трјубала би бити покренута медијска кампања јер је рок за подношење захтјева јако кратак. Видјећемо колико ће се нова одлука показати ефикасном и хоће ли се ствари поправити – закључује Данијела Жмукић.

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР
ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ
Војвођанских бригада 17, Нови Сад
телефон: 021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hicit.rs; hicitns@gmail.com;
сајт: www.hicit.rs

Дилеме око хрватског држављанства (1)

● Рођен сам 1973. године у Хрватској. У тренутку рођења, моја мајка била је уписана у хрватско републичко држављанство, али не и ја. Да ли по новом Закону имам право на подношење захтјева за упис у евиденцију хрватских држављана по поријеклу, лично у Хрватској код надлежног уреда државне управе на чијем је подручју дјеловања у књиге држављана уписана моја покојна мајка?

– У члану 12. ставу 1. и 2. Закона о измјенама и допунама Закона о хрватском држављанству (*Народне новине* број 102/2019), прописано је: „Особе које су хрватско држављанство стекле поријеклом или рођењем на подручју Републике Хрватске у евиденцију о држављанству уписују се приликом уписа у матицу рођених. Захтјев за упис у евиденцију може се поднијети и путем дипломатске мисије или конзуларног уреда Републике Хрватске у иностранству. Послове стјецања хрватског држављанства поријеклом и рођењем на подручју Републике Хрватске обавља надлежно управно тијело жупаније односно Града Загреба у чијем је дјелокругу обављање повјерених послова државне управе који се односе на стјецање хрватског држављанства”. По мом мишљењу, на основу напријед цитиране законске одредбе, ви можете поднијети захтјев директно код надлежног органа жупанијске управе или Града Загреба, код којег је у књигама држављана Републике Хрватске била уписана Ваша мајка, а не искључиво преко конзуларног уреда или Велепосланства Републике Хрватске у Београду.

● Моја покојна мајка за живота није подизала домовницу. Да ли могу након њене смрти затражити њену домовницу и да ли ми је неопходна њена домовница да бих могао покренути поступак за мој упис у евиденцију хрватских држављана по поријеклу?

– Након мајчине смрти Ваше мајке не можете затражити њену домовницу, али можете затражити потврду да је она за живота била уписана у књиге хрватских држављана и потврду о томе да је она и у тренутку Вашег рођења била уписана у књиге хрватских држављана. Том потврдом, као особа старија од 21. године живота, чији је један од родитеља у тренутку Вашег рођења био уписан у књиге хрватских држављана, по мом мишљењу, испуњавате услове за подношења захтјева за Ваш упис у евиденцију хрватских држављана по поријеклу, које право је прописано чланом 2. ставом 2. напријед наведеног Закона о измјенама и допунама Закона о хрватском држављанству.

● Да ли мој родни лист са холограмом, издан 2015. године у Хрватској, са осталом документацијом потребном за упис у књиге хрватских држављана по поријеклу, могу приложити уз свој захтјев или мора набавити нови родни лист?

– Сва документација која се прилаже уз захтјев за упис у евиденцију хрватских држављана по поријеклу не смије бити старија од шест мјесеци, па стога требате прибавити нови родни лист.

● Није ми јасно шта све треба да напишем у „мотивационом писму“?

– По мом мишљењу у Вашем животопису (биографији) који се тражи да се приложи уз Ваш захтјев, потребно је да напишете само неколико основних ваших података (када сте и гдје рођени, ко су Вам родитељи и гдје сте рођени, шта сте по занимању и какав Вам је брачни статус, и ништа више), друго је питање када припадници хрватског народа подносе захтјеве за пријем у хрватско држављанство прирођењем, њихов животопис треба бити опширнији, уз посебно навођење чињеница од када се у цивилном правном промету изјашњавају као Хрвати и како могу доказати то своје изјашњавање.

ШПИРО ЛАЗИНИЦА, ПРАВНИ САВЈЕТНИК „ХЦИТ“-А НОВИ САД

Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатну правну помоћ избјеглицима у Новом Саду, Војвођанских бригада 17, сваког радног дана од 9 до 15 сати, а уторком, сриједом и четвртом и од 16 до 20 сати.

Бесплатну правну помоћ ХЦИТ пружа и у Апатину, Бачкој Тополи, Кикинди, Сомбору и Суботици.

О времену рада правног савјетника ХЦИТ-а у овим мјестима информисите се на број 063 78 99 215.

ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за избјеглице из БиХ и Хрватске. За социјално угрожене избјеглице из Хрватске документе прибавља бесплатно.

БЕОГРАД: ПРЕЗЕНТАЦИЈА КРАЈИШКЕ И ХЕРЦЕГОВАЧКЕ КУЋЕ

ФОТО: ПРЕДСТАВНИШТВО РС

Отварање Крајишке и Херцеговачке куће у Београду, односно Шумадијске куће у Бањалуци и Требињу, послужује дубљем повезивању Србије и Републике Српске. То је закључак учесника састанка у Београду на којем су представљени ови пројекти.

Сарадња Србије и Републике Српске, одвија се у континуитету, а доказ томе је и презентација ових заједничких пројеката Београда, Бањалуке и Требиња. Идеја је да се на тај начин промовишу култура, традиција и пољопривредни производи који се производе у тим градовима. Концепт ових кућа је више него потребан, јер и у Републици Српској и у Србији има превелике некавалитетне увозне робе, чиме су угрожени домаћи пољопривредни ресурси.

Отварања ових објеката у Београду, Бањалуци и Требињу значи много више од економске користи, јер доприноси још јачем повезивању истог народа са обје стране Дрине.

Презентација је организована у склопу реализације закључака ранијих састанака министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Бориса Пашалића и Србије Бранислава Недимовића и уз подршку Представништва Републике Српске у Србији.

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА ПЕТРИЊА ИЗ СРБИЈЕ ДОБИЛА ДОНАЦИЈУ ОД ХИЉАДУ КЊИГА

ФОТО: ИЗВОР

Градска библиотека Петриња добила је вриједну донацију књига, написаних на српском језику.

Донацију је уручио Марко Ољача, председник Друштва за одржив развој будућности *Кораци*.

– За Градску библиотеку у Петрињи смо донијели око хиљаду књига које су прикупљене од четрнаест издавачких кућа у Србији. То су све нова издања. Ту има белетристике, монографија, стручне литературе из различитих области. Контингент књига је шаролик и репрезентативан.

Донацију је примио управник Градске књижнице и читаонице Петриња Анте Мрган. Друштво *Кораци* је и у јануару помогло Банију уручивањем донације грађевинског материјала.

ВЛАДА АП ВОЈВОДИНЕ И ОВЕ ГОДИНЕ ОСИГУРАЛА ШКОЛСКИ ПРИБОР ЗА УЧЕНИКЕ

ФОТО: ИЗВОР

Заједничко вијеће општина Вуковар је и ове године, уз свесрдну помоћ Покрајинске владе АП Војводине, обезбиједило финансијска средства која су искориштена за набавку радних свески и ликовних мапа за ученике од 1. до 5. разреда основних школа који ће у школској години 2021/2022. похађати наставу на српском језику и ћириличном писму, по моделу А у Вуковарско-сремској и Осјечко-барањској жупанији.

Поред тога, сви ученици који полазе у први разред на српском језику и ћириличном писму добиће на поклон школске торбе.

МИЛОРАД ДОДИК И ЖЕЉКА ЦВИЈАНОВИЋ ПОЛОЖИЛИ ВИЈЕНЦЕ НА МРАКОВИЦИ

Битка на Козари – симбол српске тежње за слободом

Српски члан и председављући Председништва БиХ Милорад Додик и председница Републике Српске Жељка Цвијановић положили су вијенце на меморијални зид споменика на Мраковици поводом обиљежавања 79 година од Битке на Козари. Вијенце и цвијеће положили су представници Владе Србије, Народне скупштине Републике Српске, српски представници у институцијама БиХ, 3. пјешадијског (Република Српска) пука, општина и градова Поткозарја и организација од јавног интереса проистеклих из одбрамбено-отаџбинског рата Републике Српске.

Српски члан и председављући Председништва БиХ Милорад Додик изјавио је да је српски народ увијек стајао на правој страни историје, од Косовског боја до посљедњих ратова на овим просторима.

– Срби никада нису имали дилему да се супроставе империјама – истакао је Додик и опет указао на потребу да се очува Република Српска.

Додик је напоменуо да је уништење Срба био један од циљева НДХ-а, те напоменуо да су Срби, као неки други народи овдје, могли да буду мање горди и да се мање супротстављају, али да онда не би били Срби.

Он је у обраћању на Мра-

ФОТО: СРНА

ковици рекао да су ту како би се још једном сјетили борбе за слободу, која се и данас води.

Додик је истакао да Република Српска добро стоји, да је стабилна, да се развија и да је одређена за мир, али да неће да нестане да би ушла у ЕУ.

Он је напоменуо да поново из германског свијета, који је већ нападао Србе, опет шаљу високог представника, који није легитимно именован и поручио да га Република Српска неће прихватити.

Председница Републике Српске Жељка Цвијановић изјавила је да је Козара

увијек била симбол снаге и страдања. Цвијановићева је на обиљежавању 79 година од Битке на Козари подсетила на страхоте које је овај народ морао да преживи и истакла да је то залог који се мора носити у будућности.

Она је истакала да окупљањем на Козари показују однос према славној историји и како се бори за слободу.

Цвијановићева је истакла значај Републике Српске и њених институција који су гарант опстанка српског народа и његове слободе на овим просторима.

– Историја треба да нас научи како треба да се пона-

шамо у будућности – рекла је Цвијановићева и додала како је срећна што у тешким временима може да се наслони на Србију.

Полагању вијенаца и цвијећа претходио је парастос на спомен-крсту, а након тога уследио је умјетнички програм, публиковање изложбе *Концентрациони логор Јасеновац 1941 – 1945.* и филм *Дара из Јасеновца.*

Битка на Козари је симбол страдања и отпора српског народа у борби против нациста и усташа, током које је убијено око 40.000 цивила, а 68.000 их је протјерано у логоре. **PCK**

ДУШАН ШЕХОВАЦ, ЧЛАН МЕЂУНАРОДНЕ ЕКСПЕРТСКЕ ГРУПЕ О РАТНИМ СТРАДАЊИМА

Сарајево ће да прекопа 6.500 српских гробова?

Према попису из 2013. на територији садашњег Града Сарајева (Кантона Сарајево) недостаје око 120.000 Срба, а број припадника српског народа на територији Источног Сарајева повећао се за око 17.000 (има их око 60.000). Зато треба тражити одговор на питање: шта се догодило са око 120.000 грађана српског поријекла који су 1992. боравили на територији града на Миљацки.

Овако за *Новости* „сарајевску мултикултуралност и толеранцију“ коментарише Душан Шеховац, социолог и филозоф српских коријена, један од истраживача на које се позива Међународна експертска група и њен Извјештај о страдању Срба у граду на Миљацки, коју води Израелац Рафаел Израели.

На 1.250 страна Извјештаја међународних експерата о страдању Срба у Сарајеву и прикривању злочина налази се и детаљан Шеховачев прилог о егзодусима Срба од 1992. године.

– Први егзодус наших сународника догађао се од јануара до маја 1992. у предвечерје рата, када је око 30.000 Срба из Сарајева добровољно или присилно напустило град. У великом другом егзодусу од 1992. до 2013. око 128.000 Срба из Сараје-

ФОТО: ЕМА / СНИМАК ЕКРАНА ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ

ва (100.000 Срба и 28.000 Југословена српских етничких коријена) је отишло. Најстрашнији дио тог другог изгона Срба је био када је од јануара до марта 1995. у тужним колонама отишло још 60.000 људи. Данас званично у федералном дијелу живи око 10.000 људи са нашим коријенима, док је реалан број између пет и шест хиљада.

Шеховац додаје да је он, за разлику од многих, остао на Илици гдје му је одувјек био породични дом. Током рата био је капетан ВРС и командир чете Иличанске бригаде која је одбила посљедњу велику офанзиву деблокаде Сарајева коју је водио Расим Делић. Остао је и послије Дејтона, са једним бродом Срба који су одлучили да не иду. Пошто су им на-

кон „међународног мониторинга“ Бошњаци на Илици укинули школу, језик, радио, други људи су углавном продали све и напустили. Он, не.

Наглашава и да је ситуација „црна, да црна не може бити“ а као драстичан примјер наводи ситуацију на сарајевским гробљима.

– Тамо је остало нешто више од 13.000 српских надгробних споменика. На више од 6.500 су жуће ознаке које најављују прекопавање. На снази је комунални закон који подразумијева да ко не плаћа гробно мјесто, оно му се трајно одузима. То значи да је реално очекивати да се гробови прекопају.

Са горчином каже да Србина у Бакировом Сарајеву највише боле лажи о њиховом учешћу у рату.

– Бројке и лажи из године у годину расту. Ове, 2021, поводом обиљежавања дана почетка лажне блокаде града, из градоначелничког кабинета је читано да је „опсада Сарајева трајала 1.525 дана, рањено 50.000 људи, убијено 11.541 становник, 1.601 дијете...“ Истина је да је убијено око 5.500 грађана Сарајева, а у оба данашња града страдало око 530 дјеце.

На питање чему то када у Сарајеву готово да и нема Срба, Шеховац наглашава да је суштина да представници српског народа никако не смију да се прикажу као жртве.

– Не постоји ниједан споменик масовног злочина над Србима гдје пише од чије су руке страдали. А на свим спомен-плочама које су посвећене бошњачким жртвама, које и данас ничу као печурке послије кише, пише, на примјер: „На овом мјесту су српски злочинци убили двоје дјеце опкољеног Сарајева“, „Четници су учинили зло вама и нама“... – објашњава Шеховац.

– Ниједан Бошњак није осуђен за ратни злочин над Србима. У петнаест процеса осуђивани су за „окрутно убиство“, „нарочито окрутно убиство, саучесништво“. Али, не и за ратни злочин.

МАЈА ВАСОВИЋ, РУКОВОДИЛАЦ ГРУПЕ ЗА НЕСТАЛА ЛИЦА НА ТЕРИТОРИЈИ БИВШЕ СФРЈ

Србија ће новим Законом породицама несталих лица признати жртву коју су поднијели у сукобима на простору СФРЈ

Србија би до краја године, након више од четврт вијека од завршетка грађанских ратова на територији бивше Југославије, требало да добије Закон о несталим лицима, а активну улогу у његовој изради има Комисија за нестала лица.

Маја Васовић, руководилац Групе за нестала лица на територији бивше СФРЈ открива за читаоце *Српској кола* шта је све предвиђено Нацртом закона о несталим лицима.

– Нацртом закона о несталим лицима предвиђено је да се подстакне и регулише процес тражења несталих лица, уреди заштита и унаприједи права несталих и смртно страдалих лица за која није познато мјесто упокоја и чланова њихових породица, али и дефинише надлежност и поступак тражења, вођење евиденција и остала питања у вези са тражењем, ексхумацијом и идентификацијом несталих и смртно страдалих лица за које није познато мјесто упокоја.

До које фазе се стигло у изради Нацрта закона?

– Тим за израду текста је до сада исписао 90 % текста овог Нацрта. Оно што је пренето да се уреди је висина и начин остваривања права породица на новчану подршку и надлежност у поступању али и положај Комисије за нестала лица. Председник Радне групе др Дарија Кишић Тепавчевић, њен замјеник Вељко Одаловић и члан Радне групе проф. др Душко Челић су на последњем састанку Радне групе преузели обавезу да обаве консултације у вези са овим питањима

са председником Р. Србије Александром Вучићем, након што се уради детаљна финансијска пројекција на буџет Р. Србије, у наредном периоду.

Каква су очекивања породица несталих лица?

– Општи утисак је да ће се доношењем једног оваквог закона породицама несталих лица коначно признати жртва коју су поднијели током ратова 90-тих година на простору бивше СФРЈ. Поред тога породице очекују убрзање процеса тражења несталих лица али и унапређење сарадње са другим странама укљученим у процес.

Према приједлогу Закона о несталим лицима каква ће бити улога Комисије?

– Нацрт закона о несталим лицима предвиђа да Комисија за нестала лица буде самостална и независна организација са статусом правног лица, да за свој рад одговара Народној скупштини којој подноси годишњи извјештај о раду, што би у пракси значило да ће Комисији бити омогућен бржи и ефикаснији рад, олакшана сарадња са другим државним органима који се у складу са својим надлежностима баве проблематиком несталих али и регулисана друга питања од значаја за њен рад.

Којим законом је до сада ова област регулисана?

– Проблематика несталих лица је регулисана Законом о управљању миграцијама који је донијет 2014. године. Овим законом регулисана су питања службених евиденција: несталих лица у оружаним сукобима и у вези са оружаним сукобима на простору

ФОТО: ПРИВАТНА АРХИВА

» ВИШЕ ОД 15 ГОДИНА ИСКУСТВА: Маја Васовић је члан Радне групе за израду Нацрта закона о несталим лицима

РАЗЛИЧИТИ КРИТЕРИЈУМИ

Разлике у бројевима несталих лица највише је уочљива у контексту оружаних сукоба на простору Републике Хрватске, а разлог за то су унутрашња законодавства Хрватске и Србије и различити критеријуми за упис у евиденције. Према нашој евиденцији укупно се 1.606 лица води као нестало у Хрватској. Међу њима су држављани Србије, припадници бивше ЈНА и лица за која су породице поднијеле захтјев за тражење преко тадашњег ЈЦК (369), несталих лица српске националности грађана Р. Хрватске чије породице као избјегла лица сада живе у Р. Србији (590) и лица чији нестанак није пријављен према критеријумима МКЦК, оперативна листа (647). У службеним евиденцијама хрватске Управе за заточене и нестале као нестало се још увијек води 1.860 лица. Хрватска страна још није пописала сва лица (српске националности) која су нестала на њиховој територији због критеријума који подразумева да свако нестало лице породица мора пријавити Управи за заточене и нестале или Црвеном крсту Хрватске, иако се неки од њих већ воде као нестали у евиденцији МУП Р. Хрватске, а не налазе се у званичним евиденцијама несталих Р. Хрватске. Повјеренство за нестале особе у Домовинском рату Р. Хрватске на билатералним састанцима најављује до краја године ново издање *Књиге лица несталих на подручју Републике Хрватске* са ажурираним подацима о несталим лицима од 2018. године.

бивше СФРЈ од 1991. до 1995. године и Аутономне покрајине Косово и Метохија од 1998. до 2000. године. Закон регулише евиденцију о ексхумираним, идентификованим и неидентификованим посмртним остацима из појединачних и масовних гробница, као и издавање потврда о чињеницама које постоје у службеним евиденцијама. Такође, регулисано је како се врши исплата трошкова ексхумације, идентификације, погребне опреме и превоза посмртних остатака идентификованих лица до мјеста сахране у Републици Србији, односно до границе – уколико се ради о прекограничном преносу посмртних остатака, као и трошкова услуга експерата судске медицине или тимова експерата одговарајућих установа за судску медицину, ангажованих за потребе рада Комисије за нестала лица. Овај закон предвиђа и исплату једнократне новчане помоћи за трошкове сахране у висини накнаде погребних трошкова утврђене законом којим се уређује пензијско и инвалидско осигурање, додјељује средства за финансирање програма удружења породица несталих лица у складу с прописима којима се уређује финансирање програма од јавног интереса која реализују удружења.

Колико је процената несталих лица српске националности са званичног списка Републике Хрватске?

– Неозбиљно је дати прецизан број несталих лица по националној припадности поготово за простор Републи-

ке Хрватске имајући у виду да се у доба првих нестанака добар дио становништва почетом 1991. године изјашњавао као Југословени. Можемо рећи да је од 1.860 пријављених несталих лица са листе тражења Р. Хрватске око половине жртава српске националности. Када се том броју дода број жртава српске националности несталих у БиХ 1.654 и на АП КиМ 568, долази се до броја 3.152. Дакле, више од 31% несталих, од укупног броја евидентираних од стране МКЦК на територији бивше СФРЈ, чине лица српске националности.

Утисак је да је питање несталих лица постало више политичко, а мање хуманитарно питање.

– Управо је висок степен политизације за последицу имао успоравање и давање приоритета активностима на етничком умјесто хуманитарном принципу који би омогућио да се овај проблем рјешава у приближно истом обиму и динамици. Уочен је недовољан степен кооперативности и отворености, у размијени информација у процесу, као и једнострано непоштовање преузетих обавеза које проистичу из правно регулисане сарадње у овој области између држава, од стране Хрватске, што је утицало на планирање и синхронизацију активности и прецизније утврђивање динамике у процесу ексхумација и идентификација посмртних остатака жртава. Данас је то посебно изражено да је сарадња скоро у потпуности обустављена, а рјешавање случајева несталих лица сведено на минимум. **ТРИФКО ЂОРОВИЋ**

ВУЧИЋ ПРЕПОЗНАО ПРОБЛЕМ ПОРОДИЦА

И раније је било покушаја за доношење Закона о несталим лицима у вријеме када је министар за људска и мањинска права био Расим Љајић. Слаба видљивост ове проблематике у јавности је допринијела да се породице жртава оснаже и удружене у Координацију српских удружења породица несталих лица на челу са председником Координације проф. др Душком Челићем покрену иницијативу за доношење овог закона. Проблеме са којима се сусрећу породице несталих и послје 30 година од првих нестанака је препознао председник Александар Вучић и дао пуну подршку надлежним државним органима за израду Нацрта закона о несталим лицима.

КО ИМА ПРАВО НА НОВЧАНУ ПОМОЋ?

У нашим евиденцијама налазе се нестала лица која су пријављена од стране чланова породица, надлежних државних органа, Црвеног крста, без икакве различитости по националној, вјерској, политичкој и било којој другој основи. Све породице имаће право на новчану подршку по овом Закону без обзира да ли се њихов члан и даље води као нестало или је у међувремену случај ријешен. Апелујемо на породице које до сада нису пријавиле нестанак свог члана да то учине и јаве се Комисији. Такође, апелујемо и на породице које до сада нису уступиле референтне узорке за ДНК анализу да се јаве како би то организовали у циљу идентификације.

ТРАГА СЕ ЗА ЈОШ 9.969 ЛИЦА

Према подацима МКЦК у региону се као нестало води још 9.969 лица. У Босни и Херцеговини је ово питање регулисано Законом о несталим особама, па је у складу са Правилником о Централној евиденцији несталих особа формирана евиденција несталих на нивоу цијеле Федерације. Та евиденција сада броји 6.371 нестало лице иако се још увијек ради на верификацији појединих случајева. На АП КиМ постоји консолидована листа несталих лица коју су представници београдске и приштинске делегације усагласили са Међународним комитетом Црвеног крста и та листа садржи 1.630 несталих лица. У Републици Хрватској званично је регистровано 1.968 несталих лица.

У Хрватској још увијек није идентификовано 420 ексхумираних тијела

Према подацима Комисије кроз процес ексхумација лица српске националности и лица са листе тражења Р. Србије, на територији Р. Хрватске до сада је укупно ексхумирано 1.401 лице, а од тога идентификовано 981 и предато породицама ради сахране. Од укупног броја ексхумираних, 1.185 је страдало у операцијама *Бљесак* и *Олуја* (од чега 789 лица идентификовано и предато породицама) а остала лица су ексхумирана из масовних гробница (1991 год.) и појединачних гробних мјеста (1991. и 1995. год.), и таквих случајева је 216, од којих је идентификовано 192 лица. Поред тога, Хрватска није извршила провере локација мо-

гућих масовних и појединачних гробница на захтјев наше стране. Међународна комисија за нестала лица (ИЦМП) на основу потписаних споразума о сарадњи у идентификацији путем ДНК анализе са свим домаћим институцијама за тражење несталих лица укључених у процес (Р. Србије, БиХ, Црне Горе и тзв. Косова) врши идентификацију жртава, док Р. Хрватска има своју ДНК лабораторију и није у потпуности интегрисана у овај регионални процес. Посљедња идентификација српских жртава (2), послје годину и по дана застоја у процесу, обављена је у Заводу за судску медицину

и криминалистику Медицинског факултета у Загребу, у јуну 2021. године. Хрватска страна је извјестила како им је ДНК лабораторија оштећена приликом земљотреса у марту мјесецу 2020. године и да ће након реновирања зграде у којој се она налази и стављања у функцију нове опреме организовати идентификације посмртних остатака жртава. Имајући у виду наведене разлоге, Комисија је крајем априла 2021. године, упутила допис Управи, са приједлогом да за оне случајеве несталих лица чији су посмртни остаци ексхумирани и који би могли бити идентификовани а чије породице живе у Р. Србији и желе

да сахране своје најмилије на њеној територији, Комисија преузме тијела, изврши завршну идентификацију и о томе обавијести Управу, међутим добили смо одговор да се ради о грађанима Р. Хрватске и да је то њихова обавеза и да је рјешавање тих случајева у њиховој надлежности.

С тим у вези, након ревизије у мртвачницама у Р. Хрватској (Загреб, Ријека и Осиек) гдје се налазе посмртни остаци 896 неидентификованих лица, док око 400 тијела неспорно припада жртвама српске националности страдалих у акцијама хрватске војске и полиције *Бљесак* и *Олуја*.

ДИМИЋ: У СРЕБРЕНИЦИ НИЈЕ БИО ГЕНОЦИД, ТЕРМИН ХОЛОКАУСТ НЕПРИМЈЕРЕН

Историчар Љубодраг Димић изјавио је да је употреба термина Холокауст за Сребреницу непримјерена, те оцијенио да се у том мјесту није догодио геноцид над Бошњацима.

ФОТО: МЕДИЈАЦЕНТАР

Димић је навео да термин Холокауст означава истребљење јеврејског народа у Другом свјетском рату, док геноцид подразумева „убиство чланова групе”, „тешке повреде физичког и менталног интегритета групе”, „намјерно подвргавање групе таквим животним условима који треба да доведу до њеног потпуног или дјелимичног физичког уништења”, „мјере усмјерене ка спречавању рађања у оквиру групе”, „принудно премјештање дјеце из једне групе у другу”.

Он је за *Вечерње новости* рекао да се у Сребреници, која је била заштићена, али не и демилитаризована зона, догодио страхан злочин, али не и злочин геноцида, онако како је означен Резолуцијом 96 УН од 1946. године. Димић је нагласио да су том злочину претходили поједнако тешки злочини у Братунцу и околини које су извршиле јединице под командом Насера Орића, стационаране у Сребреници.

Он је навео да је Запад саучесник муслиманске стране у тим злочинима, те да је истовремено са Алијом Изетбеговићем, уз остало, жртвовао Сребреницу.

– Прије би се могло рећи да се на том простору подједнако, као и у Првом и Другом свјетском рату припремао и вршио геноцид над српским народом, који је означаван трајно непожељним – рекао је Димић.

Димић је подсјетио да су злочини над Србима вршени у околини Сребренице у континуитету од 1992. до 1995. године, када је страдало 3.500 Срба, као и да су Срби сматрани реметилачким фактором и за њих у БиХ, која је сматрана искључиво муслиманском и католичком, није било мјеста.

Он је напоменуо да се вршила дехуманизација Срба, називани су четницима, смећем, давале им анималне особине, одузимао људско достојанство, означавани русофилима, противницима новог свјетског поретка и Европе...

Према његовим ријечима, учљиво је планско и систематично одстрањивање Срба из средине у којој су вјековима живјели, а тешко схватљиву мржњу према Србима је подстицала и пропаганда и актуелна политичка мисао у Изетбеговићеву *Исламској декларацији*.

Он је навео да се то уклапало у концепт Алије Изетбеговића о националној и вјерској чистој БиХ, а значајан утицај добио је антисрпски, антиправославни, антисловенски „расистички национализам”.

Димић је закључио да, уколико се дешавања око Братунца и Сребренице не истраже и истина, ма каква била, о минулом рату, али и претходним на овим просторима, не саопшти, злочини ће се понављати и у будућности.

КОЈИЋ: ИЗВЈЕШТАЈ РУШИ МАНТРУ ЗАПАДА

Директор Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица Милорад Којић изјавио је да вјерује да ће извјештај Независне међународне комисије за истраживање страдања свих народа у сребреничкој регији од 1992. до 1995. године успјети срушити мантру која је годинама стварана са Запада.

ФОТО: СРНА

Којић је истакао да је ова Комисија у извјештају дала најбољи одговор о свим дешавањима на овом подручју, да су констатовани злочини над српским народом у средњем Подрињу, те да није почињен геноцид над Бошњацима.

– Такође је констатовано да је почињен злочин, а не геноцид над бошњачким народом у Сребреници – рекао је Којић.

Он је нагласио да су вансудски механизми одређивања чињеница међународно призната метода, због чега је извјештај о страдању свих народа на подручју сребреничке регије од 1992. до 1995. године од великог значаја како би домаћа, али и међународна јавност имала потпун и објективан приказ свих догађаја у том периоду.

– Предсједавајући Комисије Гидеон Грајф је рекао неколико кључних елемената. Оно што је чињеница, према дефиницији геноцида, је да се није десио нити појединачни нити геноцид уопште, што је доказиво и кроз саме изворе и документе – рекао је Којић за *Глас Српске*. Он је истакао да српски народ уопште не спори да се у Сребреници десио злочин над Бошњацима, то је и у извјештају.

– Проблем је што Бошњаци не желе да признају да су се над Србима десили страшни злочини у периоду од 1992. до 1995. године на подручју Подриња. Сваки покушај да се о томе говори, званичници у Федерацији БиХ/ФБиХ/, невладине организације и јавност генерално покушавају да представе као понижавање њихове жртве. То није пут ка помирењу – констатовао је Којић.

ОБЈАВЉЕН ИЗВЈЕШТАЈ НЕЗАВИСНЕ МЕЂУНАРОДНЕ КОМИСИЈЕ

ГЕНОЦИДА НИЈЕ БИЛО: У СРЕБРЕНИЦИ СЕ ДЕСИО ЗЛОЧИН ПРОТИВ ЧОВЈЕЧНОСТИ

САСТАВ НЕЗАВИСНЕ КОМИСИЈЕ

Чланови Независне међународне комисије за истраживање страдања свих народа у сребреничкој регији у периоду 1992–1995, осим Грајфа, су професор Валтер Манушек из Аустрије, адвокат Маркус Колбах — један од водећих адвоката у Њемачкој који је радио на суђењима њемачким нацистичким злочинцима, Адарнеле Шинаба из Нигерије, која је стручњак за истраживање злочина, професор Марија Ђурић, која се сматра најбољом у свијету на пољу форензичких истраживања — једини српски представник, заједно са професором Роџером Бајардом, такође свјетски познатим стручњаком за форензичка истраживања, професор Јуки Осаф из Јапана, који се бавио сукобом у Сребреници у посљедњој декади, професор Стивен Мејер, професор Лоренс Френч и покојни Ђузепе Захарија, који је стручњак за медије и свјетски познат новинар.

ФОТО: Т. ПОРВИЋ

КАЗНИТИ ЗЛОЧИНЦЕ

Иако Комисија не сматра убиства која су се догодила око Сребренице геноцидом, она уважава чињеницу да су хиљаде људи (углавном ратних заробљеника) убијене на најстрашнији начин и да одговорне за ове гнусне злочине треба казнити – стоји, између осталог, у закључцима Комисије.

Током 1992. и 1995. године у и око Сребренице се водила борба између српских и бошњачких снага што је резултирало са неколико хиљада изгубљених живота на обје стране. У том периоду снаге Армије БиХ починиле су етничко чишћење српског становништва на територији од више од 800 квадратних километара, рекао је Гидеон Грајф, предсједник Независне међународне комисије за истраживање страдања свих народа у сребреничкој регији у периоду од 1992. до 1995. године на представљању извјештаја Комисије у Прес центру Удружења новинара Србије.

Комисија је такође процијенила да је између 1.500–3.000 бошњачких војника погубљено на више различитих локација од стране српских снага.

ВЕЋИНА ПОГИНУЛИХ ПРИПАДНИЦИ АРМИЈЕ БИХ

Одмјеравајући све чињенице, Комисија није пронашла намјеру у акцијама ВРС да у потпуности или дјелимично униште муслиманско становништво. Ово се заснива на чињеници да су већина погинулих били припадници Армије БиХ. Комисија је увјерена да због тежине почињеног злочина ова убиства представљају злочин против човјечности, а не злочин геноцида, речено је на представљању извјештаја.

– Влада РС нам је дала потпуну слободу и прихватила да ће сносити све одговорности и посљедице. Извјештај садржи налазе Независне комисије која садржи информације о прогону свих народа – рекао је предсједник комисије Гидеон Грајф.

Како наводи, поред кори-

шћења документације која им је била доступна, коришћене су и судске пресуде.

– Анализа медијског садржаја је такође изведена, која је обухватила анализу медијских извјештаја пред почетак рата у Босни као и током рата. Оно што се може закључити да се геноцид у Сребреници није догодио, али Комисија признаје да је на хиљаде заробљеника било погубљено. У складу са чланом 6а Римског статута злочини у Сребреници се не могу сматрати геноцидом – каже Грајф.

Наводи да се термин геноцид не може користити олако.

– Свака војска у том случају би била геноцидна, сваки сукоб би био геноцидан. Извјештај комисије има за циљ да утиче на помирење и нема за циљ да маргинализује жртве и злочине и саосјећа са свим жртвама тог рата – рекао је Гидеон Грајф и додаје да Комисија предлаже иницирање отвореног дијалога између жртава и починиоца злочина у том дијелу.

САГЛЕДАТИ ЦЈЕЛОВИТУ СЛИКУ СРЕБРЕНИЧКЕ РЕГИЈЕ

Из Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица подсећају да је Влада Републике Српске одлуку о оснивању Комисије донијела на основу закључака републичког парламента, а са садржајем Извјештаја упозната је на посебној сједници 11. јуна ове године.

– Влада Српске је увјерена да ће једино цјеловито и истинито сагледавање догађаја у сребреничкој регији, али и у цијелој БиХ, допринијети јачању повјерења и толеранције међу народима у БиХ, коначном помирењу и суживоту садашњих и будућих генерација – истиче се у саопштењу Републичког центра.

Влада изражава пијетет према свим жртвама и њиховим породицама из трагичног сукоба у БиХ, осуђује ратне злочине почињене на свим странама и захтјева недискриминаторско процесуирање одговорних за ратне злочине на свим странама.

Говорећи о Извјештају, предсједник Комисије, израелски историчар Гидеон Грајф, рекао је, између осталог, да је Комисија сачинила озбиљан, професионалан и уравнотежен извјештај, који је вјеран истини и историјским догађајима.

Као што је био случај и када је представљен Извјештај Независне међународне комисије за истраживање страдања Срба у Сарајеву од 1991. до 1995. године, званичници Српске су оцијенили да није ријеч о документу који је усмјерен против било ког народа у БиХ.

На списку бројна спорна имена

Независна међународна комисија која је истраживала страдање свих народа у средњем Подрињу и Сребреници од 1992. до 1995. године утврдила је 36 имена која су уклесана на спомен-обилежју у Меморијалном центру у Сребреници, а којима су након рата издата документа, за 15 лица потврђено је велико подударане, док је за 26 лица утврђено да су страдали прије дешавања 11. јула 1995. године.

Међу лицима чија су имена уклесана на спомен-обилежју, а која се по окончању рата воде у евиденцији издатих личних докумената грађана БиХ (ИДЕЕА), налазе се, између осталих, Механ Алић, рођен 20. јула 1965. године, Мујо Бегић, рођен 13. јануара 1978. године, Суљо Чомић, рођен 20. фебруара 1978. године, Хајдин Хасановић, рођен 1. августа 1978. године, Омер Муратовић, рођен 19. новембра 1944. године и још 31 лице.

Оно што је интересантно је да постоји 15 особа код којих се разлике односе углавном на једно слово имена или презимена. Тако постоји примјер да је на спомен-обилежју уписан Мевлудин Арифовић, рођен 25. октобра 1965. године, док је у регистру грађана из 2020. године с истим датумом и истим именом оца

уписан Мевзудин Арифовић. Исти случај је и са Сенахидом Мустафићем, рођеним 3. августа 1972. године, а који је у регистру грађана из 2020. године уписан као Сенад Мустафић. Поред наведеног броја лица, која су потенцијално преживјела у сребреничким догађајима, Комисија је утврдила да је у Меморијалном центру сахрањено 26 особа које су страдале прије догађаја у јулу 1995. године, па се тако не могу довести у контекст тог злочина.

Тако је наведен Латиф Бегзидић, рођен 5. априла 1938. године, а који је упукао 11. јула 2006. године. Према подацима РЦИРЗ, и из списка ексхумираних/идентификованих лица са подручја општине Братунац, који је радила Федерална комисија за нестале особе, али и евиденцији ИСМР-а, утврђено је да је нестанак овог лица пријављен 31. маја 1992. године. Слична ситуација је и са Хуријом Омеровић, која је упукана 2006. године, а према подацима из истих извора, њен нестанак пријављен 1. јуна 1992. године. Исте 1992. године пријављен је и нестанак Омера Ахметовића, Рамиза Карића, Сафета Љесковице, Шевкета Салиховића, али и Суље Суљагића, оца директора Меморијалног центра Емира Суљагића.

ОДЛУКА ОДЛАЗЕЋЕГ ВИСОКОГ ПРЕДСТАВНИКА НЕПРИХВАТЉИВА ЗА СРПСКИ НАРОД

ЗАБРАНОМ НЕГИРАЊА ГЕНОЦИДА У СРЕБРЕНИЦИ НАМЕТНУТЕ НОВЕ ТЕНЗИЈЕ

Одлазећи високи представник у БиХ Валентин Инцко, седам дана уочи истека мандата, донио је одлуку да искористи тзв. бонска овлашћења и наметне допуне Кривичног закона Босне и Херцеговине, којима се забрањује и кажњава негирање геноцида.

Како је саопштено из Канцеларије високог представника Закон који слиједи и који чини саставни дио ове одлуке ступа на снагу одмах, на привременој основи, све док га Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине предложено не усвоји у истом облику, без измјена и допуна и без додатних услова.

У образложењу одлуке Инцко наводи да свјесни чи-

ФОТО: СНИМАК ЕКРАНА КУЛТУРА.СЕНА.О.О.РГ

њенице да помирења не може бити без признања злочина и одговорности, као и да говор мржње, величање ратних злочинаца и ревизионизам или отворено негирање геноцида, злочин против

човјечности и ратних злочина утврђених правоснажним судским одлукама угрожавају владавину права и представљају директну препреку миру, помирењу и изградњи повјерења и на крају угрожа-

вају изгледе за сигурну, мирну будућност Босне и Херцеговине.

На ову одлуку оштро је реаговао српски члан Председништва БиХ Милорад Додик који је поручио да је Инцко типичан србомрзац.

– Ова одлука је правно неутемељена Срби је никада неће прихватити – рекао је Додик, који је више пута пред новинарима поручио да геноцида у Сребреници није било.

– Овом одлуком Инцко је закуцао последњи ексер у ковчегу БиХ – поручио је Додик и додао да нема дијалога у БиХ. Позвао је политичке факторе у Републици Српској да се уједине у њеној одбрани.

ОДГОВОР ИЗ БАЊАЛУКЕ: КО НАЗОВЕ РЕПУБЛИКУ СРПСКУ ИЛИ СРБЕ ГЕНОЦИДНИМ ИДЕ У ЗАТВОР

Парламент Републике Српске усвојио је законе којима се одбацује примјена измјена Кривичног закона БиХ на територији овог ентитета. Истовремено су усвојене измјене којима је кажњиво називање РС геноцидном творевином.

Парламент у Бањалуци усвојио је, уз подршку свих српских партија, измјене Кривичног закона, где се први пут уводи кривична повреда угледа Републике Српске.

Предвиђене су затворске казне до три године за све оне који „изложе порузи, презиру или грубом омаловажавању симболе Републике Срп-

ФОТО: СРНА

ске, а од шест мјесеци до пет година за оне који Републику Српску или њене народе означе геноцидним или агресорским”.

Казна затвора у трајању од двије до десет година предвиђена је за службена лица и лица у институцијама власти које се финанси-

рају из јавног буџета, а која почине ова кривична дјела. Од три до петнаест година затвора, предвиђено је за оне који побројана кривична дјела учине у намјери промјене уставног уређења, територијалне цјелovitости или независности Републике Српске.

– Нећемо дозволити да нас било ко више назива геноцидашима, геноцидном творевином, да нас вријеђа, да вријеђа народ који је истинска жртва геноцида у Другом свјетском рату и да умањује нашу жртву и преkraја историју – рекао је након сједнице, председник НСРС, Недељко Чубриловић.

НАМЕТАЊЕ ЗАКОНСКИХ РЈЕШЕЊА СТАВЉАЊЕ ХИПОТЕКЕ ГЕНОЦИДНОСТИ СРБИМА

Мастиловић: Одлука високог представника правда злочине над српским народом у прошлом вијеку

Историчар Драга Мастиловић изјавио је да је циљ забрана сваког, па и научног истраживања и преиспитивања појединих ратних догађаја, да се стави хипотека геноцидности цијелом српском народу како би се нашло оправдање за амнестирање свих који су Србе уништавали током 20. вијека.

Мастиловић је појаснио да циљ забране преиспитивања појединих ратних догађаја није само укидање институционалног оквира Републике Српске, чиме би у догледно вријеме био дефинитивно заокружен процес зазирања српске нације западно од Дрине, већ и стављање хипотеке геноцидности читавом српском народу.

Тиме би се, како је истакао, процес историјског ревизионизма довео до врхунца и тако нашло оправдање и разлог

за амнестирање свих оних који су српски народ масовно уништавали током 20. вијека.

– Тако би биле релативизоване и историјске чињенице да су први концентрациони логори у Европи направљени за Србе у Првом свјетском рату, да је у Другом свјетском рату над Србима извршен стравичан геноцид и коначно да су у посљедњој деценији 20. вијека Срби брутално етнички очишћени са већег дијела својих етничких територија западно од ријеке Дрине – прецизирао је Мастиловић.

Он сматра да би било наивно помислити да је наметање законских рјешења о негирању геноцида одлазећег високог представника у БиХ Валентина Инцка плод његове воље и промишљања.

Према његовим ријечима, то је само дио једног веома дугог историјског процеса сво-

ФОТО: СРНА

ђења Срба на простор и мјеру која другима одговара.

Мастиловић, који је декан Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву, је напоменуо да је Република Српска настала као посљедица геноцида, али геноцида који је над српским народом спроведен у току Другог свјетског рата.

Њен институционални дејтонски оквир, каже, данас представља посљедњи гарант опстанка српског народа западно од ријеке Дрине.

– Управо због те чињенице, дио међународне заједнице, склон историјском ревизионизму, перманентно посљедњих деценија спроводи геноцид над истином, а Хашки трибунал нема примарни задатак да суди за ратне злочине већ да конструише за њих пожељну историју – рекао је Мастиловић.

Пошто пресуде тог трибунала, посебно догађаји у и око Сребренице, у посљедње вријеме долазе под лупу озбиљне критичке научне опсервације, чиме се и њихова хашка интерпретација доводи у питање, Мастиловић је навео да је логично да је за креаторе читавог тог пројекта забрана било каквог критичког преиспитивања тих догађаја једини начин да истина остане запретена под наслагама исконструисане хашке историје.

ВИШКОВИЋ НА ПОМЕНУ У БРАТУНЦУ: СТРАДАЊЕ СРПСКОГ НАРОДА У ПОДРИЊУ НЕКАЖЊЕНО, СРБИМА СЕ СУДИ И ЗА КОМАНДНУ ОДГОВОРНОСТ

У Братунцу је обиљежена 29. годишњица страдања српских жртва из средњег Подриња током рата у Босни и Херцеговини (БиХ). Помен је организован поводом страдања Срба на Петровдан, 12. јула 1992. године, у селима око Сребренице и Братунца. Тада је убијено 69 војника и цивила, а заробљена су 22, од којих нико није преживио. За десет страдалих Срба се још трага.

Премијер Републике Српске Радован Вишковић изјавио је у Братунцу да је страдање српског народа у Подрињу „остало некажњено, док се Србима суди и за командну одговорност”. Он је навео да је „за око 3.500 српских жртва на том подручју пресуђена једна срамна и понижавајућа пресуда”.

„Закољете дијете од 12 година и за то будете осуђени на десет година затвора. То је мало и за саобраћајну несрећу”, казао је Вишковић новинарима. Суд БиХ осудио је Елфету Весели на десет година затвора за свирепост убиство 12-годишњег Слободана Стојановића, 1992. године код Зворника. Вишковић је навео да су Срби, са друге стране, осуђивани и на доживотне казне затвора, и додао да „се све настоји подредити” 11. јулу 1995. године и страдању Бошњака у Сребреници.

Митрополит дабробосански Хризостом, који је служио парастос за страдале Србе, изјавио је да ће српски народ „свједочити истину да су Срби страдали у Подрињу и да је улога цркве да сачува успомену на жртве ових злочина”. Он је оцијенио да су Срби „увијек чинили добро и поред свих неправди”.

Муслиманске јединице из Сребренице нападе су на Петровдан 1992. године српска села Залазје, Биљачу, Сасе и Загоне, убијајући српско становништво и палећи куће.

ПЕТРОВДАНСКИ ДАНИ У СРЕБРЕНИЦИ

Традиционална меморијална манифестација *Петровдански дани*, која се организује у знак сјећања на велико српско страдање на Петровдан 1992. године у селима око Сребренице и Братунца, отворена је у Културном центру у Сребреници.

Манифестацију је отворио и благословио протојереј Александар Млађеновић, који је рекао да памћење и поштовање жртва и догађаја из посљедњег рата и преношење истине, односно наратива о страдањима Срба у борби за слободу и Републику Српску, као и слободарску борбу у 20. вијеку на млађе нараштаје једино гарантује да жртве неће бити заборављене и да се страдање неће поновити.

Начелник општине Сребреница Младен Грујичић рекао је да се жртве морају памтити и да се не смије заборавити и омаловажити њихов допринос стварању Републике Српске, која је једини гарант слободног живота Србима са лијеве стране Дрине.

Прије званичног отварања манифестације почео је меморијални турнир у малом фудбалу. Почео је и дио културног програма промоцијом романа *Јагма* Сенахида Незировића у којем аутор износи свједочење о убиству његовог професора Шпире Матијевића и његовог сина Горана на почетку рата и етничком чишћењу српских насеља око Тузле и Лукавца као што је Смолућа и други. Одржано је и књижевно вече на којем су о својим дјелима говорили писци Владимир Кецамановић и Славиша Павловић.

Након отварања *Петровданских дана* приказан је документарни филм *Злочин без казне – страдање Срба у средњем Подрињу*, као подсјећање на злочине које су муслиманске снаге из Сребренице предвођене Насером Орићем починиле над српским становништвом у овој општини упадајући у српска села, убијајући и уништавајући све што је српско.

Ова петодневна манифестација одржана је под слоганом *29 година злочина без казне*.

У БУСИЈАМА ОБИЉЕЖЕНО 80 ГОДИНА ОД УСТАШКОГ ПОКОЉА СРБА У СРПСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ У ГЛИНИ

» Помен у Храму Светих Ђирила и Методија

» Бојана Вучић, Миодраг Линта, Милан Кољанин, Никола Демоња и Маја Колунџија Зорое говорили на комеморацији

Глинске цркве више нема, а усташки злочин комунисти су затрли градњом спомен дома

У Храму Светих Ђирила и Методија у земунском насељу Бусије 31. јула служен је парастос који су служили протојереј-ставрофор Миле Јокић и Мићо Ристић након чега је уследила комеморација у Парохијском дому.

ПОБИЈЕНО НА ХИЉАДЕ СРБА

Историчар Милан Кољанин најприје је говорио о првом масовном злочину у Глини 11. и 12. маја 1941. године када су усташке снаге заједно са наоружаним хрватским цивилима и локалним ватрогасцима хапсили и затварали Србе.

– Хапшења су пратила пљачка српских кућа и имања. Похашени су били сви мушки глински Срби старији од 16 година и неки из околних мјеста. Тада су Срби из Прекопе били мобилисани да ископају јама за будуће жртве. Током ноћи 12. и 13. маја 1941. године камионима су довезене жртве које су убијене стријељањем и клањем над јамама крај села Прекопе. Процјена о броју страдалих се креће од 437 до 850, укупно је идентификована 391 жртва.

Од 24. до 27. јула у Банском Грабовцу и још десетак банијских села је стријељано или хладним оружјем убијено више од 1.285 српских мушкараца од старијих дјецака до старача.

– Акција уништења Срба је настављена до сусједних котара Вргиност и Војнић одмах после повлачења италијанске војске са тих подручја 27. јула 1941. Покољ на подручју Баније, Кордуна Бихаћа и Цазинске Крајине, Босанске Крупе, Босанског Новог тада је достигао изузетно велике размјере. На бројним већим и мањим стратиштима убијени су не само српски мушкарци, него цијелокупно становништво појединих села или групе села.

У Српској православној цркви Рођења Пресвете Богородице у Глини десила су се два масовна злочина крајем јула и почетком августа.

С подручја Топуског у жељезничкој композицији од четири вагона у њу је доведено око 400 Срба. Прије тога им је речено да иду на рад у Лику. Од тих 400 су њих до 300 убијени у православној цркви ноћу 29. на 30. јул.

– Српским сељацима из општина Вргиност и Чемерница у мањем броју из општи-

не Топуско су послје позива власти да се окупе старији од 16 година ради прелаза на римокатоличку вјеру да би осигурали живот су се у недјељу 3. августа 1941. окупили у центру Вргиноста. Окупило се око 2.000 српских мушкараца. Усташе из Глине заједно са локалним усташама су опколили окупљене Србе, неколицина је успјела да се извуче, а остали су затворени у неколико објеката. Сутрадан су више од 1.100 Срба превезли камионима и аутобусима у Глину. Током ноћи 4/5. августа већину су поклали у православној цркви, или су убијени у околини Глине.

– До сада је утврђен идентитет 207 убијених Срба у ноћи 29/30. јула у глинској цркви, али је тај број сигурно већи. Може се рећи да од укупно 400 Срба довезених из Топуског у Глину убијено је до 300, док је преосталих 100 убијено на стратиштима крај села Јукиња и Марин Брода. За број Срба из Вргиноста убијених у цркви 4/5. августа можемо да се ослонимо на изјаву жупника Жужека који износи око 700 душа, а остали су свирепо убијени на околним стратиштима.

На основу изнесених бројева може се закључити да је од укупно 1.565 Срба довезених из Топуског и Вргиноста њих око 1.000 убијено у Глинској цркви, а 565 на стратиштима између Новог Села, Глинског Села и Марин Брода.

ЛИНТА: ХРВАТСКИ ДОМ ПРЕИМЕНОВАТИ У СПОМЕН-МУЗЕЈ СРПСКИХ ЖРТАВА ГЕНОЦИДА БАНИЈЕ И КОРДУНА

Предсједник Савеза Срба из региона и народни посланик Миодраг Линта, између осталог, је истакао да је било логично да се послје рата порушена Црква Рођења Пресвете Богородице обнови на мјесту на којем је постојала више од 100 година. Међутим, комунистичка власт водећи политику лажног братства и јединства спријечила је обнову цркве и након дужег времена донијела одлуку да се нова црква сагради 150–200 метара даље од срушене.

– Комунистичке власти су 1969. године на мјесту порушене цркве саградили тзв. Спомен дом. Наш народ је тада већински прихватио ту иницијативу наивно мислећи да ће то бити Спомен музеј тј. мјесто чувања и његовања сјећања на страдале рођаке и сународнике. То није био случај. Дана 4. јула

1969. године одржан је народни збор и свечано отворен Спомен дом, али прије свега као културно-забавна институција. Тек 1985. године Скупштина општине Глина донијела је одлуку да се дио Спомен дома претвори у Спомен музеј. До 1995. године израђено је спомен обиљежје и постављене бронзане плоче са именима страдалих Срба.

Након злочиначке акције Олуја Спомен дом је преименован у Хрватски дом, спомен обиљежје је демолирано, а бронзане плоче са именима српских жртава су уклоњене.

– Крајње је вријеме да Влада Србије покрене званичну иницијативу према Влади Хрватске да се Хрватски дом преименује у Спомен-музеј српских жртава геноцида Баније и Кордуна.

Такође је важно, наводи Линта, да Влада коначно донесе Резолуцију о геноциду НДХ над Србима, Ромима и Јеврејима. Држава Србија доношењем Резолуције треба да започне борбу за међународно признање геноцида над српским народом у НДХ.

– Том резолуцијом тражимо обиљежавања свих српских стратишта на подручју Хрватске и БиХ, да тражимо гдје год је могућа

ПЕТИЦИЈА

Након комеморације присутни су потписали иницијативу да нека од улица у Београду добије назив по Љубану Једнаку, једином преживјелом глинском страдалнику.

Љубан Једнак једини је преживјели свједок по злу чувеног и јединственог злочина, који су починиле усташе 29. и 30. јула и 4. и 5. августа 1941. у православној Цркви Рођења Пресвете Богородице у Глини, у тадашњој Независној Држави Хрватској. За непуних десет дана Павлићево усташе су у цркви заклали 1.764 Срба са подручја Кордуна, Баније, а затим спалиле цркву. Љубан Једнак је свједочио у послјератном судском процесу на суђењу министру унутрашњих послова тзв. НДХ Андрији Артуковићу. Једнак је доживио судбину својих Крајишника, прогнан је у Олуји 1995. године и 1997. године умро у Београду, далеко од свог родног краја.

ексхумација нашег народа, да се остаци наших мученика сахране у складу са вјерским обичајима. Треба да инсистирамо да се потомцима врати отета имовина и да им се новчано надокнади штета.

Поред Резолуције неопходно је да се оснује Меморијални центар српских жртава геноцида НДХ, који би имао у свом саставу научни институт, библиотеку гдје би се налазила сва литература о геноциду, архив који би прикупљао грађу, документа од институција и удружења, музеј са сталним музејским поставкама и низ споменика.

БОРБА ЗА ПРИЗНАЊЕ ГЕНОЦИДА НАД СРБИМА

– У Меморијални центар би долазиле ђачке екскурзије гдје би се држали часови историје. Доводили би се представници страних држава. Одржавале би се међународне конференције и округли столови и објављени извјештаји и публикације би се преводили на стране језике и слали на све значајније адресе у међународној заједници.

Све би то допринијело борби за међународно признање геноцида над Србима у НДХ. Без тог признања није могућа борба за истину о проусташком карактеру данашње Хрватске.

Током програма глумица Маја Колунџија Зорое је читала изводе из свједочења јединог преживјелог из Глинске цркве Љубана Једнака и пјесму пјесника Ивана Лалића *Ојело са седам стојина из цркве у Глини*. Стихове поеме *Сви смо ми Једнаци* пјесника Милана Пађана читао је Никола Демоња.

Женска пјевачка група Завичајног удружења Бнанијаца је отпјевала пјесму *На Кордуну троб до троба* и изазвала веома емотивне реакције код присутних, многима су очи засузиле. Програм је водила Бојана Вучић.

На комеморацији је било присутно више од 120 грађана, међу којима су били потомци Љубана Једнака и представници више завичајних удружења, као и Фондације *Кашеџан Драјан*.

Организатори парастоса и комеморације били су Савез Срба из региона, Завичајно удружење Банијаца, потомака и пријатеља Баније из Београда, Завичајни клуб Кордунаша из Београда и Удружење крајишких Срба *Прело* из Чикага. **ДРАГАНА БОКУН**

ЉУБАН ЈЕДНАК: Усташе наредиле да се скинемо, а онда редом клале

По причању јединог преживјелог свједока Љубана Једнака у цркви је бескрупулозно убијен Перо Миљевић, кафеџија у Топуском.

– Срушише га на под и с кундацима му смрскаше главу – описао је Једнак.

Он се са још петорицом људи нашао у маси када је у цркву ушла група усташа и официр који им је запретио животом уколико неко побјегне.

– Усташе су нам наредиле да се скинемо. Скинувши горњи дио одјеће, остали смо у вешу. Тада нам је наређено да полијегамо, па су нас затим почели клати ножевима – причао је Једнак који је некако остао прескочен, а да би преживио завукао се међу жртве и измазао крвљу.

Усташе су лешеве бацале у камионе, а Љубан је завршио у једном од камиона.

– Двојица усташа сједе на мртвима. Видим, идемо према Петрињи, а затим лијево од Прекопе, гдје су нас бацали у раније ископане јама. Када су нас побацали из камиона, на мене је бачен неки тешки човјек, а један се још мицао.

Један усташа је примјетио да Љубан на себи има вунену јакну, па су му и то скинули, док се он претварало да је мртав. Бацили су га потом натраг у јаму гдје је примјетио још једног преживјелог, који му се представио као Злокас из Шаторње. Планирали су да се извуку, Љубан се извукао из јаме и сакрио у живицу. Како Злокас није долазио, Љубан је пошао у Мајске Пољане код ујака

» Љубан Једнак и патријарх Павле

Павла Лончара Паје. Путем га је срео Стојан Ребрача који му је помогао. Код ујака је Љубан остао сакривен неколико дана. После оздрављења, пребачен је у партизане

и касније је постао носилац Партизанске споменице 1941. Злокас се успио извући из јаме сам и доћи кући, али неко га је издао, па су га усташе ухватиле и убиле.

По завршетку Другог свјетског рата остаци жртава су 1947. пренесени на српско православно гробље у Глини. На мјесту порушене цркве су југословенске комунистичке власти поводом десетогодишњице злочина, 27. јуна 1951. подигле заједничку спомен-костурницу за све жртве. На Дан борца јула 1969. године подигнут је Спомен-дом жртвама фашизма у Глини.

Након злочиначке операције Олуја 1995. године, хрватске власти су тај Спомен-дом преименовале у Хрватски.

ЕПИСКОП ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ ГЕРАСИМ (ПОПОВИЋ)

Судбина владике Саве Трлајића је доказ да СПЦ у сваком времену дијели судбину свог народа

Блаженопочивши патријарх српски Павле је у најзападнијем српском манастиру Гомирје прије 17 година устоличио владикау Герасима као епископа горњокарловачког. У том тренутку владика Герасим са тек навршене 32 године био је један од најмлађе устоличених епископа у историји СПЦ.

У вријеме старе Југославије Епархија горњокарловачка била је територијом највећа. Данас обухвата Лик, Кордун, Банију, Горски Котар, град Ријеку са околним и Истру. Овој епархији припада и једна парохија у Словенији, а протеже се и на територију Републике Српске јер обухвата један мањи дио код Српске Костајнице. По ријечима владике Герасима, епархија је раније обухватала Бихаћ и Цазинску Крајину, али је то већ последице Другог свјетског рата припојено бањалучкој, а касније и бихаћко-петровачкој епархији.

У разговору за ТВ Храм владика Герасим је истакао да је Епархија горњокарловачка основана 1695. године када је за првог епископа постављен Стефан Метохијац.

– Патријарх Арсеније III Чарнојевић је овог епископа поставио још за вријеме турске управе за митрополита београдског и сремског, а 1694. године тражио је да га цар потврди за сремског владикау са сједиштем у манастиру Врднику. Цар Леополд I је потврдио Стефана Метохијаца за епископа карлштадског и зринопољског дипломом од 4. марта 1695. године. У припреми да дође да се пресели оваму, владика Стефан Метохијац је већ био именован за сремског епископа. Потом је у ове крајеве дошао митрополит Атанасије Љубојевић који је пребјегао из Сарајева. Он је био именован за горњокарловачког епископа, а касније га је признао и Бечки двор. Епархија је тада имала два сједишта. Манастир Гомирје, односно Плашки је био сједиште тадашње карловачко-сињске епархије, а манастир Комоговина је био сједиште костајничко-зринопољског владичанства.

● **Која је најстарија светиња у Горњокарловачкој епархији?**

Најстарији манастир је Гомирје који је основан крајем 16. вијека. Основали су га монаси манастира Крка који су заједно са народом пребјегли испред турске најезде и населили се у Горски Котар. Свака светиња је важна, али у животу наше епархије Гомирје заузима централно мјесто. И у времену ка-

ФОТО: Т. ГОРВИЋ

да није постојала епархија манастир Гомирје је био духовни центар Баније, Кордуна, Лике.

● **Да ли би био могућ опстанак српског народа без цркве?**

– Црква је од свог настанка дијелила судбину српског народа. Када су Срби насељавали ове крајеве у коме је био велики број римокатолика, са собом су доносили и своје светиње. Одмах по

насељавању зидали су цркве. Дакле, јасно је да је у том времену нашем народу било веома важно да поред дома у коме ће живјети и поља која ће обрађивати и радити, у близини има светињу у којој ће се молити. И као што је за народ важно да има цркву, тако је и за цркву важно да има народ. Када погледамо наше светиње и трагове који су од њих остали јасно је да се и данас осјећају посљеди-

БОГОСЛУЖЕЊЕ ПОД ШАТОРОМ

– Крајем године источни дио Епархије горњокарловачке доживио је разоран земљотрес у коме су највише страдали Петриња, Костајница, Глина, Двор на Уни, Сисак... Многи су домови наших људи пострадали, разрушени као што су Мајске Пољане. Страдале су и наше цркве, наши манастири. Двадесетак цркава је потпуно неупотребљиво или су веома ризичне за употребу. Из тог разлога богослужимо поред храмова у шаторима или неким другим помоћним објектима. У Глини поред саме цркве је постављен шатор у коме богослужи мјесни парох Горан Каламанда. Обнова кућа наших вјерника, али и осталих људи који живе у тим крајевима одвија се јако споро. Слично је и са црквеним објектима. Требаће доста времена да се све доведе у некадашње стање – каже владика Герасим.

● **Јављају ли се људи који желе да помогну у обнови?**

– На сајту епархије постоје упутства како се може упутити помоћ. То је могуће уплатом на жиро рачун, а исто тако људи могу да се јаве нашим свештеницима који ће их спровести тамо гдје они желе да уроче било какву помоћ.

це Другог свјетског рата. Рат који се десио деведесетих је овдашњи народ одвео у неке друге крајеве. Број вјерника је веома мали.

● **Постоји ли нада да ће се ипак неки људи вратити?**

– Мислим да је процес повратка завршен. Ако неко и дође у Хрватску, вратиће се из разлога да можда узме документе и оде још даље. Људи желе да живе тамо гдје препознају већу шансу за опстанак, запослење, школовање и разумљиво бирају средину у којој могу мирно и без страха да живе са својом породицом.

● **У календару Српске православне цркве посебно мјесто има и свештеномученици владика Сава Трлајић, један од Ваших претходника на трону Епархије горњокарловачке.**

– Свети Сава је заштитник наше епархије. Празнујемо га 17. јула, онда када се претпоставља да је владика Сава пострадао јер је као епископ од 1938. године столовао у Плашком. Ту се налазио и када је рат започео. Тада је мноштво људи заједно са владиком Савом и другим свештеницима одвођено на стражишта. Претпоставља се да је владика Сава пострадао на Јадовну. Више извора говори да би то могло бити тако, мада постоје тврдње да је страдао у Јасеновцу заједно са митрополитом Петром Зимоњићем. Међутим, имамо јасне доказе да се име владике Саве не налази у списима заточеника који су након затварања логора Јадовно премјештени у Јасеновац. Заједно са Светим Савом празнујемо и новомученике горњокарловачке, који су пострадали у периоду од 1941. до 1945. године.

● **Колико вјерницима Епархије горњокарловачке значи посјета патријарха Порфирија?**

– Вјерници СПЦ су на овим просторима прошли бројна искушења. И ближа и даља историја потврђује колико су пропали и страдали. Сви ми у патријарху видимо духовног родитеља. Вријеме је показало да су управо патријарси, попут Арсенија Чарнојевића предводили наш народ кад је било најтеже. Зато је свака посјета патријарха Порфирија, као и осталих наших јерарарха охрабрујућа за наш народ.

● **Шта бисте поручили вјерницима СПЦ?**

– Сви смо дјеца Божја, а црква је уточиште свих нас. Надам се да ће у свијету препуном искушења наши храмови бити попут Нојеве барке.

ОБНОВИМО МУЧЕНИЧКЕ ПРИДВОРИЦЕ

Манастир у Придворици данас живи истинским литургијским животом. Сама Промисао је тако удесила да игуман манастира Завала, јеромонах Василије, скоро цијелу недјељу проводи и служи у Придворици, метоху манастира Завала у коме је у монаха – горостаса стасовао Свети Василије Острошки, слава му и милост. Човјек који је обновио велику српску светињу, манастир Завалу, под чијим је руководством урађена рестаурација величанствених фресака хиландарског монаха и фрескописца, великог Херцеговца Георгија Митрофановића, прихватио се великог подухвата и под његовим руководством Манастир Светог кнеза Лазара у Придворици из дана у дан се изграђује, расте и цвјета. Тешко је описати благодатни осјећај који струји срцем и душом вјерујућег човјека, гледајући радове на улазној капији манастира гдје ће бити и манастирска продавница и палионица свијећа, обилазећи конак са келијама, „зимску цркву“, кухињу и трпезарију, затим велику славску трпезарију са келијама на спрату, слушајући игумана како објашњава гдје ће се и како градити звоник (о томе нешто више на крају текста)...

Благодарећи игуману Василију, манастирска црква је добила изузетну реликвију – честицу моштију светог великомученика кнеза Лазара, коме је храм и посвећен. У плану је изградња звоника, а звона су већ наручена у Ливници Поповић у Београду. Сви који желе да помогну овој великој светињи могу то урадити и уплатом на рачун Клуба Гачана у Београду 200-2741080101033-39.

НА МИХОЉСКОЈ ПРЕВЛАЦИ КОД ТИВТА ПРЕДСТАВЉЕНА ИЗЛОЖБА ВАСКРС СВЕТИЊА ЗОРНА ЈОВАНОВИЋА МАЧКА

Са благословом митрополита црногорско-приморског Јованикија, на Михољској превлаци код Тивта, пред више од 500 вјерника отворена је изложба фотографија фото-репортера *Новости* Зорана Јовановића Мачка под називом *Васкрс светиња*. Она представља пратећу манифестацију Међународној духовној манифестацији *Свети Јевстатије превлачки*: Митрополит Амфилохије – личност, дјело, мисија, која се ове године први пут одржава без њеног оснивача блаженопочившег митрополита Амфилохија.

То је био и повод да фоторепортер *Новости* Зоран Јовановић Мачка изложбу коју су претходно видјели Београђани, Требињци, Бањалучани и Новосађани допуни са још двадесетак фотографија митрополита Амфилохија. Окупљенима се обратио свештеник Мијајло Бацковић који се заложио за обнову Михољске превлаке, а који је у свом надахнутом говору подсетио на важност и значај литија којима су одбрањене светиње СПЦ у Црној Гори. На изложби је представљено више од стотину фотографија сакралних објеката и литургијског живота Српске православне цркве у Црној Гори из три временска периода – док су цркве и манастири још били у рушевном стању, затим током радова на обнови и последије обнове. Фотографије су, како каже аутор, настале прије 25 година, када је почео да ради причу о манастирима у Црној Гори који су били разрушени, пратећи потом њихову обнову. Некадашњи новинар, а данас адвокат Предраг Савић, један од идејних творца ове изложбе рекао је да сваки камен уграђен у 700 обновљених и новоподигнутих светиња у Црној Гори, представља подсећање на митрополита Амфилохија, који је направио подвиг над подвизима и од земље коју су комунисти духовно опустили и храмове у штале претварали, створио земљу у којој су васкрсли вјерни народ и храмови. Уредник информативне куће ИН4С Гојко Раичевић је на отварању изложбе испричао како се „прије читаве вјечности“, тада тек устоличени митрополит црногорско-приморски Амфилохије сусрело са два млада човјека, новинара и фото-репортера тек пристигла из Београда код Илариона Ђурице, намјеститеља игумана Превлачког. Они су изразили своју жељу да ријечу и фотографијом сачувају од заборава оно што су вјерници сачували од најгорег у нама самима.

МИЛАН КНЕЖЕВИЋ (1945-2021)

Вијест о смрти Милана Кнежевића изненадила је његове познанике. Родио се 1945. године у Даљу, гдје је завршио Основну школу. Гимназију је похађао у Осијеку, професор физичког васпитања постао је у Београду. Запослио се у Основној школи у Дарди. Послије је ту именовао за директора, што је радио и почетком сукоба у Хрватској. Ожењено се Невенком, професором српског језика и књижевности, са којом је добио синове Стојана и Милоша. Дотадашњи живот у струци и породици политичка збињања су промијенила. Постао је предсједник Социјалистичке партије Хрватске у Барањи и члан Српског националног вијећа Славоније, Барање и Западног Срема. Међу првима је био за везе са Србијом и није налазио разлоге за страх и одлазак из постојбине. Прихватио је различите политичке ставове. У случају потребе одређивао се за прикључење Војводини. Као командант Територијалне одбране Барање, априла 1991. године, сумњао је у преговоре са Хрватима. Стварањем извршног органа, јула 1991. године, Милан је постао министар просвјете и потписао први акт новог тијела, при чему су наставни планови и програми за узоре имали српске. Илија Петровић, учесник догађаја и њихов историчар, тврди да је Милан Кнежевић, уз осниваче „најразложнији и најревноснији члан Српског националног вијећа“. Прогоном Срба Милан и супруга су нашли уточиште у Сомбору. Он је пензију стекао у Општинској просвјетној инспекцији, супруга у Основној школи *Братство јединство*. Као инспектор био је тактичан, темељан и, ако је требало, одлучан. И у пензији се владао домаћински и посвећен породици. Бранислав Ђурчић

МИЛАН ТРБОЈЕВИЋ ЦЕГЕР (1948-2021)

У 74. години преминуо је новинар, оснивач и први уредник листа *Новости СНВ-а* Милан Трбојевић Цегер. Прије рата Трбојевић је био банкарски чиновник у Осијеку, а био је оснивач и главни уредник новина *Тења данас*, оснивач и први руководилац обласног Прес центра источне Славоније, Барање и Западног Срема и оснивач и главни уредник првих српских новина насталих у вријеме Мирне реинтеграције *Новости 7 дана*, које су касније прерасле у *Новости* чији је, такође, дуги низ година, он био главни и одговорни уредник. Када је потписан Ердутски споразум Трбојевића су позвали да поради на информисању у новоформираној Области Источна Славонија, Барања и Западни Срем. Редакција је кренула са агенцијским вијестима које су дистрибуисали домаћим и страним агенцијама. Када је мирна реинтеграција већ узела маха у области која је већ имала два ТВ студија и четири радио станице размишљало се о даљем унапређивању информисања, а Милан Трбојевић и Обласни прес центар дали су значајан допринос у едукацији и усавршавању новинара у поменути медијима. С оснивањем Заједничког вијећа општина формиран је и лист *Новости 7 дана* које су штампане на два писма, ћирилице и латинице. Остало је историја. Милан Трбојевић живио је скромно у својој породичној кући у Тењи. Човјек који је својим стопама утабао стазе бројним новинарима свој живот је завршио опхрван болешћу, усамљен и заборављен. Једино новинарско признање добио је на измаку 1991. године од ТВ *Нови Сад* када је проглашен за новинара године, а Заједничко вијеће општина, као појединцу који је дао велики допринос српској заједници на истоку Хрватске, наградило га је плакетом.

МИРКО ДОБРИЧАНИН (1926-2021)

Књижевник, историчар, пјесник и гуслар, чувар српске традиције Мирко Добричанин, преминуо је у 95. години. Рођен је 22. јуна 1926. године у Дешини, код Куршумлије. Радни вијек провео је у ЈНА одакле је отишао у пензију у чину потпуковника. За вријеме службовања у Сарајеву, гдје је радио као предавач у Војној школи, основао је почетком седамдесетих година Гусларско друштво *Филип Вишњић* у Сарајеву и био његов први предсједник. Након тога долази на рад у Београд, гдје ради у Генералштабу ЈНА, а тада оснива Гусларско друштво *Вук Караџић*, чији је први предсједник био. Одликован је много пута, а посебно му је драго Високо одликовање Српске православне цркве – Орден Светог Петра Цетињског. Иза себе је оставио троје дјеце и седморо унука.

ЧУЈТЕ СРБИ, ЧУВАЈТЕ СЕ СЕБЕ 146 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА НАЈВЕЋЕГ ПРИЈАТЕЉА СРБИЈЕ

ПРИЧА О АРЧИБАЛДУ РАЈСУ ЉУБАВ, КОЈУ НИСМО ЗНАЛИ ДА ПРИХВАТИМО

„Јерусалиме, Јерусалиме, који убијаш пророке и засипаш камењем послане теби, колико пута хтједох да скупим чеда твоја, као што кокош скупља пилиће своје под крила, и не хтједосте!“ (Мт. 23, 37-38)

Шкрипи трамвај бр. 3 кроз Београд... гмиже, па нагло заочи, те јурне, опет застане... попут хода српске државе кроз цијела задња два вијека. Климава „тројка“ клизи булеварима Краља Александра и Војводе Мишића ка Топчидеру, дворском парку засађеном стољетним платанима, у коме су некад Турци изливали топове за напад на Београд. Долина топова, сада платана. За тај обрт, жртвовани су милиони Срба. А из топчидерске долине се благо успиње један бријег, а на бријегу молитвено бди једна црквица, а уз цркву спава највећи Србин по чијој љубави. Блаженим сном онога који је искрено волио.

СА 22 ГОДИНЕ ПОСТАО ДОКТОР ХЕМИЈЕ

Рудолф Арчибалд Рајс, рођен као син угледног њемачког земљопоседника и агронома Фердинанда Рајса у Хехцбергу, у јужној њемачкој покрајини Баден. Као осмо од десеторо дјеце, родитељи су га добили 8. јула 1875. У њемачкој завршава средњу школу, а студије хемије уписује у Лозани, у Швајцарској. Због урођене срчане мане Швајцарска је била погоднија за његов боравак.

Као узоран студент, студије хемије успјешно је окончао и већ са 22 г. стекао научно звање доктора хемије. Слиједе избори за вишег асистента, те доцента за фотографију и фотохемију на Универзитету у Лозани. Заинтересованост за примјену фотографије у медицини, криминалистици и судству усмјерила је његов живот и у коначном га одредила. Његов рад поставља темеље научној криминалистици, што свој плод стиче оснивањем Института за техничку полицију и криминологију у Лозани 1900.

ПОЗИВ ИЗ СРБИЈЕ

Почетак Првог свјетског рата прекинуо је Рајсову изузетно успјешну научну дјелатност, која је већ била награђена одликовањима многих земаља свијета за помоћ и труд у расвјетљавању злочина. Од руског цара Николаја је добио сат приликом посјете Русији, а најдраже му је било одликовање француске Академије наука.

На позив српске Владе, Арчибалд Рајс као независни научни свједок стиже у Србију да опише и документује злочине над цивилним становништвом. У то вријеме његова четири брата као официри били су мобилизовани на супротној војничкој страни, но његово срце је бирало страну на којој је осјећало да постоји жртва.

Са групом швајцарских љекара, добровољаца, Рајс стиже у Србију 27. сеп. 1914. Прво одредите је Ниш, ратна престоница Србије. У Нишу му је уприличен пријем код предсједника Владе Николе Пашића, издата пропусница ратног дописника и са захтјевом да пише и извјести свијет само о ономе што види и чује, упућен је на ратне територије. А тамо загиче застрашујућа дјела мржње и одмазде над српском нејачи. Читаве алеје вјешала са српским женама у Мачви, спржена села и бестидно уживање непријатеља у злочинима увјерили су га да свијету мора пренијети истину.

ГЛАСНИК СЛОБОДЕ

Касније његови текстови пробијају информативне блокаде и бивају једини вјеродостојан глас из окупирани

» НИКАД НИЈЕ КАСНО: Жеља Арчибалда Рајса је била да се његова кућа на Топчидеру претвори у спомен музеј (Portrait of R. A. Reiss fumant la pipe Belgrade)

Србије. Французи и Швајцарци вјеровали су том човјеку који их је у годинама прије рата задобио својом научном изврсношћу и моралним идеалом. Њемачка ратна пропаганда о Србима као злим дивљацима била је прекинута од једног Нијемца. Дивљаштво и злочин били су на њемачким рукама.

По личном захтјеву Рајс се прикључује српским војним снагама и заједно с Моравском дивизијом прелази Албанију „стазом голготе“, стиже на Крф. Боравећи на Крфу залаже се и оснива Фонд за помоћ српској дјечи у француским сиротишћима и избјеглицама на Корзиси и сјеверу Африке. Цио хоноранс од својих текстова усмјерава у тај фонд. Пише без одмора, држи говоре у Француској и Енглеској за подршку Србији, тражи помоћ од Швајцарске, увјерава, свједочи, моли... Откуда толико снаге за дјело љубави и жртве?!

ЖИВОТНУ МИСИЈУ ОДРЕДИО ПРВИ СУСРЕТ СА СРПСКИМ СЕЉАКОМ

Како је касније записао, први сусрет са српским сељакком и војником који је био сељаков син оставили су на њега пресудан утисак из кога је потом процвјетала љубав према Србима. Вишешки однос Срба према заробљеницима, њихово чисто родољубље и морална узвишеност, били су живи частвени и чојствени извор за његову жеђ.

Са Крфа креће у ослободилачки поход и учествује у одлучујућој бици у Старој Србији (Македонија) код Доброг поља, гдје је српска војска извршила први пробој Солунског фронта.

Више није било силе која је могла зауставити српског ратника и заједно са својом Моравском дивизијом ослободилачки је умарширао у Београд у новембру 1918. г.

Након рата био је члан југословенске Владе на Мировној конференцији у Паризу, радио је и у Министарству унутрашњих дјела, али не слажући се са нечасним политиканством Николе Пашића и цијелог службеничког апарата који се одмах послитоје рата вратио старим навикама површности, бахатости и напредовања блиским везама, напушта службу и повлачи се из јавног дјеловања. Није могао разумјети како дезертери могу бити поштованији од ратних инвалида који сада у слободној срп-

» Аутор текста Горан Лучић поред гроба А. Рајса

ској држави да би преживјели морају да просе испред београдских цркава. Како српски народ зарад лажног југословенства кога су градили ти исти дезертери, не смије искрено ни прославити херојску погибел своје дјеце. Схватио је да то није земља због које је све жртвовао.

ОДРЕКАО СЕ ШВАЈЦАРСКЕ ДА БИ ЖИВИО У СРПСКОЈ СЕОСКОЈ КУЋИ

У Топчидеру, на трећеразредном земљишту које је добио од државе на поклон, саградио је својим новцем кућу у којој је становао, одрекавши се повратка у Швајцарску. Била је скромна, по узору на српску сеоску кућу, украшена мотивима српске заставе, са уређеним двориштем и воћњаком. Лице јој је било усмјерено ка Мачви, да би му поглед увијек допирао до поља гдје је угледао прве призоре злочина лице-мјерне европске просвјетљености и усликао фотографије које су „пробудиле“ савезнике. Опет из љубави на славне дане, свој дом је назвао „Добро поље“, у славу на први пробој окупаторске линије! Изнад његовог радног стола стајао је портрет српског војника из рата, кога је сматрао спојем херојске храбрости, романтичарског родољубља и искрене људске топлине. Ту је написао ратне дневнике *Писма са српско-македонској фронти*, *Шта сам видео и проживео у великим данима* и своје посмртно завјештање српском народу *Чујте Срби!*.

Пошто није био ожењен, кућу је дијелио са својим сарадником, Швајцарцем Алфредом Фавреом и његовом женом и дјецом. У тестаменту кућу је завјештао српском народу и то за издржавање породица сиромашних и угрожених солунских ратника. Комунисти су ту кућу расподјелили за смјештај неким новим породицама и оне су и до данас у њој, захтјевајући станарско право. Опустошен немаром, временом и јагмом, овај дом љубави и славе данас тужно пропада и развлачи се између приватних интереса. Жељу родољуба да се ту оснује спомен-музеј Арчибалда Рајса, нико више не узима као важну.

СРЦЕ ПУКЛО ОД УВРЕДА

Арчибалд Рајс умро је од можданог удара, 8. августа 1929. у 4.30, а као посљедице увреда од првог комшије, бившег министра Милана Капетановића, иначе ратног профитера, који је цио рат провео склоњен у иностранству. Како су људи запамтили Арчибалд Рајс га је само опомену да грађевински отпад не задржава на његовом посједу.

По личној жељи његово срце је однесено на врх Кајмакчалана и у урни сахрањено у капели Светог Илије. Припадало је онима којима се дивио. У Другом свјетском рату, памтећи детаљне Рајсове извјештаје о њиховим звјерским злочинима, Бугари су оскрнављивали урну и прах овог племенитог срца. Вјетрови су га расијали између костију 7.000 српских ратника који су пали за овај српски врх Свете Слободе.

ГОРАН ЛУЧИЋ

ПРОМОВИСАНА КЊИГА ОПШТИНА ОШТРА ЛУКА И ОКОЛИНА У ОДБРАМБЕНО-ОТАЏБИНСКОМ РАТУ 1991–1995. ГОДИНЕ

Сански војници су сачували сваки педаљ отаџбине и дали 472 живота за стварање РС

У Београду је 20. јула одржана промоција књиге *Општина Оштра Лука и околина у Одбрамбено-отаџбинском рату 1991–1995. године* аутора Бранка Предојевића и Лазара Карановића.

Књига говори о борцима и борбама Трећег пјешадијског батаљона Шесте санске пјешадијске бригаде Републике Српске. Један од аутора је потпуковник у пензији Бранко Предојевић који је у чину капетана командовао овом јединицом у времену од 22. јуна 1992. до 12. септембра 1994. године када је због рањавања морао напустити ту дужност. Предојевић је историјску реконструкцију борбеног пута батаљона извршио на основу сопственог ратног дневника, ратних свезака сачуваних докумената, сјећања и изјава одређених старјешина и бораца.

Поред првог историографског дијела књиге, аутора Бранка Предојевића који је богат рефлексјама Боре Капетановића који је попут Бранка Ђоџића у његово вријеме био у бојевом строју својих Крајишника постоји и други публицистички дио приређивача Лазара Карановића посвећен судбини појединих бораца, ратним згодама и незгодама, трагичним моментима...

НЕМА РАТИШТА НА КОМЕ НИЈЕ БИЛО САНСКЕ ВОЈСКЕ

Бранко Предојевић наглашава да данас када се дружи са борцима оно што их највише тишти није то што су морали своју територију да препусте непријатељској страни него их боли начин на који је то урађено.

– Испада да смо ми то као војници изгубили због своје неспособности, што није истина. 472 јунака широм Републике Српске је оставило своје кости. Ми смо прошли од Бихаћа, па до Брода, Оцака, Модриче, Градацца, Орашја, Брчког, Братунца, Зворника, Сарајева са својим борцима и свуда су били похваљивани и постижали смо успјехе.

» Стоје: Рајко Кесић, Сретен Родић, Жељко Бурсаћ, Драгомир Павковић, Петар Вучковић и Драган Дивјак
Сједе: Лазар Карановић, Бранко Предојевић и др Драго Његован

ОГОРЧЕНИ НА РАТНЕ ПРОФИТЕРЕ

Предојевић наглашава да потомци бораца морају да сазнају истину, а не да се сазна када њих више не буде било, за 50, 100 година.

– Морам да поменем и ратно профитерство које је било присутно не само међу политичарима, него и старјешинама. Док су људи гинули, они су стицали богатство. Борци су остали без игде ичега и једва састављају крај са крајем – рекао је Предојевић и посебно се захвалио пјеснику Бори Капетановићу који је био у саставу батаљона од првог до последњег дана.

Лазар Карановић аутор књиге каже да је његов задатак био да ублажи административни језик и обогати га лијепом ријечју.

– У том циљу сам ишао по Оштрој Луци и околним селима и причао људима и из тих прича сам издвајао оно што сам сматрао да има поруку, да се од тога може направити лијепа слика. Трудио сам се да будем приступачан свим профилима. Иако ми је ово прва књига гдје сам имао задату тему, осјећам да сам урадио праву ствар и да сам из стварања ове књиге и познаништвима са људима општине Оштра Лука и околине изашао знатно богатији за пријатељства и коначно за-

кључивање свега оног што се дешавало тамо у четири ратне године.

КОМШИЈАМА НИСМО ДОЗВОЛИЛИ ДА ПОНОВЕ ЗЛОЧИНЕ ИЗ 1941.

Др Драго Његован рецензент књиге наводи да је у уводу књиге запазио двије кључне мисли.

– Наш највећи успјех је да својим комшијама нисмо дозволили да понове злочин из 1941. када су нас тјерали као овце на клање, а оне мирно иду, чак и не блеје. Вјеровали су наши преци да се човјеку на правди Бога не може догодити никакво зло и поучени тим искуством правовремено смо се организовали и пружили адекватан отпор.

– Овом књигом поклањам се сјенима свих оних који су храбро, одговорно и часно извршили најтежи животни задатак, да не буду заборављени од свог народа, а потомци се њима могу и морају поносити.

– Допринос бораца Трећег батаљона стварању и опстанку Републике Српске је немјерљив. За губитак већег дијела општине Сански Мост они нису криви. Ова књига је веома важна за сагледавање судбине народа из ког је потекла, за који се борила не само на свом прагу него свугдје гдје је требало и наређено од више команде.

Председник Удружења Срба из Босанске Крајине у ФБиХ које је уједно и организатор промоције Драган Дивјак се захвалио свима који су дошли на промоцију. Са аутором књиге се упознао деvedесетих година на Грмечу.

– Велико ми је задовољство што смо се окупиле данас и што је са нама и пуковник Бранко Предојевић са својим сарадницима. Ми се већ тридесет година разумијемо и цијенимо. За све што је Бранко урадио са својим трећим батаљоном, хвала му. Поздрављам и првог команданта Шесте крајишке бригаде Бранка Басару, генерала Ђукића, председника Коалиције удружења избјеглица у Републици Србији Милу Шапића, Жељка Бурсаћа из Удружења Ђиро Личка Калдрма – Дрвар...

НЕ ОДРИЧИМО СЕ ПРАВА НА ДРЖАВЉАНСТВО

Драган Дивјак је апеловао на све из Унско-санског кантона да што више њих тражи да добије двојно држављанство како би следеће године могли да изађу на гласање.

– Наш народ који живи тамо живи јако тешко. Укључимо се активно у спасавање своје ђедовине – поручује Дивјак.

Милан Савић је био модератор промоције и читао је одломке књиге.

ДРАГАНА БОКУН

ПРОМОВИСАНА КЊИГА ДР ВУКАШИНА ЛУГОЊЕ ИСТОРИЈА ЈЕДНОГ ВРЕМЕНА

На тераси Културног центра, у организацији Града Требиња, уприличена је промоција књиге примаријуса доктора Вукашина Лугоње, под називом *Историја једног времена*. Ријеч је о књизи коју је издало Удружење Требињаца Јован Дучић у Београду, а која се бави историјом требињске болнице, у којој је аутор на почетку своје каријере радио дуже од деценије.

У том периоду др Лугоња, специјалиста анестезиологије са реаниматологијом, оставио је дубок траг. Био је оснивач и први начелник Одјељења интензивне његе у Општој болници Требиње, животни пут га је касније одвео у Београд у коме је направио завидну каријеру. Ипак, желио је оставити трајни запис о установи у којој је започео свој рад и сачувати сјећање на све оне људе који су били дио требињске болнице.

Стварајући ово дјело аутор је истакао да му је мотив био да споји људе и вријеме.

– Намјера ми је била да сачувамо успомене и историју без које нема ни нашег идентитета. Постоји много разлога који спречавају да једни другима будемо ближе. Ова књига треба да укаже на пут који нас повезује и зближава – рекао је Лугоња.

Познати требињски лекар и писац др сц. мед. Драган Ковач који није крио одушевљење што је др Лугоња скупио снагу, ентузијазам и осјетио потребу да напише књигу о својој бившој установи.

– Иако је по свом најављивању асоцирала на класичну монографију једне установе, последице изласка из штампе видимо да књига др Вукашина Лугоње није искључиво монографија. Није буквално од самог наслова, који читаоцу обећава узбудљиво враћање у прошлост, а слика прочеља требињске болнице на предњој корици ипак наговјештава представу о самој теми – рекао је Ковач који је представио садржај.

Он је додао да се у књизи нижу фотографије и топле ријечи о људима – љекарима, медицинским техничарима и административном особљу – који су били дио ове установе од којих већина данас нису живи.

– Њихови ликови нас враћају у прошлост, подсећајући нас и на неке тешке и болне, личне или породичне тренутке, које смо успјешно пребродили захваљујући тим одважним суграђанима – у бијелим мантилима – рекао је Ковач.

Новинар и писац Шћепан Алексић је истакао дирљиво запажање о требињској болници рекавши да она често представља наш почетак и крај.

– У њој се рађамо, лијечимо, па и умиремо. Самим тим болница представља јединствено мјесто у коме се често затвара животни круг многих Херцеговаца!

СРПСКО ПИТАЊЕ НА ПРЕЛОМУ ЕПОХА МИЛАНЕ БАБИЋ

У Народној библиотеци у Требињу представљена је књига *Српско питање на прелому епоха*, збирка есеја, интервјуа и приказа књига, тематски везана за српско питање, чији је аутор Требињка Милана Бабић. Бабићева, професор српског језика и дипломирани теолог, рекла је на промоцији да је на књизи радила више од 10 година.

Она је истакала да је основна порука овог дјела да се никада више не смије дозволити геноцид који се догодио српском народу, те да је књига сада можда и најактуелнија, с обзиром на нападе на српски народ.

– Морамо да се боримо, да будемо достојанствени и останемо православни Срби, отворени за сваки разговор и сарадњу, али чврсти у одлуци да не дамо српске интересе ни по коју цијену и да останемо на трагу предака – рекла је Бабићева.

О дјелу Бабићеве говорили су и рецензент, професор на Правном факултету у Крагујевцу Зоран Чворовић, православни публициста и преводилац руског језика Ранко Гојковић.

Чворовић је навео да ова књига показује да су у овим тешким временима разбијене многе заблуде, да је српски народ прошао тешка страдања и да је данас демографски остарио и економски потрошен и у озбиљној духовној кризи.

– Ауторским текстовима, интервјуима са српским интелектуалцима, Бабићева се потрудила да пружи одговор на питање куда српски народ треба да иде у будућности. Ова значајна књига садржи тезе од којих би могао да се направи манифест културног образаца српског народа – сматра Чворовић.

НЕПРИМЈЕРНО СТАЊЕ СПОМЕНИКА ПОДИГНУТО У ЗНАК СЈЕЋАЊА НА 5.500 СРПСКИХ ЖРТАВА

80 година од усташког геноцида у Шушњару

Парастосом за убијене цивиле у мјесту Шушњар у општини Сански Мост у Федерацији БиХ обиљежено је 80 година од усташког злочина, када је за само три дана на свиреп начин убијено око 5.500 Срба и 50 Јевреја.

– Споменик на Шушњару је од националног значаја за БиХ и непримјерено је стање у каквом се налази – изјавио је министар рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске Душко Милуновић.

Истакао је да је то показатељ какав је однос органа

БиХ према овом стратишту, а и према стратишту у Гаревцима код Бихаћа.

– У Бихаћу је, само код Гаревница, за неколико дана мучки побијено око 14.000 људи, према енглеским обавјештајним подацима, док су у Старом Броду на Дрини Францетићеве легије за само

неколико дана побили 6.000 жена, дјеце и старца – подсјетио је Милуновић.

Начелник општине Оштра Лука Драган Мاستикоса рекао је да спомен-обилежју на Шушњару до сада није дата адекватна пажња у јавном простору и медијима, а сматра да и Шушњар и Кор-

чаница заслужују да буду поштовани као Козара.

Свештеници Српске православне цркве служили су парастос за убијене цивиле, а вијенце и цвијеће положили су министар Милуновић, изасланик председника Републике Српске, представници конзулата Србије у Бањалуци, Трећег Република Српска пука, општина Оштра Лука и Нови Град, те организација од јавног значаја проистеклих из одбрамбено-отаџбинског рата и Републичког секретаријата за вјере.

РТРС

БРАЋА ВИДАКОВИЋИ, ДИВОВИ СА БОБАНА

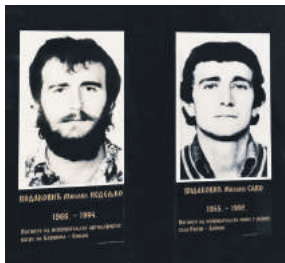
Међу стотинама погинулих бораца Херцеговачког корпуса ВРС, упечатљива је и неколико архетипска слика браће Видаковића, рођених у селу Рапима на Бобанима.

Саво (1955–1992) гине јуначки у првој ратној години, када је пошао да са своје цркве у Рапима скине шаховницу које су хрватске снаге ту биле тријумфално поставиле. Недељко (1966–1994) је једна од легендарних личности из ратова '90-их, толико налик на ликове из наших епских пјесама. Предратни поморац, напушта брод када је чуо да се заратило у његовој отаџбини и добровољно долази на прве линије.

Послије борби од Превлаке до Хутова, те повлачења ЈНА из ових крајева, организује Бобанску чету и са њом учествује у офанзиви против хрватских снага, наносећи им тешке губитке и ослобађајући заузета и спаљена српска села.

Током 1992–1994. са својим борцима се борио на ратиштима од Трнова, преко Трескавице, Горажда, све до Коњица. У тим борбама погинуо је безмало сваки пети војник Бобанске чете. Мудар, колико и честит, храбар колико и проциљив, војвода Недељко Видаковић је остао омиљен међу својим борцима. Гине од непријатељске гранате на Крстовдан 1994. на Борцима код Коњица. Са њим су на вјечитој стражи истог дана остала два официра ВРС, али и Недељков најмлађи борац, Александар Маслеша, изгнани дубровачки Србин, који му се придружио, бјежећи од куће, са само 16 година...

ДР НЕМАЊА ДЕВИЋ

ПОМЕН СРБИМА ИЗ ЈЕЖЕСТИЦЕ КОД БРАТУНЦА

Код споменика у селу Јежестица код Братунца служен је парастос и прислужене свијеће за покој душа 39 настрадалих мјештана у одбрамбено-отаџбинском рату, међу којима је осам жена, као и за погинуле Србе из овог села у Другом свјетском рату.

Од 1942. до 1945. године убијено је 161 припадник српског народа, од којих само неколико војника из овог села, а њихова имена уклесана су на овом споменику са именима погинулих у последњем рату у знак сјећања и захвалности. Након парастоса цвијеће уз споменик положио је начелник општине Братунац Срђан Ранкић, делегације Удружења логораша регије Бирач, борацких организација Братунца, Милића и Власенице, те Организације породица несталих и Организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила Братунца.

Он је истакао да је дужност свих да се помогне породицама погинулих и народу који трпи вишегодишњу неправду због односа међународног и правосуђа БиХ према српским жртвама, за које нико не одговара.

Ненад Млађеновић, чији су отац Драган, стриц Анђелко и баба Савка убијени 1992. године, рекао је да је разочаран радом правосуђа БиХ.

– Мени и брату ништа не треба, али очекујемо правду за мучења и свирепа убиства наших најмилијих код своје куће. Они никога нису нападали, а нико не одговара за њихова страдања – са огорчењем говори син погинулог Драгана Млађеновића.

Анђелку, мужу Иванке Млађеновић, муслимански војници из Сребренице одсјекли су главу и возили је кроз Сребреницу завезану за аутомобил да би показали да су убили четника, а убили су јој и дјевера Драгана и свекрву Савку.

Иванка каже да је огорчена на међународно и правосуђе БиХ јер нико није процесуиран за монструозна убиства људи из овог села који су радили на својим њивама када су их мучки нападе муслиманске хорде под командом Насера Орића.

– Уклесана имена убијених на споменику показују да је истина да су они дали живот за слободу, да су страдали, а за злочин нико није одговарао. Не очекујемо правду од правосуђа БиХ, али вјерујемо да ће злочинце стићи Божја правда – истиче Иванка.

Њена кћерка Анка имала је само пет мјесеци када су јој муслимански војници убили оца и стрица пред очима њене баке, а затим и баку заклали.

Ратни командант Кравичког батаљона Раденко Милановић рекао је да су у Крвици, Јежестици и Шилковићима гинули очеви, браћа и синови за слободу својих породица и свог народа. Милановић, који је ратни војни инвалид, указао је на изузетно тежак положај српског народа уопште и позвао на јединство, те поручио да народни интерес мора бити испред личних. **СРНА**

СРПСКО САРАЈЕВО

ГРАД КОЈИ СЕ
БРАНИ ПЕРОМ,
РИЈЕЧЈУ И МИШЉУ

Мали град - великих улица

ПИШЕ: МАРКО МАРЈАНОВИЋ

Уколико бисте се за вријеме Олимпијаде запутили на источну периферију Сарајева, у предјеле села Лукавица, Тилава, Павловац, Војковићи, Касиндо... могли бисте проћи кроз неколико уских улица и сокака који су носили називе попут следећих: Лукавичка цеста, Бјелопољска цеста, Пут за Топлик, Пут за Врањеш и слично. Ако бисте тада застали испред неке од стотињак кућа у Лукавици и рекли домаћину да ће ту, испред његове авлије, нићи нови град, а кроз његову башчу пролазити модерна цеста, вјероватно би вам подругљиво и помало шеретски рекао: „Јаране, што ти га овдје поред мојих оваца ишта прође, овдје ме сијечи!”

НАСТАО НА ТЕМЕЉИМА ПРКОСА И ПОНОСА

Непуних тридесет година од слома бивше државе и подјеле бившег града, баш пред кућама, у авлијама, преко башчи некадашњих села и заселака ниче нови град, град пркоса и поноса, а преко оних „цеста” и „путева” прођоше нове, модерне саобраћајнице, са новим називима. Старих домаћина одавно нема; на мјесто башчи никли су паркови, а мјесто авлија имамо ЗЕВ-ове. Сокаци су постали цесте, калдрму је заменио асфалт, а све те цесте и нови асфалти добили су и нова имена. Иако се за живота старих лукавичких, павловачких, добрињских домаћина број сокака и цеста могао пребројати на прсте једне руке, њихови унуци данас живе у модерној и урбаној градској средини, која се из дана у дан све више урбанизује и гради. Ту градњу прати и велики број нових улица, тргова, сокака.

ОД ЛУКАВИЧКЕ ЦЕСТЕ ДО УЛИЦЕ ИВА АНДРИЋА

Лукавичка цеста из вакта бивше државе сада је модерна саобраћајница која носи назив по Иви Андрићу, Бјелопољска цеста је понијела име по војводи Радомиру Путнику, Пут за Топлик је сада Улица Вука Караџића, Пут за Врањеш је Гатачка улица... Ова, као и већину имена других улица сарајевске егзодуса српског народа са обала Миљацке и смјестили их у нови град, у ново Сарајево. Поред ових, изградиле су и велики број других улица, а напустивши титоистичку идеологију и препустивши „другове и другарице” забраву, одлучили су се да те нове улице именују по великим именима свога рода.

ШЕТАЈУЋИ УЧИМО СРПСКУ ИСТОРИЈУ

Сарајевски Срби су током свих ратова подносили огромне жртве, гинули су и борили се за слободу, за уједињење, бранили се од јачег непријатеља, па су тако и велики број улица у новом Сарајеву именовали по истакнутим војсковођама, официрима, командантима, војницима славне српске историје. У новом граду своје улице имају и цареви и војводе, ту се данас налазе улице: Милоша Обилића, Цара Душана, Цара Лазара, Војводе Степе Степановића, Војводе Радомира Путника, Ђенетилавских, павловачких, добрињских Михаиловића, Војводе Момчила Ђујића, Војводе Живојина Мишића, као и топоними настали из пијетета према онима који су своје животе уградили у темеље Републике Српске. У новом, српском Сарајеву данас се живи и у улицама Зорана Боровине, Зорана Цви-

јетића, Срђана Кнежевића, Николе Тешановића, Слободана Мијачића, Слободана Братића, Обрада Попадића, Ристе Анђића, а може се проћи и улицом првог народног хероја Републике Српске – Милана Тепића. Један од најљепших дијелова града – централно илиџанско шеталиште понијело је име по великом доктору Миодрагу Лазићу.

Србе је требало бранити и пером, ријечју и мишљу, па се тако у новом граду нађоше и имена из академске заједнице, на челу са оснивачем Академије наука и умјетности Републике Српске и ректором Универзитета у Источном Сарајеву – Боришом Старовићем. Своје мјесто пронашао је и највећи југословенски шекспиролог Никола Кољевић, као и академици Војин Командина, Славко Леовац, Петар Мандић, Момо Капор, поред свих оних трибуна, пјесника и књижевника из неких других времена попут Вука Караџића, Јована Дучића, Петра Кочића, Симе Милутиновића Сарајлије, Његоша, Васиља Грђића, Бранка Радичевића, Бранка Ћопића, Меше Селимовића, Милоша Црњанског...

ЧУВАЈУ ИМЕ КРАЈИШКОГ ЋАЂЕ

У нашем граду своју улицу добио је и велики Јован Рашковић, засигурно најсвијетлији примјер српске политике са краја двадесетог вијека. Његов Книн га се данас не смије сјетити, али сјетило га се српско Сарајево, и њега и родног му Книна, па је једна од улица понијела назив „Ћађе од Крајине”, а друга, његовог родног града.

Историја сарајевских Срба није заступљена на табларана које говоре о називима

улица и тргова, али је према обећањима локалних политичара, ако их испуне, дошло вријеме да се одужимо свима онима који су градили и стварали старо Сарајево. И Деспитима, и Јефтанићима, и Стаки Скендеровој, и Мис Ирби, и Цековићима, и Аристотелу Петровићу. Само се искрено надамо да се више неће понављати ситуација слична оној када је одборник локалне скупштине изјавио да: „Што се тиче Стаке Скендерове, за њу нисам чуо, а једина Стака за коју знам је она са Враца, па онда можете слободно и њој дати улицу...”

Истини за вољу, када се уз чашичу вискија, а помоћу вишемилиметарског маркера цртала несрећна дејтонска граница, па након три године поново прекрајала, тадашњем Српском Сарајеву запало је неколико градских, урбаних улица, углавном на олимпијској Добрињи. Булевар УСАОЈ-а тада је понио назив по српским владарима, Тргу Ивана Рибара по Краљу Александру, а Тргу Вилијама Шекспира ће у наредним годинама уступити своје мјесто Тргу Илиџанске бригаде, док ће 12. трансверзала постати Равногорска улица.

Изградњом Српског Сарајева започет је велики посао, српски пркос и понос су на ледини и ливади изградиле нови град; граде га и данас, а он је за њих спона са свим оним што су оставили у свом родном граду, у старом Сарајеву. Колико год не желели да га више воле, никада га се нису одрекли и не треба то да ураде. Не смију се одрећи ни Парка цара Душана, ни Обале војводе Степе, ни Булевара војводе Радомира Путника, ни Гавриловог, ни Жерајићевог моста, јер ако се одрекну својих коријена, неће имати на чему градити будућност.

(НЕ)ПРЕЋУТАНА СРПСКА ПРИЧА У ТРЕБИЊУ

И ДАНАС СЕ БОРИМО ПРОТИВ ИСТОГ НЕПРИЈАТЕЉА КАО И 1941. ГОДИНЕ!

Српска прича, коју је приповиједао човјек наде – др Немања Девић истраживач из београдског Института за савремену историју, у изузетном амбијенту какав је амфитеатар на херцеговачкој Грачаници, окупила је више од 150 душа жељних да чују толико дуго пописивану истину.

Да ли због страха од „ђавољих шегрта“ или необјашњивог (срамног) бојкота локалних медија (који очевидно није успио), у друштву привилегованих који су присуствовали овом догађају, није се нашао ниједан требињски гимназијски професор, ниједан новинар (част изузетку – водитељу програма), а што је посебно запањујуће ниједан свештеник. Штета! Себе су ускратили за важан историјски час који је приредио један од најбољих, најперспективнијих и најпризнатијих српских научника.

НАРОД ЈЕ ГЛАДАН ИСТИНЕ

И овога пута обичан српски народ показао је да је гладан истине. Посебан печат вечери дао је живи свједок босанске голготе Богдан Даниловић, док је српска прича пленила пажњу свих присутних, па и оних најмлађих – дјечака Ђураћа и Николаја.

Историчар др Немања Девић је истакао да двадесети вијек представља тегобни период, а Други свјетски рат и догађаји који су услједили након њега (по броју жртава, по посљедицама окупације, по дробљењу српског етничког простора, немилосрдном уништавању и геноциду у НДХ) представљају један од најтежих процеса у читавој српској историји.

Набрајајући све невоље које су снашле српски народ у прошлomu вијеку, почевши од превјеравања, балканских ратова, Првог и Другог свјетског рата, геноцида у НДХ, Албанији, Бугарској, Мађарској, наметања србофорних пројеката југословенства и комунизма, па све до одбрамбено-отаџбинских ратова деведесетих, Девић се запитао како је уопште наш народ опстао, па и данас има снаге да и даље говори о непокорном српском духу.

БЕНЕРАЛОВ ЧОВЈЕК ОД ПОВЈЕРЕЊА

Један од симбола очувања тврде српске вјере у истину био је мајор Александар М. Милошевић, главни јунак *Српске приче*.

– Мајор Милошевић рођен је 1910. године у Шумадији и то као унук ратника из српско-бугарског рата (1885. године) и син борца свих ратова од 1912. па до 1919. године. Био је официр Војске Кра-

» Ратомир Мијановић, др Немања Девић и Милан Никчевић

љевине Југославије и то не било каква, већ најбоље рангирана питамац 57. класе – артиљерац. Прије рата службовао је у Призрену, а од 1941. године отишао у шуму код генерала Михаиловића не признајући капитулацију. Ратну каријеру је започео као командант одреда, потом бригаде, корпуса, па групе корпуса. Један је од кључних фигура у мисији *Халиџард*, када су спасени амерички авијатичари 1944. Био је кључним моментима уз генерала Михаиловића. Судбина је предодредила да све преживи и запише – рекао је Девић.

МАЈОРОВ ДНЕВНИК – ПРИМАРНИ ИСТОРИЈСКИ ИЗВОР

Он је оцијенио да за разлику од данашњег времена у коме се српска историја исписује по разним судницама и трибуналима, а о њој суде углавном разноразне невладине организације, Милошевићев дневник за науку представља примарни историјски извор.

– Српска прича није само заснована на дневнику мајора Милошевића из периода 1944/45. године, већ је допуњена његовом богатом послјератном преписком. Милошевић је преживио рат, отишао у емиграцију, настанио се најприје у Грчкој, да би га касније пут одвео у Италију, потом у Њемачку одакле је 1949. године отишао у Канаду, гдје је на основу свог дневника написао мемоаре – рекао је Девић и додао да је мајор тада имао преписке са свим вођама српске политичке емиграције, поготову у Канади и Америци.

– У тој богатој архиви сачувано је око 10.000 писама на основу чијег ишчитавања је и настала књига и увид у живот једне историјске лич-

КАКО ДО КЊИГА?

Књиге *Српска прича* и *Босанска голгота* могу да се поруче путем мејла nemanjadedvic4@gmail.com или позивом на број +381652080381

ности у периоду од његовог рођења 1910. до смрти 2009. године – рекао је Девић.

ЧЕТНИЧКА ЕМИГРАЦИЈА ЈЕ ЗАДЊИ ДОЛАР ДАВАЛА ЗА ГРАДЊУ СРПСКИХ ЦРКВИ И ДОМОВА

Он је истакао да је мајор Милошевић у Канади наилазио на најбоље официре из своје класе који су били осуђени да раде најтеже физичке послове.

– Сви они дијеле чемерну судбину српских емиграната. И данас појам четничка емиграција у неким буди негативне асоцијације. Међутим, ови људи су заправо представљали посљедњи сјај истинске српске идеје. Борили су се за њену одбрану и деценијама након завршеног рата. Зидали су српске цркве и домове и подигли импозантне задужбине. Борили су се послјератно раскола цркве из 1963. године, кад је српски народ доживио нову линију подјела. Онај српски инат, након раскола цркве, учинио је да све граде дупло, по два дома, по два храма, по два културна центра и они и дан данас тамо, колико могу, чувају српску идеју – сликовито је описао Девић.

НАКОН 60 ГОДИНА ИЗГНАНСТВА КЛЕКНУО И ПОЉУБИО РОДНУ ГРУДУ

По његовим ријечима, мајор Милошевић се борио за истину о

српском народу и почетком деведесетих година кад су почели одбрамбено-отаџбински ратови.

– Писао је свима, од Маргарет Тачер до тадашњег канадског премијера схватајући да иста битка за истину никад не престаје, а води се и 1945. и 1991. и 1995. Наравно, то је био глас вапајућег у пустињи. Писао је и своје мемоаре схватајући да ће на тај начин дати допринос побједи истине – рекао је Девић који се потом осврнуо на мајоров повратак у Србију, након скоро 60 године изгнанства.

– Мајор се 2002. године појављује у родној Шумадији и долазећи у своју кућу пада на земљу. Сви су мислили да је његово срце препукло и да није издржао додир са родним пољима, ријеком у којој је научио да плива, својим виноградом. Међутим, он је са 92 године пао на кољена и пољубио српску земљу. Његови војници који су се затекли још живи у завичају свечано су га дочекали и предали му рапорт. Дакле, показали су на једном малом примјеру ко је суштински (истински) побједник – рекао је Девић уз напомену да мајор Милошевић није био одушевљен стањем које је затекао у земљи 2002. године.

А НАЈБОЉИХ НЕМА, ОДНИО ИХ БОЈ...

– Ипак, остао је до краја одан српском народу. Заокружујући читаво стољеће преминуо је 2009. године и сахрањен је у свом родном селу баш оног истог дана кад је у Београду испраћен у вјечност блаженопочивши патријарх српски Павле. Симболична судбина једне генерације.

БОСАНСКА ГОЛГОТА ТРАГИЧНИЈА И ОД АЛБАНСКЕ

Девић се потом осврнуо и на књигу *Босанска голгота* коју је написао заједно са колегом Бојаном Димитријевићем.

– Као што ће српска војска 1915/16. године доживјети голготу повлачећи се пред надмоћнијим аустроугарско-бугарско-њемачким окупатором, учесници *Босанске голготе* из 1945. имају и трагичнију димензију. У тренутку када су се Равногорци послјератно велике подјеле између Павла Ђуришића и генерала Драгољуба Михаиловића нашли раздвојени, један крак је кренуо дубље, преко НДХ, надајући се да у Словенији може да образује ан-

тикомунистички фронт који има већи изглед на успјех. Међутим, тај марш је био осуђен на пропаст послјератно преваре Секуле Дрљевића, црногорског сепаратисте који и данас има веома гласне и присутне идеолошке потомке. Мајор Ђуришић бива ухапшен и пребачен у јасеновачки систем логора и мучки убијен заједно са војводом Петром Баћевићем, Захаријем Остојићем и вјероватно Драгишом Васићем, једним од највећих српских интелектуалаца из прве половине двадесетог вијека – рекао је Девић који се потом осврнуо на страдање код Зиданог моста.

СТРЕЉАЊЕ У БЛАЈБУРГУ

– Црногорски четници који су успјели некако да стигну до Словеније завршавају, уз помоћ Енглеза, као Титови заробљеници. Потом су стрељани на територији Блајбурга гдје су завршили измијешани са Словенцима и усташама. Ту је убијен и професор Цетињске богословије Лука Вукмановић, рођени брат народног хероја Светозара Вукмановића Темпа. Његово страдање симболише страшну српску подјелу.

КОМУНИСТИЧКИ ЦИЉ – УНИШТЕЊЕ СРПСКЕ ЕЛИТЕ

– Док год кости мученика леже на темељима школа, фабрика, путева нема будућности за нове генерације – поручио је Девић и подсетио да је једна од највећих посљедица Другог свјетског рата и владавине комунизма – уништење српске елите.

– Ријеч је о људима који су у периоду од 1918. до 1945. у сарадњи са државом развијали српску националну стратегију (управо то нам данас недостаје). Пронашли смо посљедњу фотографију митрополита Јоаникија Липовца након његовог хапшења од стране комунистичких снага у Загребу. Имајући у виду степен страдања митрополије црногорско-приморске те 1945. године „на том злом путу без повратка“, закључујемо да су посљедице видљиве до данашњих дана. На том путу голготе 1945. године заробљен је и брутално убијен на непознатом мјесту митрополит Јоаникије Липовац и још око 80 његових свештеника, монаха, вјероучитеља, професора Цетињске богословије, искушеника. Пуно је симболике у чињеници да је његов имењак владика Јоаникије Мишовић ухапшен 75 година касније – 12. маја 2020. године. Када знамо да је 80 духовника изгубило живот 1945. године и кад узмемо у обзир чињеницу какви су остаци остатака те цркве и тог монаштва дочекали почетком деведесетих митрополита Амфилохија, а није много боље прошла ни Херцеговина, онда видимо са чим се, заправо, суочавамо. Као историчар тврдим да се српски народ бори и данас против истог зла против кога се борио и 1941. године. Та борба траје осам деценија и трајаће још дуго – закључио је Девић.

Кроз тематски разговор са аутором учествовао је Милан Никчевић, познати историчар из Гацка. Програм је водио Ратомир Мијановић, а наступио је и требињски гуслар Ристо Лечић, члан друштва *Војвода Недељко Видаковић*.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

СПОМЕН ЦРКВА СРПСКИМ ЖРТВАМА У СЕЛУ БУДАЊ

Девић је истакао да се четничко страдање на Зеленгори десило у периоду кад је рат у цијелој Европи увелико био завршен.

– Европа слави 9. мај као дан Побједе, док се на Зеленгори 12. и 13. маја одвија битка у којој исцрпљени, болесни, слабо наоружани четници, одбачени од свих савезника, насједају на комунистичку пропаганду да се предају уз гаранцију да ће бити амнестирани. Наравно, сви су били заробљени, сурово ликвидирани и расути по јамама између Фоче и Калиновика. Најтрагичнија је понор јама у селу Будањ код Миљевине. Најниже процјене о броју жртава говоре о највећем ратном злочину послјератно Другог свјетског рата на територији Босне и Херцеговине. Митрополит Хризостом је ријешо да овим мученицима посвети спомен цркву. Освештано је и одређено земљиште за њену изградњу – рекао је Девић који је истакао да је „јавна тајна да су комунисти 1944/45. године многе масовне гробнице претварали у фудбалска игралишта, војне објекте, амбуланте, чак и школе“.

ОДЈЕЦИ КОМЕМОРАЦИЈЕ ВЛАДУ ШЕГРТУ НА ПРАВОСЛАВНОМ ГРОБЉУ У СЕЛУ АРАНЂЕЛОВУ КОД ТРЕБИЊА

ЗАШТО БОШЊАЧКИ УНИТАРИСТИ СЛАВЕ ЗЛОГЛАСНОГ КОМУНИСТИЧКОГ ХЕРОЈА?

ПИШЕ: СЛОБОДАНКА
ТАНОВИЋ ШКОРО

Уочи Илиндана, у српском православном гробљу села Аранђелово, поводом тридесетогодишњице смрти, одржана је комеморација злогласном народном хероју Влади Шегрту, који се терети за бројне злочине над српским становништвом.

Говорници на комеморацији били су предсједник САБНОР БиХ Сеад Ђулић и Изо Роккољ који су окупљенима причали о тековинама антифашистичке борбе величајући лик и дјело Владе Шегрта, а посебно истичући чињеницу да је ријеч о члану прве послератне владе Босне и Херцеговине и вијешнику ЗАВНОБиХ-а и АВНОЈ-а.

ОРГАНИЗАТОР СКУПА МАЈОР АЛИЈИНЕ ВОЈСКЕ

Мада се задњих година Ђулић представља као предсједник удружења грађана САБНОР БиХ, ријеч је заправо о бившем мајору тзв. Армије БиХ. Био је члан команде муслиманског четвртог корпуса који је предузимао бројне војне акције на правцу према Невесињу.

На комеморацији је истакао да „не дамо оно што је наше“.

– Владо Шегрт је наш и ми га ни мртвог ником не дамо. Данас смо овдје да га се са дужним поштовањем сјетимо, а не да га бранимо – рекао је Ђулић, који је потом показао и лоше познавање историје тврдећи да је Први ударни батаљон формиран у Лавтви (Батаљон је формиран у Баљцима код Билеће – прим. аутора).

ЗАЈЕДНИЧКИ ИМЕНИТЕЉ БОРБА ПРОТИВ ЧЕТНИКА

Да је суштина комеморације Владо Шегрта, заправо промоција бошњачке унитаристичке политике потврдио је и други говорник Изо Роккољ. Братић злогласног требињског усташког бојовника Ајдина Роккоља (који се терети да је на правди Бога убио Србина Владу Н. Поповића), оженивши кћерку друга Јове Грковца, направио је завидну каријеру (не)талентованог комунисте.

У једном тренутку био је директор Радио Требиња, а данас из Холандије уређује фб страницу на којој објављује фотографије

» ВЛАДО ШЕГРТ ЈЕ НАШ И МИ ГА НЕ ДАМО: Сеад Ђулић остао вјеран антирпској идеологији, униформу мајора Алијине војске замијенио мантрама о "антифашистичким тековинама"

је Требињаца из прошлог вијека. Током љетних мјесеци борави у Дучићевом граду гдје често фотографише позната лица града под Леотаром са акцентом на сународнике који живе током године у Скандинавији, а љети обилазе своја имања. Тенденција ове стране је да кроз носталгичне објаве истакне латентну општину за промјену етничке структуре најјужнијег града Српске.

РЕДИТЕЉ ОТРЦАНИХ „ФОРА“

Велики поштовалац лика и дјела Владе Шегрта је и редитељ Феђа Исовић који је такође присуствовао комеморацији. Широј јавности је познат као редитељ серије *Луг, збуњен, нормалан*, а као активиста се истакао на првој геј паради одржаној у Сарајеву носећи транспарент са дугиним бојама преко кога је ћиричним словима исписан натпис *Требиње*.

Ову веома јасну поруку накнадно је Исовић покушао да правда као „фору“ којом је све „изиграо“. Најбољи, нажалост и једини одговор упутило му је уредништво портала *Требиње* репликом „боља је фора исписати лично име ћирилицом.“

Да иронија буде већа, овај велики борац за права ЛГБТ популације добио је мјесто, поред блаженопочившег владике Атанасија, као један од аутора у памфлету, који је недавно помпезно промовисан као прва Званична монографија Града Требиња.

МЕЂУ ПОШТОВАОЦИМА НАШЛА СУ СЕ И ДВА СРБИНА

На комеморацији злогласног народног хероја Шегрта био је и Рајко Бапин. Недуго након смр-

ти Владе Шегрта, био је међу члановима Српске радикалне странке у Требињу (број чланске карте 15335). Своја идеолошка убједијења промијенио је, „лијевим скретањем“, па је данас социјалиста и директор Дома пензионера у Требињу.

На комеморацији Шегрту био је и Раде Алексић, отац покојног Срђана Алексића, Србина страдао док је бранио Бошњака. Његова смрт је изазвала велике контроверзе чак и међу одборницима градова у којима је овај Требињац добио своје улице.

Најновији примјер је Тајиб Делалић, одборник Странке демократске акције (СДА) у сарајевској општини Нови Град, који је тражио да се преименује улица у тој општини названа по Требињу Срђану Алексићу. Делалић је оспорио званичну верзију Алексићеве смрти, додајући да је те 1993. године његов живот окончан у покушају војне полиције да заплијени текстилну робу којом је трговао један Бошњак.

На поменутој комеморацији недостајао је само бивши ратни начелник Требиња Божидар Вучуревић који је својевремено у интервјуу за Херцег телевизију рекао да је српско помирење започело прије тридесет година, односно оног тренутка када је он отишао у Аранђелово на сахрану комунистичког хероја Владе Шегрта.

Можда је баш зато напоскон свима јасно зашто од 4. октобра 2016. године, стоји постоље Владе Шегрта у парку поред Храма Преображења у Требињу.

БАКИРОВА ПРИЈЕТЊА КАО ОПОМЕНА

Срамота је што су потомци страдалих православних Срба по команди злогласног Владе Шегрта заборавили своје створитеље!

Сваком од бројних недостојних насљедника, најбољи одговор је понудио, недавно у Фазлагича кули, Бакир Изетбеговић на откривању незаконито подигнутог споменика палим борцима такозване Армије БиХ када је величао муслиманску јединицу *Шарпан* и упутио пријетећу поруку.

– Ових дана почиње неко друго полувријеме. Неће оно бити војно. Учинићемо све да оно буде политичко и да полако надјачамо и да се на свој начин осветимо.

**АУТОРКА ЈЕ ПРЕДСЈЕДНИЦА
ОДБОРА ЗА ПОДИЗАЊЕ
СПОМЕН-ОБИЉЕЖА
ПРИДВОРИЧКИМ МУЧЕНИЦИМА**

Прославио се проливањем невине „крви на камену“

Јавност је добро упозната са чињеницом да се Владо Шегрт терети за бројне злочине над српским народом Херцеговине.

„Било је можда превише стрељања... Ја то из садашње перспективе размислићам, али из ондашње можда и није, но је требало још више.“ (дио изјаве Владе Шегрта на тзв. Требињском савјетовању)

Земљорадник, у рату комесар Ластанске партизанске чете, командант батаљона Лука Вукаловић, командант злогласног Првог херцеговачко-црногорског ударног батаљона. Овај батаљон формиран је на Баљцима (Билећа) 28. 1. 1942. То је била јединица посебне намјене, састављена од најспремнијих идеолошки мотивисаних бораца са простора никшићког, требињског и билећког среза. Судећи по ријечима Трипа Шаренца, члана Окружног комитета КПЈ за сјеверну Херцеговину, борба против четника, „била је првенствени и искључиви задатак“ Првог ударног батаљона. Ова јединица починила је бројне злочине над српским народом Херцеговине, а посебно на простору Гацка и Невесиња. О овим злочинима писао је Саво Скоко.

„Када су осуђенике поставили уза зид, Вуле Окиљевић је почео да се крсти. То је видео Владо Шегрт, па је цептећи од бијеса викнуо: „Удри тога што се крсти, кучка му Бога јебем!“ Послије овог стријељања око мртвих људи ухватило се коло, у које су морали да уђу и блиски сродници жртава.“ (М. Окиљевић о стрељању Срба у селу Јасеник, 3. 4. 1942.)

Саво Скоко наводи да је више убиства српских цивила Владо Шегрт вршио лично, из близине, као нпр. када је убио Обрена Глоговца у невесињском крају. Владо Шегрт је починио злочин и у миру, 1945. године, када је наредио да се 13 Срба одведе из затвора у Требињу и убије. Они су бачени у јаму Чекалица код Вучијег Дола. Скоко наводи да је у том периоду, од укупног броја од партизана убијених недужних херцеговачких Срба било 38 жена и дјевојака.

Почетком фебруара 1942. године Владо Шегрт долази из Баљака (Билећа) у село Братач – општина Невесиње. Јединица под његовом командом починила је и ова убиства. Да није ријеч о претјеривању ни произвољном односу према жртвама репресије и терора партизанских „казнених експедиција“ у Херцеговини 1942. године, навешћемо имена споменутих жена и дјевојака:

- У Билећком срезу убијене су: Јела Мијановић, Драгица Вукоје, Ката Суцум, Илинка Бошњак, Стана Биберџић, Васа Биберџић.
- У Требињском срезу: Петрана Стијачић, Стоја Бабић, Петра Мијановић, Мила Гудељ, Драга Вукаловић, Анђа Вучковић, Рујица Џоцо, Коса Путица, Анка Бубало, Љубица Булајић, Анка Пицула, непозната жена из Конавала.
- У Невесињском срезу: Милева Вучковић, Стана Тепурић, Наталија Чупковић, Стојанка Жедијар, Кристиња Ђерић, Милица Марић (Милица је била трудна, убијена је марта 1942, зато што је била рођена сестра Петра Самарџића, једног од најистакнутијих вођа јунског

устанка против усташа у Херцеговини 1941. године), Јованка Шаренац, Стана Шаренац (последње двије убијене у својој кући од бомбе коју су убацили Шегртови „пролетери“ 20. 2. 1942.)

- У Столачком срезу: Софија Беловић.
- У Гатачком срезу: Јела Мучибабић (у потиљак јој из пиштоља пуцала партизанка Љубица Ивковић), била тешко рањена и непокретна, касније убијена крампом, Лепосава Гузина (Љубица Ивковић је тешко ранила, али је преживјела), Даринка Грубачић, Савва Вишњевац, Тонка Зеленовић, Миољка Миљковић, Стана Николић, Јована Николић, Божана Думнић, Аница Илић, Риста Тодоровић.
- У Коњичком срезу: Сузана Лакотош.
- Списак убијених није потпун.

Почетком марта 1942. године убијена је Вида Тепурић из села Батковићи (Невесиње) мајка шесторице синова: Саве, Новице, Душана, Анђелка, Милана и Гојка и три кћери: Љубице, Драгице и Милице. Владо Шегрт је лично убио у Засеку села Грабовица – Жуновина почетком марта 1942. године и старца Јову Тепурића, супруга Виде Тепурић. Оно што је Владо Шегрт радио у Невесињу фебруара и марта 1942. године, настављено је и пред сам крај рата, 14. фебруара 1945. године. Његова Десета херцеговачка „ударна“ бригада стрељала је 15. младих дјевојака – Невесињки, на основу лажних оптужби и спискова које је једна партизанска „обавјештајка“ доставила шефу ОЗН-е Десете херцеговачке „ударне“ бригаде. Тада је убијена и малолетна (седамнаестогодишња) кћерка Јеле Мучибабић – Рајка.

„Ударници“ су тада стријељали и следеће дјевојке: Зору Ковачевић, Наталију Гутић, Драгица Васиљевић, Лепосава Греховац, Загорку Колак, Смиљу Гудељ, Зору Чоловић, Драгу Вукотић, Милицу Бјелицу, Јованку Бурлицу, Рајку Банашевић, Борику Тешановић, Милицу Вучинић, Десанку Милошевић. По убиству наведених српских мученица, све су сахрањене у порти српске православне цркве у Невесињу.

Према новијим сазнањима (изјава Гојка Тепурића за *Вечерње новости* 2010. године) тада су још убијене и: Јованка Иванишевић, Десанка Васиљевић, Душанка Гутић и Јованка Самарџић.

Шегртову наредбу о убијању невесињских дјевојака спровео је бивши домобрански сатник Хрвоје Тичиновић, који је на функцију начелника штаба 10. ударне Херцеговачке бригаде именован новембра 1944. године и на њој је остао до краја.

Тако је мисија „бољшевиизације Херцеговине“, коју су почеле јединице натопљене духом и наложима Саве Ковачевића, од превентивних ликвидација и обрачуна са „класним непријатељем“ дошла у фазу обрачуна са голоруким женама и дјецом, при чему ниједан од поменутих злочина није извршен без знања, налога, одобрења или подршке Владе Шегрта, будућег комунистичког хероја који се прославио проливањем невинне „крви на камену“.

У ЛИЧКОМ СЕЛУ ОБНОВЉЕН РАД СРПСКЕ НАРОДНЕ ЧИТАОНИЦЕ И КЊИЖНИЦЕ

Вребац сачувао некадашњи Соколски дом

Прије четири године у Врепцу је обновљен рад Српске народне читаонице и књижнице (СНЧК) утемељене 1929. године, тада као националног удружења у вања српске православне вјере, културе и националног идентитета.

Када је град Госпић 2017. године покушао да преузме некадашњи соколски Дом у коме је радила поменути читаоница и књижница, група ентузијаста из овог села поново је покренула њен рад. Регистровано је удружење под истим именом, донесен је статут и сва друга пратећа документација и Српска народна читаоница и књижница су поново регистроване под тим именом у Госпићу, штитећи тиме своју имовину. Удружење данас има 70 активних чланова, фондус књига је скоро 1,5 хиљаду, а узимајући у обзир да је укупан број пописаних становника 2011. године у селу Врепцу био 44, оволики број чланова и књижевних дјела је заиста импресиван.

СЕЛО ПРИЈЕ НДХ ИМАЛО ВИШЕ ОД ХИЉАДУ ЉУДИ

Причу о Српској народној читаоници и књижници започели смо у клубу *Тесла* са члановима овог удружења и њиховим представницима у Београду, Богданом Крајновићем и Николом Поповићем.

Само име села помиње се у турском попису утврђења из 1577. године у коме се каже: „Уз поток Јадову, источно од Барлета налази се утврђење Вребац“. Вребац је, прије Другог свјетског рата, са својим засецима Завођем и Павловцем, са којим чини једну природну цјелину, имао преко хиљаду душа. Шездесетих година прошлог вијека преко пет стотина, а по попису из 1991. године 223 становника.

Од саговорника сазнајемо да је завршетком Соколског дома у селу Вребац 1931. године, Српска народна читаоница добила у власништво

» Радови на обнови српске народне библиотеке

поменути Дом који је по одобрењу његовог величанства краља Александра лично, добио име *Просвјетни дом краља Петра I Великог Ослободиоца*. Назив је одобрен након молбе тадашњег посланика у Краљеву владу адвоката Исе Богдановића, на чијој је земљи и његовим средствима, уз помоћ сељана, Дом и изграђен.

Одобрење је стигло тек након провјере коју је Краљева канцеларија тражила од Краљевске банске управе Савске бановине и добила потврдан одговор, у коме је између осталог стајало: „да Вребац у националном погледу својим досадашњим радом предњачи свим осталим мјестима среза Госпић и да подигнута зграда у којој се налазе просторије Сокола, сеоске задруге, читаонице и књижнице, заслужује пажњу да се може звати краљевим именом.“

Након тога, 16. јула 1931. године, Краљева канцеларија је одобрила да се Просвјетни дом у Врепцу може на-

звати именом Краља Петра I. Статут СНЧК, као и остала документација и данас се налази у Архиву Југославије у Београду.

УСТАШЕ ПРЕКИНУЛЕ РАД ПРОСВЈЕТНОГ ДОМА...

Почетком Другог свјетског рата, узимајући у обзир да је над тим просторима власт преузела НДХ, СНЧК престаје са радом и постојањем. Нова власт формирана 1945. није видјела потребу да се обнавља нешто што је носило име краља, па је тек 2017. године поново обновљен рад Српске народне читаонице и књижнице доношењем свих потребних докумената. Постављен је основни циљ, као и код њеног утемељења, очување српског националног идентитета, вјере, културе на најзападнијим тачкама на којима данас обитава српско биће, причају нам наши саговорници.

Међутим, почетком рада ствара се и први проблем, а то је стање у коме се помену-

ПРЕГАОЦИ

Наши саговорници су истакли имена људи који су најзаслужнији за обнову рада Српске народне читаонице и књижнице у Врепцу: Мирјана Грубић Ђурин, Драгица Плећаш, Жељко Наранчић, Никола Цетина, Тане Мандарић, Богдан Мандарић и Јован Чурчић, а посебно се не смије заборавити допринос Јована Јоце Бобића доскорашњег председника Удружења који је најжалост недавно преминуо. Велики допринос у обнови удружења, али и Дома имају и наши саговорници Богдан Крајновић и Никола Поповић, као и Жељко Граовац, Јелена Мандарић, Софија Пејновић и многи други.

» Богдан Крајновић и Никола Поповић

ти Дом налази. Према ријечима Крајновића и Поповића адаптација Дома, односно њена обнова и реконструкција започиње 2019. године, скромним донацијама мјештана и људи добре воље и корак по корак почиње његова санација. Немјерљив допринос дали су и још увијек дају мјештани својим добровољним радом, али без новца тешко иде.

– Ове године је планирано потпуно реновирање доње десне просторије, затим оспособљавање мокрих чворова у приземљу и на спрату и такође на спрату оспособити започету просторију. У овом дијелу Дома, у потпуности су уграђене водоинсталационе цијеви, канализација и нова електро-инсталација са трофазном струјом. Градска вода доведена је пред Дом – прича Крајновић и додаје да су планирани радови захтјевни и у техничком и у финансијском смислу.

– С обзиром да је постојећа столарија у врло лошем стању логично је да се и она мора замијенити. Замијенићемо је ПВЦ столаријом која је већ наручена. Овогодишњим радовима требало би да буде завршено реновирање десне стране Дома – истиче Крајновић. Он додаје да је захваљујући СНВ Удбина 2019. године издвојено скоро 1.000 евра за уређење санитарног чвора, док је Град Госпић три године заредом издвајао по двије хиљаде евра

које су утрошене за наведене радове.

...И СРУШИЛЕ ЦРКВУ

Неспорно је да је овај објекат од великог значаја за свадешавања и окупљања мјештана који стално живе тамо, али и оних који редовно долазе, љети или на славу села, 14. октобра, Покров Пресвете Богородице. Занимљиво је истаћи да је у Врепцу постојао храм Српске православне цркве Покров Пресвете Богородице изграђен давне 1867. године, а срушен након Другог свјетског рата.

Међутим, ургентан проблем је санација крова, који би по ријечима Николе Поповића требало да буде урађен до краја године. За комплетну обнову недостаје још четири и по хиљаде евра.

Он се нада да ће се потребна средства пронаћи и посао завршити, не заборављајући да истакне захвалност и СНВ-у Загреб који је пружио финансијску помоћ од 7.000 евра.

Наши саговорници су се захвалили и свим мјештанима и људима добре воље на појединачним прилозима који се редовно објављују на Фејсбук страници Српске народне читаонице и књижнице, али апелују на оне друге који то до сада нису урадили да помогну ову акцију.

Село Вребац једнако припада свим његовим становницима који су из разних разлога отишли, неки раније, а

неки у овим смутним временима. То је уосталом и обавеза према својим прецима и доказ привржености свом завичају, какву је имао и већ поменути Исо Богдановић. У току је копање канала за спајање воде у Дом, гдје је завршена инсталација за воду и канализацију, а поред тога сређене су живице око Дома.

Саговорници причају да ово нису једине акције које се проводе у селу, да је Богдан Крајновић, који поседује фирму *LIKA-VR ECO d.o.o.* која се бави услужним кошењем и уређењем дворишта, уредио школски парк у Врепцу, околину Дома, али и да врши услуге свима онима који то нису у могућности извести на својим приватним посједима, не само у Врепцу, него у читавој Лици.

Исто тако вриједи истаћи Горана Молнара који полаже на уређење села клупама, настрешицама и цвијећем, штерне из 1880. године, а својим фотографијама помаже његову промоцију.

ПАРАСТОС ЗА СВЕ СРПСКЕ ЖРТВЕ У ПОСЉЕДЊЕМ РАТУ

На крају Богдан и Никола су истакли да је на Видовдан одржан парастос свим жртвама настрадалим током ратних догађања 1991–1995. који је служио Драган Михајловић свештеник из Смиљана. Посебно су истакли двојицу младића који су били прве жртве рата из овог краја Дану Наранчића и Саву Мандарића страдале бранећи своје село и кућни праг. Планирано је да се уради и заједничка спомен-плоча свим страдалима у овом рату.

Много су Врепчани заштртали, доста тога и урадили и у сваком случају треба им пружити помоћ и подршку, не само личним прилозима већ и из фондова Републике Србије намијењеним за те сврхе, јер су они то својим радом и залагањем свакако заслужили.

ЖЕЉКО БЕКИЋ

Црква ће бити најљепши поклон за стоти рођендан села Караџићева

Идеја да се у Караџићеву подигне православна богомоља рођена је прије неколико година, а ове године када село прославља вијек постојања, долази и до њене реализације, пише лист *Извор*. Тим поводом владика Херувим осветио је темеље будућег храма који ће бити посвећен Светим апостолима Петру и Павлу.

– Радујем се јер смо послије двије године од када смо почели интензивно да се бавимо почетком изградње овога светога храма, данас добили епилог када смо положили и осветили његове темеље. Овај храм који градимо је примјер да никада не треба да поустанемо, да своје гробове и своја огњишта чувамо, да свој свети храм посјећујемо, без обзира гдје год да се налазимо, да ли у Србији, да ли у неким трећим

земљама. Храм сабира људе овога мјеста, позива их да се враћају својим огњиштима, да не забораве за своје гробове – истакао је у својој бесједи окупљеном народу владика Херувим.

Након овог чина слиједи даљи радови на изградњи, стављање храма под кров као и његово унутрашње уређење како би се у што скорије вријеме у њему могле одржавати свете литургије.

– Код нас се овакви догађа-

ји дешавају на тај начин што излазе из народа, јер народ је тај који је зачетник идеје, ко-

ји има вољу и жељу да, стицајем околности слави и стогодишњицу постојања овога села, живи животом не само овоземаљским, него и духовним. Одатле и та идеја да овдје једнога дана никне православна богомоља. Након освећења темеља слиједи стављање храма под кров, а потом и његово уређење како то будемо могли, будући да су финансије нешто што диктира темпо па овим путем позивам све људе добре воље да уграде себе

ДРЕНКА МАРИЋ ПОКЛОНИЛА ПЛАЦ

Будући Храм Светих апостола Петра и Павла гради се на плацу којег је Српској православној црквеној општини 2014. године поклонила Дренка Марић, а на којем је три године касније прилозима сестара Наде и Неде Кокотовић изграђен звоник са намјером да се овдје једног дана подигне и свети храм.

у овај храм својим добровољним прилозима јер су храмови свједочанство нашег постојања на овим просторима – напоменуто је надлежни парох јереј Бранимир Михајловић. – Божјим благословом, ево тако се испоставило, ове године нам је сто година нашег села и тим поводом нисмо могли имати бољи поклон од овога да зидамо храм у тој години. Желио бих овом приликом да се захвалим свима који су помогли у овом чину, од нашег владике Херувима, преко свештеника оца Бранимира, црквеног

одбора Габош, општини Маркушица, Заједничком вијећу општина, Српском народном вијећу, свима онима који су дали донације, а прије свега мјештанима села Караџићева како онима који су овдје тако и онима који су расути по цијелом свијету. Нека нам овај свети храм, свима нама, буде на здравље, радост и спасење, а њему троједином Богу нека је вјечна слава – нагласио је у свом надахнутом говору члан црквеног одбора и један од иницијатора за изградњу овог храма Срђан Марјановић.

ЛИЧАНИ ПРВИ МЈЕШТАНИ СЕЛА

Караџићево, у непосредној близини Винковаца, је мјесто које је формирано након Првог свјетског рата, када су га населили солунски добровољци, махом из Лике. Први становници у ово мјесто дошли су 1921. године, а двадесет година касније протјерани су од стране хрватских усташа. Након Другог свјетског рата становништво се враћа када село доживљава свој успон све до посљедњег рата деведесетих година. Данас овдје живи стотинак људи, а добар дио некадашњих становника расут је по цијелом свијету.

РЕПОРТЕР СРПСКОГ КОЛА У ПОСЈЕТИ РОДНОМ СЕЛУ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА

» ЗА УСПОМЕНУ: Вјерници у друштву владике Јована

На Павловдан у Кућанцима

● Храмовна слава и празник Сабора Светих два наест апостола – Павловдан, молитвено су прослављени и ове године, 13. јула у Кућанцима. Са вјерним народом овог села, поклоницима из Београда, који су дошли у организацији Удружења Будимо људи, свештенством и монашвом Пакрачко-славонске и сестринске Епархије темишварске, свету архијерејску литургију служио је владика пакрачко-славонски Јован (Ђулибрк).

Чланови Удружења Будимо људи, предвођени предсједником Владом Новаковићем, пред новообновљену Цркву Светих апостола Петра и Павла, стигли су први, чак и прије самих домаћина. Дочекала су их отворена врата парохијског дома, па су се сами послужили кафом и пићем, а врло брзо се појавио и предсједник Црквеног одбора у овом селу, Гојко Ћосић.

– Наша црквена општина Кућаначка је била велика, и по броју домова и становника. Сада је то све смањено. Многи млади су отишли преко хуманитарне разmjене у току посљедњих ратних дешавања, а велики број њих се сада налази на раду у Западној Европи. Тренутно у Кућанцима има око 60 српских домова или нешто више од 150 душа – прича за Српско коло Гојко Ћосић и додаје да СПЦ у сарадњи са црквеним одбором ради на доградњавању парохијског дома, да је завршена обнова храма и да на откупљеном земљишту, на ком се налазила кућа у којој је одрастао патријарх Павле, треба ускоро да почну радови.

МЕЂУ ВЈЕРНИЦИМА НАЈВЕЋИ БРОЈ ПЕНЗИОНЕРА

– То би требало да буде светилиште, гдје би и сами мјештани Кућанаца од тога имали корист, прије свега, кроз развој туризма – закључује Ћосић, мада нам се чини да, бар када је у питању сређивање имања, није учињено много од прије три године када смо посљедњи пут били овдје.

Убрзо се појављује и отац Драган Гаћеша, овдашњи па-

рох, који осим ове, опслужује још девет парохија, а сједиште му је у Слатини гдје са породицом живи у парохијском дому.

Од њега сазнајемо да је до 1991. године овдје било десет свештеника и да је укупан број вјерника на том простору нешто већи од хиљаду и пет стотина. Углавном су то пензионери, земљорадници, а има и социјалних случајева. Индустрија и фабрике више не раде, па се људи сналазе радећи по пиланама и мањим фирмама, док је велики број њих нашао ново пребивалиште у земљама Европске уније.

Отац Драган врши посљедње припреме пред литургију која ће се одржати у Храму Св. апостола Петра и Павла, гдје је крштен патријарх Павле, а кога је освештао 16. новембра 2019. године благопочивши патријарх Иринеј уз саслужење 12 владика.

У међувремену испред, мученичке цркве у Кућанцима, два пута страдале, најприје уништене у Другом свјетском рату, а затим миниране 1991. године, само након двије године (1989) од како је обновљена, почели су пристизати вјерници и црквени великодостојници. Ускоро је пред храм стигао и владика Јован, кога је дочекало свештенство и вјерни народ, тако да је света архијерејска литургија могла да почне. Иако је био радни дан храм је био испуњен.

НИКОЛА ПЕТРОВИЋ РУКОПОЛОЖЕН У ЧИН СВЕШТЕНИКА

Свету архијерејску литургију служио је владика пакрачко-славонски Јо-

ван уз саслужење свештеника Епархије пакрачко-славонске и темишварске. Прије њеног почетка посебно је поздравио Јасмина Милића, бискупа Протестантске реформирание кршћанске цркве у Републици Хрватској, који је, како је владика рекао, чест гост на оваквим окупљањима, пожељивши му добродошлицу у наше и његове Кућанце.

Владика је затим истакао да ће у току свете литургије рукоположити ђакон Николу Петровића у чин свештеника.

– То је посебан благослов јер расте црква Божја његовим рукоположењем и сви заједно ћемо да се помолимо да му Бог да вриједност апостолску, жртвеност и да испуњава своју свештеничку дужност на многаја љета – истакао је владика да би касније током литургије извршио овај узвишени чин.

Посебан утисак на све присутне оставио је релативно велики број мале дјеце, које је владика Јован лично причестио.

Након причешћа, новорукоположени свештеник Никола Петровић извршио је освешћење кољива и сјечење колача на радост свих присутних. Домаћин славе била је чланица Удружења вјерника и поштовалаца блаженопочившег патријарха Павла Будимо људи, Лела Јанковић. Она је родом из Новог Брда на Косову и Метохији, а у Београд је дошла као дјевојчица. Домаћин наредне славе биће Владо Новаковић, предсједник поменутог удружења

По завршетку литургије, у парохијском дому, приређе-

на је трпеза љубави. За вријеме њеног трајања вођен је разговор о даљим активностима и сарадњи удружења са свештенством пакрачко-славонске епархије око помоћи при обнови манастира Свете Ане код Бјеловара за које су сви пристигли из Београда, у складу са својим могућностима, одвојили одређена средства и предали свештенству Епархије.

Угођај су, додатно, својим пјесмама употпунили млади гуслар Стојан Јанковић и етно пјевачица Светлана Спајић. Стојан је уз гусле казивао стихове пјесме о животу благопочившег патријарха Павла, а Светлана Спајић пјесму розалицу о ускоку из Равних Котара чије име носи овај млади гуслар.

ХРАСТ ИЗ ХИЛАНДАРА

Свештенство се упутило својим обавезама, јер како нам рече један од њих, сувише велики простор опслужују, домаћини остали да сређују просторије парохијског дома, а чланови Удружења Будимо људи упутили су се ка некадашњем имању на коме је одрастао патријарх Павле.

Ту су се, за успомену, фотографисали испред куће направљене умјесто брвнаре у којој је живио човјек по чему је ово село надалеко познато, као и испред бунара који је једини опстао у аутентичном стању још из тог времена.

Још једна занимљивост везана је за двориште иза куће гдје се из земље издиже млади храст донесен 2014. године са Хиландара и овдје посађен. Славонска земља га је баш прихватила, као што је прихватала Србе чији су путеви, углавном до деведесетих, ту и завршавали и почели хватати чвршће коријење. Нажалост, много је коријења ископано, али она чије су жилице постале јаче, очврсле и дубоко се зариле у земљу, као Гојка Ћосића на примјер, остала су овдје. На срећу и добробит српског народа.

По обиласку имања Владо Новаковић нам прича да ће поједини чланови удружења већ на Преображење бити овдје, како би учествовали у ходочашћу од Кућанаца до манастира Ораховица.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

НИКОЛА ПЕТРОВИЋ: ЧУКУНДЈЕД ЦВЕТКО ПРОГЛЕДАО ПРЕД ПРЕСВЕТОМ БОГОРОДИЦОМ

Новопроизведени свештеник Никола Петровић, рођен је у Београду, гдје је завршио 14. Гимназију, Географски, а потом и Богословски факултет. Почетком јесени требало би да преузме дужност парохијског свештеника у Славонској Пожеги. Његова лоза вуче из Македоније, тачније старе Србије, а радо се поноси својим претком по којем је познат један велики квартал у Београду.

– Мој чукундједа је Цветко Јовановић, чувени рентијер поријеклом из Македоније, односно Старе Србије, родом из села Лабуришта код Охридског језера. Заиста један цијели крај данас у Београду се веже за његово име, прије свега, Цветкова пијаца. Међутим још једна интересантна ствар везана је за његов живот. Записао је његов савременик владика Николај. Цветко је рођен као слијеп и у манастиру Рођења Пресвете Богородице у Калишту, молитвом је свештениковом, пред иконом Пресвете Богородице, коју тамо зову „црна Богородица“, јер су је Турци више пута бацали у језеро, а она се враћала увијек на исто мјесто, пред њом прогледао – казује нам занимљиву и пажње вриједну причу овај млади свештеник коме смо зажељели успјех у раду на новој дужности

КУЋАНЦИ ПОСТАЈУ СРПСКО СВЕТИЛИШТЕ

На родном имању блаженопочившег патријарха српског Павла, почели су припремни радови за изградњу будућег комплекса који ће садржати реплику његове родне куће, музеј, цркву, амфитеатар и конак. Нова црква подигнута на имању, биће посвећена патријарху Павлу, а изградња комплекса треба да почне сљедеће године.

На имању које се простира на једном хектару багери су крајем октобра почели са радом и порушени су стари помоћни објекти и ограда, а остали су само кућа и бунар. Предвиђа се да ће постојећа кућа бити претворена у музеј, у који ће бити смештена патријархова оставштина. На имању би, уз помоћ старих фотографија, али и сјећања мјештана, требало да буде изграђена идентична кућа као она у којој је живио тада Гојко Стојчевић. Ово имање, на вијест да га локалне власти дају на продају, купио је 2009. године Милија Костић, привредник из Чачка, и поклатио га Епархији славонској.

МИЛОШ КОРДИЋ: С БАНИЈОМ ПО ХЕРЦЕГОВИНИ

Ил' по гату ил' по газу – Гацко је Гацко било и остало

ПИШЕ: МИЛОШ КОРДИЋ

Не сјећам се године кад сам први пут читао *Смрти Смаил-аје Ченића*, еп Ивана Мажуранића. Али се „Хљеба, хљеба, господару! / Не видјесмо давно хљеба!“ из тог епа сјећам из времена кад још нисам био ни привирио међу његове корице. Јер било је то вријеме немаштине која је годинама владала послје Другог рата. Биле су то године кад сам био задовољан и с комадом крузовнице и каквом посудицом липовог чаја, без шећера.

И кад смо ми, ђаци Основне школе у Комоговину (на Банији), уронили у Мажуранићев еп, сазнали смо и за Гацко поље. А како смо у посљедњим разредима те школе учили земљопис, сазнали смо и за ријеку Гацку, код Оточца, у Лици. И мислили да се то што пише у *Смрти Смаил-аје...* заиста дешава у Лици. Јер, ако у Лици постоји Личко поље уз ријеку Лику, па Крбавско поље уз ријеку Крбаву, што не би и Гацко поље уз ријеку Гацку... Али нам је то објаснила наша учитељица Драга Кајгана: То поље односи се на Гатачко поље, а име је добило по граду Гацку, у Источној Херцеговини. Ми, који смо ишли у четврти и само Вукашин Дабић и ја у пети разред, знали смо гдје је и Гацко, и Невесиње, и Сутјеска, и Неретва... Свашта смо ми тада учили и нешто од тога знали.

Међутим, није нам било јасно због чега је пјесник Мажуранић (а како сам може да буде пјесник, ни то нам није било јасно) прекрстио Гатачко у Гацко... Па нам је учитељица објаснила како пјесници могу нешто и да прекрсте, измисле, преокрену маштом зеца у медвједа, а птицу у висинама у звијезду падалицу...

Прилазимо, моји сапутници (моја супруга Радмила, њен брат Ратко, на овом путовању наш возач, и његова супруга Наташа) и ја граду Гацку. У Гатачко поље ушли смо негдје, горе, код села Градине и Луковица. И брзо пролазимо Надниће, Рудо Поље и Грачаницу. Зелене ливаде, краве како мирно пасу, растење уз рјечицу Мушницу... и то пролазимо.

И ту ме, поред рјечице, сустиже сјећање на причу *Змија* Иве Андрића. Не знам због чега сам ту, уз врбаке рјечице, замислио како је ту змија ујела дјевојчицу из приче, а на њу наишле ћерке аустроугарског генерала Радаковића, чији је предак из Лике... Због чега баш ту, кад

се то у причи догађало мало више, у Босни, у гласиначкој равници...

И таман кад сам одагнао слике змије, уједене дјевојчице, генералових ћерки Агате и Амалије, које су путовале из Сарајева за Вишеград, у који њихов отац одлази у прекоманду, јављају ми се стихови из *Харача*, или тачније: из четвртог пјевана Мажуранићевог епа, па ћу их, да не узнемиравам своје сапутнике, у себи (више их и не знам... можда тек још који), јер ближимо се Гацку, па ме подсјетило...

**Гацко поље, лијепо ти си,
Кад у теби гладна неима,
Љута глад и невоље љуте!
Ал те јадно данас притиснули
Крвни момци и оружје свијетло,
Бојни коњи, бијели чадорови,
Тешка гвозђа и фалаке грозне...**

Да, око нас је Гатачко поље. А пред нама Гацко.

А стотину пута, у Билећи, у Школи резервних официра, имао сам прилику да чујем како није искључено да за који дан нећемо усиљеним маршем до Автовца. А то је тачно 44 километра. Па ћемо одатле можда и до пет километара удаљеног Гацка. Иако су се проносили гласови како су неке од претходних билећких школских класа преваљивале тај тврди херцеговачки макадам, ми, међутим, никад...

КАКО ДО КЊИГЕ БИЛО ЈЕДНОМ НА БАНИЈИ

У продаји је друго издање књиге *Било једном на Банији* Милоша Кордића, чији је издавач *Инфо Рас* д. о. о. Београд, 2019. У књизи су бројни прозни записи ауторових сјећања на дјетињство, младост, школовање и живот на Банији између Другог свјетског рата и грађанског рата у Хрватској, с повременим заласком у те ратове. Ту су бројне личности са Баније: сељани, грађани, народни хероји, научници, књижевници и други умјетници, професори, ауторови школски другови...

Ту је запис о Титовом доласку на Банију, 1967. године. У књизи су обрађене банијске горе и њихови највиши врхови, ту су записи са видика, затим ријеке, рјечице, потоци, стара банијска јела, опис кољевина... Други дио књиге садржи имена и презимена банијских Срба, њихове бројне надимке, попис села и градова. Посебно поглавље посвећено је пословицама, клетвама, ојкачама, оригиналним псовкама. И на крају књиге Кордић објављује више од четири хиљаде непознатих, мање познатих и заборављених старих ријечи и израза банијских, са објашњењима. Књига се може наручити поруком на телефон: 063 1958 354, и на мејл: miloskordic44@gmail.com. Код поруке потребно је навести име и презиме, тачну адресу (с поштанским бројем) и број мобилног телефона. Цијена књиге је 800,00 динара + поштарина (шаље се поузећем, пост експресом).

» Поглед са Михољача на гатачко поље

И, коначно – Гацко! Мени, ето, познато по Мажуранићевом епу, затим по Термоелектрани Гацко, па по, кроз историју, трговачком путу од Дубровника ка Фочи и даље на сјевер и, посебно, по тим причама из времена војсковања у Билећи.

И да подсјетим: Гацко се први пут спомиње 1276. године. Било је немањићко, значи српско, затим је било и турско, аустроугарско...

Кажу, а и записано је, да је име добило по ријечи гат, Владимир Ђоровић је мишљења да је добило

име по Готима, док треће мишљење биљежи да му је име од ријечи газ. Наравно, има логике да му је извор имена у објема овим ријечима: Гатачким пољем тече више ријечица и потока, а близу је и Клиње језеро, па како је гат, између осталог, и устава, брана, а газ је вода која може да се и ходом пријеђе, а ту је и глагол гацати, па гдје стоји да то није баш то. Док би по Ђоровићевом мишљењу требало другачије... Али, свеједно: ил' по гату ил' по газу – Гацко је Гацко било и остало.

Смјештамо се у хотелу (зове се *Милица*, у Немањиној улици) – уз једноставне, присне ријечи дјевојке која нас дочекује, распоређује. У соби је све уредно. А и да није, мени не би сметало – некоме ко је славао и у сијену, на штали, и у луксузном апартману у хотелу с дванаест хиљада соба, сасвим је свеједно.

Мој шурајак Ратко, и наш, велим, вођа пута и возач, остао је у соби да одмори, жене су се спустиле до прилично пространог ресторана, на кафу и причу, а из двију комшијских сала оре се пјесме – кроз стакла видимо како долазе званице на славља... Баш лијепо!

А ја, будући да сам знао да ћемо преславати у Гацку, понио неких својих скромних књига па ћу до оне дјевојке на рецепцији: „Гдје је библиотека?“, питам. „У овој улици, само мало напријед, с лијеве стране“, објасни она. И ја право у Народну библиотеку. А унутра три даме. Кажем ко сам, одакле сам, уручим књиге, пијем сок, нешто причам а више питам: библиотека је отворена 1957. године, посједује више од 25.000 књига, уз око 500

сталних чланова годишње... А како ја с књигама баш до њих, питају библиотекарке... Па ја о Билећи, о поријеклу својих предака, па како ми је у крви да на такве путеве понесем и коју књигу...

Кишица је сипила па престала. Будући да свакодневно морам, барем морам, да пропјешачим око пет километара, ударим ја том, Немањиним улицом: тамо и овамо, овамо и тамо, па горе, па до цркве и у Цркву Свете Тројице, која је близу хотела, па у неке споредне улице, па се вратим у Немањину. И схватим да је она у ствари главном шеталиште. А оно њоме, такође и тамо и овамо, све високи, кршни младићи, све високе, витке дјевојке... Па помислим на спорт: што не дођу „скаути“, како у ова, новија времена називају откриваче талената и потенцијалних талената, па поведу у своје спортске школе, академије ову дјецу... Какве одбојкашице, кошаркашице, рукометашице! И мушки, наравно... А пред очима ми свјетска одбојкашка висина и виртуозност Тијана Бошковић, из Билеће. Са којом се поносим као да је из моје Комоговине! Као да је моја унука! И да додам: има Гацко и спортских клубова и спортиста. Ма колико да је изворни спорт, његову изворну идеју, филозофију, његову изворну, аутохтону посвећеност и просвјештеност уништио је и систематски га и даље уништава новац.

Кишица је сипила па престала. Немањиним улицом у предвечерње и вечерње сате престаје саобраћај – улица је главно градско шеталиште. А по шеталишту нема галаме. Пролазе и млади брачни парови и гурају своју дјечицу у колицима, три госпође, од којих једна носи у руци двије књиге, причају о једној од књига Моме Капора...

И због те, такве приче, због свега што сам видео и чуо, кажем: „Лијепо је Гацко!“

**Па ћу још једном:
Гацко поље, лијепо ти си,
Кад у теби гладна неима,
Љута глад и невоље љуте!**

Сутрадан напуштамо Гацко. Напуштам Гацко, сретан што сам био, ходао, видео, слушао. Јер давно је била Билећа. Прије, тачно, 54 године. Мада је, претпостављам, небо остало исто и у Билећи и овдје. Овдје: изнад Бјелашнице, Лебршника и Волујака.

А сиње, језеро Клиње је десно од пута којим одосмо за Фочу.

ЈОВАН РАШКОВИЋ (АНТИ) ПОЛИТИЧАР

Др Јован Рашковић (1929–1992), академик САНУ, преминуо је 28. јула 1992. у Београду. Он је до краја осамдесетих 20. вијека био познато име али искључиво у медицинским круговима, чувени шибенски неуропсихијатар међународне репутације, уважаван и као мислилац на позицијама хришћанског поимања човјека. У политичком животу СР Хрватске, нешто мање и тадашње СР Србије, сматран је дисидентом, али и српским националистом. Од краја осамдесетих до преране смрти, готово дневно је био присутан на јавној политичкој сцени (честа ТВ и радио гостовања у Загребу, Љубљани, Београду) којом

су тада доминирали неуспјешни покушаји демократизације друштва у СФРЈ.

Када се у СР Хрватској, 1990. године, успоставља вишепартијски систем, Рашковић даје допринос тиме што је написао програм Српске демократске странке (СДС) и то на најширим демократским начелима (сада, посебно у хрватској јавности преовлађујуће је другачије тумачење). СДС је под његовим вођством, основан 17. фебруара 1990. у Книну, граду у којем је Рашковић рођен 61 годину раније. Та странка је основана на скупу одржаном под отвореним небом. Она никад није прерасла у политичку партију, о(п)стаја-

ла је искључиво као политички покрет.

Нови хрватски лидер Фрањо Туђман није одговарао на Рашковићеве миротворачке иницијативе. Рашковић је све чинио да се са Загребом успостави дијалог, свјестан да се шири радикализам и међу Србима у Хрватској, који се, дотад као популизам испољавао у самој Србији гдје је доминирала нова политичка „звјезда“ Слободан Милошевић.

Рашковић се више пута састајао са Туђманом, посебно откад је Туђман постао први предсједник Републике Хрватске (сепартистички чин по гледању српске стране, демократски по поимању

хрватске). У околностима када је оружје звекетом почело надгробавати све остало, масама окупљеним у Петрињи и у Книну, Рашковић је поручио да их жели водити у миру а не у рат и да за рат требају наћи неког другог вођу.

Туђман је, најзад, одговорио „фонограмом“ (прислушкивање међусобног разговора, кривотворење и такво публикување, без Рашковићевог знања). Срачунати циљ је био да Срби потпуно маргинализују Рашковића, да тиме Хрватска остане без саговорника у мировном дијалогу са Книном како би у његово име преговарао искључиво Милошевић. У томе се успјело на најгрубљи начин,

Рашковић је напустио Крајину, али не и Крајишнике. Поустао је избјеглица у Београду.

Негдје у то вријеме, средином 1992, Рашковића је оптужио Војни суд у Сплиту, и он је умро пола мјесеца послје сазнања из медија о тој оптужници. Сплитска оптужница га је теретила да је „подстицао и организовао дјелатности усмјерене на угрожавање територијалне укупности Републике Хрватске“.

О Рашковићу је написано неколико књига, али се и даље мало зна о његовим политичким ставовима, заправо о његовом политичком визионарству. Он је ако не једини српски политичар који је схватао да је срушен Берлински зид, оно један од ријетких. То је био сукоб визионара и (дневне) политике, стога је Рашковић постао „антиполитичар“.

ДАНКО ПЕРИЋ

ПОЛОЖАЈ СРПСКОГА ЈЕЗИКА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ (ИЗАЗОВИ, ПРОБЛЕМИ, РЈЕШЕЊА)

За језички опстанак одавно је упаљено црвено свјетло!

Поводом усвајања Закона о родној равноправности, којим су угрожене уставне слободе грађана и достигнућа два стољећа развоја науке о српском језику, Матица српска и Одбор за стандардизацију српског језика организовали су велики скуп истакнутих стручњака у области српског језика и друштвено-хуманистичких дисциплина. Скуп је одржан у Свечаној сали Матице српске под називом *Положај српског језика у савременом друштву (изазови, проблеми, рјешења)*.

ЦРКВА САЧУВАЛА КОНТИНУИТЕТ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Руководећи се науком и објективним чињеницама, на Скупу су разматрани различити проблеми у погледу структуре и употребе тзв. родно осјетљивог језика, али и других неповољних аспеката које прописује Закон.

Округли сто је отворио проф. др Драган Станић, предсједник Матице српске, истакавши важност преиспитивања положаја српског језика у нашем друштву.

– За наш језички опстанак одавно је упаљено црвено свјетло – истакао је предсједник Матице и напоменуо да је темељ тог опстанка континуитет, који је од црквено-словенског времена до данас чувала црква.

Епископ бачки Иринеј је на скупу оцијенио да је најновија пријетња српском језику „на нашу жалост и срамоту, наметање тзв. родно осјетљивог језика“. Тај закон сматра најбесмисленијим у историји српског законодавства,

» Владика Иринеј оштро критиковао „најбесмисленији акт у историји српског законодавства“

актом заснованим на „новонајављеној идеологији“, донијетом без јавне провере његове оправданости и упркос готово једногласном противљењу наших лингвиста, филолога, писаца...

– Наводно се борећи против дискриминације, та идеологија уводи на мала врата свеопшту дискриминацију. Наводно служећи слободи, она угрожава и слободу личности и слободу заједнице – казао је владика.

ДА ЛИ ЗАКОНОМ О ЈЕЗИКУ МИЈЕЊАМО ИДЕНТИТЕТ?

Под плаштом бриге о равноправности грађана, један од циљева закона, по мишљењу проф. др Срете Танасића, је сте да се промијени идентитет језика, рјечник и граматички систем. Тиме се рачуна, сматра, на измјену српског националног, културног и вјерског идентитета.

– Овај закон остаће у историји као примјер шта се добије кад власт преда уређивање националних питања једној идеологији игноришући ставове науке, цркве и најшире културне јавности. Поставља се, на крају, питање: Да ли је

ово предвиђено и за мањинске народе у Србији или је само дар Србима? – казао је Танасић.

Академик Предраг Пипер поручио је у својих 12 теза, прочитаних на скупу, да наш Устав не познаје појам рода, те да је проблем већ у насловоу закона, као и да се ради о политичком нормирању језика, идеологији радикалног феминизма, дјелу глобалног неолиберализма која све више добија облике тоталитаризма.

– То нема много везе са науком, него представља покушај да једна спорна теорија добије научни статус неспорне идеологеме која се представља као једино исправно политичко мишљење – наводи Пипер.

ЗАКОН ЈЕ ОСУЂЕН НА ПРОПАСТ

Каже да ће можда због Закона о родној равноправности неко вријеме бити прогањаних и кажњаваних, али да ће он „свакако пропасти, а прије или касније, и заједно са њим пропасти и они који су га донијели“.

Рад округлог стола реализован је у три сесије.

У првој сесији, чији су модератори били проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС, и проф. др Александар Милановић, изложени су радови проф. др Срете Танасића, дописног члана АНУРС, академика Предрага Пипера, проф. др Јелице Стојановић, проф. др Драгољуба Петровића, проф. др Софије Милорадовић, проф. др Рајне Драгићевић, проф. др Весне Ломпар, проф. др Вељка Брборића, проф. др Јованке Радић, проф. др Раде Стијовић, проф. др Миланке Бабић, проф. др Јордане Марковић, проф. др Зорице Никитовић и проф. др Милана Ајдановића.

У другој сесији изложени су радови др Владана Јовановића, др Марине Спасојевић, др Наташе Вуловић, др Ане Мацановић, проф. др Марине Јањић, проф. др Ане Јањушевић Оливери, проф. др Санде Ђуровић, проф. др Александра Милановића, проф. др Виктора Савића и проф. др Исидоре Бјелаковић.

У трећој сесији, чији су модератори били проф. др Драган Станић и проф. др Виктор Савић, изложени су радови проф. др Драгана Станића, проф. др Јована Делића, дописног члана САНУ, проф. др Ксеније Марицки Гађански, проф. др Александра Јовановића, проф. др Петра Пижурчића, проф. др Бошка Сувајчића, проф. др Валентине Питулић, проф. др Слободана Антонића, проф. др Богољуба Шијаковића, проф. др Часлава Копривице, проф. др Драга Перовића, проф. др Бранислава Ристивојевића и адвоката Миленка Радића.

ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА ОД РАТА ДО ОПТАЦИЈЕ ЛОВРА (1914-1924)

У Матици српској представљена је књига *Од рата до оптације ЛОВРА (1914-1924)* др Милана Мицића, генералног секретара Матице српске. Књигу су објавили Удружење за одржавање традиције и културе Ловре и Српско позориште у Мађарској.

Присутне је поздравио проф. др Драган Станић, предсједник Матице српске. Љубомир Алексов, уредник књиге, указао је на специфичности српског села Ловре на Чепелском острву код Будимпеште, попут очувања српског језика јер становници и данас говоре без акцента српски језик, као и снагу села у настојању да се одржи српска култура и традиција, те на познате потомке села који су постали значајни српски интелектуалци, грађани. Рецензенти књиге проф. др Ференц Немет и проф. др Ненад Нинковић истакали су да књига приказује десет година историје српског села Ловре, током историјског периода (од Првог свјетског рата до завршетка оптације) који је био турбулентан и кључан не само за становнике Ловре већ и цијелокупан српски народ у Мађарској. Кроз књигу, читалац се упознаје и са аграрном реформом, током миграције становника Ловре после рата, али и положајем српске заједнице у Мађарској у периоду од 1914. до 1924. године.

На крају програма, бројној публици, обратио се др Мицић читајући дијелове откривених писама становника Ловре током Првог свјетског рата, и спискове имовине које су носили приликом сеобе после рата у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, чиме је публику увео у животе и интиму обичних људи из тог периода и на трен креирао мост између прошлости и садашњости. Реализацију програма помогла је Градска управа за културу Града Новог Сада.

ДОДИЈЕЉЕНЕ НАГРАДЕ ИЗ ЗАДУЖБИНСКИХ ФОНДОВА МАТИЦЕ СРПСКЕ

У Матици српској су уручене награде из задужбинских фондова Матице српске. Сваке године о Видовдану у сјећање на своје задужбинаре, Матица окупља најбоље студенте и ђаке, које су предложиле њихове школе и факултети. На овај начин одржава се континуитет бриге о најбољим ђацима и студентима који ће у будућности бити важан дио развоја нашег друштва. Добитнике су поздравили предсједник Матице српске проф. др Драган Станић и управник послова Матице српске мср Јелена Веселинов и уручили им дипломе и пригодне поклоне. Из задужбинске имовине Матице српске у прошлости су финансирани ђаци и студенти у складу са вољом оснивача задужбина. Национализацијом и другим актима државе одузета је имовина задужбинама Матице српске, па овакав вид помоћи више није могућ. Матица српска је у поступку реституције тражила повраћај задужбинске имовине и надамо се да ће, када имовина буде враћена, бити настављена традиција остваривања циљева стипендијских задужбина у пуном обиму.

ДОДИЈЕЉЕНА ПОВЕЉА МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКЕ ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ ЗА 2020. ГОДИНУ

У Свечаној сали Матице српске свечано је уручена *Повеља Матице српске за његовање српске језичке културе*: постхумно академику Милораду Радовановићу за укупни допринос изучавању српског стандардног језика, социоллингвистике и опште лингвистике; академику Слободану Реметићу за његовање српске језичке културе и укупни допринос српској лингвистичкој науци; Радовану Белом Марковићу за његовање српског књижевног језика и његових изражајних могућности и Коларчевој задужбини за његовање српске језичке културе и ћириличног писма. Награде је уручио предсједник Матице српске проф. др Драган Станић, а о награђенима су говорили проф. др Вељко Брборић, проф. др Исидора Бјелаковић, проф. др Мато Пижурица и проф. др Драган Станић. Награђени су се пригодним ријечима захвалили. У име академика Милорада Радовановића награду је примила Гордана Стајић.

ОДРЖАНА СВЕЧАНА СЈЕДНИЦА

195. ГОДИШЊИЦА ОСНИВАЊА МАТИЦЕ СРПСКЕ

У Матици српској, поводом обиљежавања 195. годишњице оснивања Матице српске, одржана је Свечана сједница. Прве ријечи Свечане пјесме Матице српске, коју су написали Раша Попов и Душан Михалек, одјекнуле су свечаном салом у извођењу Новосадског камерног хора (диригент доц. мр Божић Црњански).

Свечану сједницу отворио је проф. др Драган Станић, предсједник Матице српске, уз подсјећање да је овај дан традиционална рођенданска свечаност Матице српске која се уобичајено обиљежава 16. фебруара, али стицајем околности, услјед актуелне пандемије, ове године свој празник Матица обиљежава са закашњењем од неколико мјесеци.

Након тога, др Милан Мицић, генерални секретар Матице српске, позвао је присутне да минутом ћутања одају пошту члановима, сарадницима и добротворима Матице српске који су преминули између дви-

је Свечане сједнице. Потом се присутнима поново обратио проф. др Драган Станић и поднио извјештај о активностима и раду Матице српске, подсјетивши на значајне публикације и пројекте који су реализовани у претходној години.

СЈЕЋАЊЕ НА ДОБРИЦУ БОСИЋА

Сто деведесет и пети рођендан Матице српске обиљежила је бесједа *Моделовање времена* проф. др Јована Делића, дописног члана САНУ и потпредсједника Матице српске, у којој је било ријечи о животу и дјелу Добрице Босића, а

повод је био обиљежавање 100. годишњице пишчевог рођења. Након бесједе, мср Јелена Веселинов, управник послова Матице српске, прочитала је Уредбу о Змајевој награди и тиме отворила дио Свечане сједнице који је посвећен овој престижној награди Матице српске која се традиционално додјељује најбољој поетској збирци објављеној протекле године.

ДВА ДОБИТНИКА ЗМАЈЕВЕ НАГРАДЕ

Проф. др Јован Делић прочитао је одлуку Жирија да Змајеву награду за 2020. годину равноправно додјели

Радомиру Уљаревићу за збирку *Пейео* (у издању *Космос* издаваштва) и Саши Радојчићу за збирку *То мора да сам ти каже ја* (у издању *Архипелага*), чиме су се ови пјесници уписали у дугачку и величанствену листу добитника Змајево награде. О награђеним књигама говорили су Ђорђо Сладоје и Селимир Радуловић, чланови жирија. Добитници награде су се својим бесједама обратили присутнима, а стихове из награђених књига надахнуто је говорио драмски умјетник Југослав Крајнов.

Својим присуством свечаност су увеличале многе уважене личности из друштвено, културног и научног живота, прије свих, Милош Вучевић, градоначелник Новог Сада, проф. др Зоран Милошевић, покрајински секретар за високо образовање и научноистраживачку дјелатност, господин Милош Гајић, савјетник у Министарству културе, као и бројни чланови, добротвори и пријатељи Матице српске и представници Српске православне цркве.

КРАЈИШКА СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКЕ И УМЈЕТНОСТИ ПРОСЛАВИЛА СЛАВУ ПАВЛОВДАН

КРАЈИШНИЦИ СЕ ЈОШ ОД 16. ВИЈЕКА БОРЕ ПРОТИВ ИСТИХ НЕПРИЈАТЕЉА

Крајишка српска академија наука и умјетности (КСАНУ), на челу са домаћином и предсједником Извршног одбора Жељком Кукићем обиљежила је своју крсну славу – Павловдан. Скуп је почео химном *Боже правде* коју је отпјевала сопран Тања Андрић, а потпредсједник ИО свештеник Дарко Кончаревић благословио је скуп.

МИКАВИЦА: ПОГРЕШНО ЈЕ МЕЂУ НЕПРИЈАТЕЉИМА ТРАЖИТИ ПРИЈАТЕЉЕ

Предсједник Академије проф. др Дејан Микавица рекао је да се у историји Крајине као српске земље, државе у држави, ништа није промијенило када су у питању кључне саставнице, када су у питању противници и када су у питању српски захтјеви. Исти су нам непријатељи били у 16. вијеку као што су и данас – Хрватски сабор, Мађарски сабор, Бечки двор, НДХ, комунисти...

– Увијек су Крајишници тражили слободу вјероисповијести, равноправност српског језика и писма. Да ли су икада од поменутих противника ту аутономију добили, од 16. до 20. вијека? Нису добили никада! Једино што су Срби добили када је у питању наука од 16. до 20. вијека односило се само на црквено-школску аутономију.

Микавица наводи да се српска национална елита понаша инфериорно и снисходљиво вјерујући да у тој нацији може имати савезника, пријатеља, близак народ.

– И дан данас то препознајете кроз дјеловање ауто-

» Жељко Кукић

» проф. др Дејан Микавица

» проф. др Слободан Реметић

» проф. др Милош Ковачевић

» Боривој Рашуо

» свештеник Дарко Кончаревић

шовиниста, тзв. другосрбијанаца... Сада када имамо своју државу најмање успјешно се против таквих боримо и наша национална култура и наука је највише угрожена. У Србији се угрожавају основни темељи националне културе. Државне институције се показују невољне да се томе супротставе.

РЕМЕТИЋ: САЧУВАЈМО СРПСКИ ЈЕЗИК

И проф. др Слободан Реметић се слаже да је српски језик на удару. А сви проблеми српског народа од језика, писма, до опстанка почели су онога тренутка када су се Турци повукли са Балкана.

– Тада је све дошло под утицај Ватикана. Језик је један од темеља, стубова идентитета сваког народа, па и српског. Морамо се тргнути. Ако не можемо спасити Крајину, можемо снимити на десетине сати како причају ђедови и бабе из тих крајева и сачувати наш говор.

КОВАЧЕВИЋ: ПЕРИФЕРИЈЕ ДАЛЕ НАЈБОЉЕ ПИСЦЕ

Милош Ковачевић предсједник научног Савјета и доктор лингвистичких наука наводи да је циљ сваког српског непријатеља био да нас дијели. Када се погледа на историју српске књижевности видимо да се највећи

национални писци и основне националне идеје нису рађале у Србији.

– Највећи писци били су на периферији српства. Ту је Милош Црњански, рођен у Чонграду, Иво Андрић у БиХ, Владан Десница рођен у Хрватској. Зато је толики циљ муслимана, Црногораца и Хрвата да се сам термин српски замијени термином србијански. Када се замијени тада све то што је највећа вриједност српскога остаје мимо Србије.

ГРУЈИЧИЋ: НАРОД СЕ ПИТА

– Циљ наше Академије је да покажемо Влади да не може одлучити о нечему, о чему треба да одлучује народ.

А народ је самим рођењем тај који одлучује. Хоћемо да покажемо да не може у српском језику Закон о родној равноправности који ништи српски језик јер га нико неће. Неће га ни жене. Србија као матица српског народа мора да заступа интересе свих дијелова српског народа подједнако. Када је на овогодишњем конкурс требало додијелити новац за културне пројекте, најзначајнији културни пројекат из Крајине поднио је пјесник Ненад Грујичић. То је пројекат који је у Унеску ојкачама. Влада није дала ни динара. Са образложењем да ће се то и тако и сачувати.

РАШУО: КОЛАТЕРАЛНА ШТЕТА СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ

Боривој Рашуо министар за иностране послове Владе РСК се обратио у име Владе Републике Српске Крајине у изгнанству.

– РСК је настала у једном драматичном времену. Она је била израз жеље, хтијења, воље и настојања српског народа. Мислио сам да ћу бити стоти, двестоти, био сам међу првима, када сам се борио за Крајину. Данас Влада РСК није призната ни у матичној држави свог народа у Србији. То говори да такзвана компромисна логика у вођењу српске политике, нарочито задње деценије, а богами и цио 20. и почетак 21. вијека увијек ишла на нашу штету. Влада РСК постоји упркос свему и независно од свега, она није жеља политичког естаблишмента, она је потреба и воља и израз жеље српског народа и у Крајини и изван ње.

Академији су присуствовали и Божидар Ђуровић будући члан Крајишке академије наука, књижевница Гордана Жеж Лазић, Светлана Круљ, проф. Радмило Маројевић, министар спорта Владе РСК Рајко Кесић, чланови Крајишке српске академије Срђан Капуран, академски вајар Мирољуб Стаменковић...

Писац Мићо Јелић Грновић је на њему особен начин казивао своје стихове. У програму су још учествовали Миливој Рикановић, Владо Руно, Драгиша Симић и Ранка Срдих Милић.

ДРАГАНА БОКУН

БОЈАН ЧИЧА НОВИ УПРАВНИК ФОНДАЦИЈЕ ДАНИЛО КИШ ИЗ СУБОТИЦЕ

Нови управник Фондације Данило Киш у Суботици је историчар Бојан Чича. У циљу унапређења културног живота младих и даљег развијања интеркултуралности и мултикултуралности Град Суботица 2005. године оснива Фондацију за омладинску културу и стваралаштво Фокус, која од јануара 2012. мијења назив у Фондација Данило Киш.

Бојан је рођен у Суботици 10. марта 1996. године. Завршио је ОШ Соња Маринковић и Гимназију Светозар Марковић у Суботици, као и Филозофски факултет одсјек историја Универзитета у Новом Саду. Сада је на мастер студијама из историје на Филозофском факултету и на мастеру безбједности у Београду.

За историју је како каже заинтересован од малих ногу. Прво је изучавао породичну историју и иако рођен у Србији, добро зна шта је сналазило његове претке у неким прошлим турбулентним временима.

– Породица Чича води поријекло са Кордуна, али их је пут нанио у Источну Славонију колонизацијом послје Првог свјетског рата. Ту су живјели до 1941. када бјеже за Шабац, јер су мог прајдеу убиле усташе, никада ни су знали гдје је закопан. Тако да је мој дјед доживио као дијете да га усташе 1941. године тјерају са огњишта, а то исто му се догодило и 1991. године.

Послије Другог свјетског рата 1945. године Бојанов дјед вратио се на спаљено и девастирано огњиште, знао је ко је то урадио,

знао је да су му прве комшије пропагирале усташтво и Анту Павелића, знао је људе који су му одвели оца и убили га.

– Због комунистичке Југославије, због братства и јединства није се смјело ништа откривати. Мој дјед је живио са том тајном.

Са жаљењем говори како наше младе генерације немају представу шта се нашим прецима догађало у прошлости, што је веома трагично.

– Морамо да његујемо колективну свијест о страдању српског народа, и да пренесемо на млађе. Ми Срби смо народ који често оно што није опростио заборавио је. Нико не потенцира мржњу, али истина мора да се говори, да нам се не би поновило. Стално нам пребацују тај великосрпски хегемонизам, иако они мрзе све што је српско.

Све то је потакло Чичу да оснује Историјски клуб и у оквиру Фондације. Поред књижевног клуба, Киш театра и Ликовне радионице.

– Желим да приближим историју ученицима, студентима, у сарадњи са њиховим професорима. Да покажемо да историја није сувопаран предмет, већ разумијевање чињеница из прошлости и повезивање тих дешавања. Такође, радује ме одлука врха државе да убенике за предмете од националног значаја историју, географију и српски језик, саставља држава, односно државне институције.

Сада је посвећен раду са младима, науци и култури, а не тако давно све је водило ка

томе да Бојан буде професионални фудбалер. Тренирао је фудбал у суботичком *Спартаку* и био репрезентативац Србије. Тако да је демантовао предрасуде да спорт и наука не могу заједно.

– Прошао сам све млађе селекције репрезентације Србије, био у селекцији Вељка Паноновића, такође сам био и у селекцији Ивана Томића. Поносно сам на репрезентативним утакмицама бранио грб наше земље са саиграчима од којих су сада многи прослављени спортисти.

Међутим, живот зна да буде непредвидив,

тако се и Чича нашао на прекретници када га је у спортској каријери омела повреда.

– Питање је било да ли ћу наставити да се бавим спортом или уписати неки факултет. С обзиром да сам волио историју од основне школе, завршио сам Филозофски факултет у Новом Саду, одсјек историја, и наставио са школовањем. Уписао сам мастер историја у Новом Саду и мастер безбједности у Београду. Од априла мјесеца ове године налазим се на мјесту руководиоца Фондације Данило Киш у Суботици.

С обзиром да је Фондација намијењена прије свега младима, питали смо Чичу колико су млади задовољни животом у Суботици.

– Нажалост тренд је да млади одлазе из Суботице, па и цијеле Србије, зато се сви морамо трудити да могу да нађу посао, да оснују породице не плашећи се за егзистенцију. Увијек се сјетим Алексе Шантића и његових стихова: „Остајте овдје!”

– Корона је допринијела да су финансије у сваком друштвеном аспекту и дјеловању свима данас проблем и да су значајна финансијска средства преусмјерена на побјеђивање короне, али и поред короне која нас је све омела успјели смо да урадимо значајне ствари за наше младе суграђане и за наш град и надамо се да ћемо дочекати крај ове свјетске пошасте и вратити се неком нормалном раду, животу и приближавању једни другима. Превидимо се да сабирамо и зближавамо и међусобно помажемо.

ДРАГАНА БОКУН

80 ГОДИНА ОД СТРАДАЊА ЛИВАЊСКИХ СРБА

» НОВИ САД

ФОТОГРАФИЈЕ: ОМ ЛИВАЊСКА

» ЛИВНО

ЛИВЊАНИ ОДРЖАЛИ ПОМЕНЕ ЗА МУЧЕНИКЕ СТРАДАЛЕ У ДАНИМА ОКО ОГЊЕНЕ МАРИЈЕ

Ове године се навршило 80 година од великог страдања ливањских Срба, које је почело 1941. године. Осамдесет година је прошло од страдања наших предака али молитвено сјећање на њих не јењава. Неко добије материјално наслијеђе и томе се радује, а потомци ливањских Срба, страдалих од усташке руке, су добили заступнике пред Господом и њима се моле.

Те мрачне 1941. године, у данима око Огњене Марије, локалне усташе побиле су око 1.600 православних Срба из Ливна и околних села. Страдање ливањских Срба почело је већ почетком јуна 1941. године, недуго након успоставе Независне Државе Хрватске, када су усташке власти кренуле са одвођењем виђенијих ливањских Срба. Злочини су достигли свој врхунац у данима око Огњене Марије, крајем јула 1941. године и представљају једну у низу карика геноцида који је НДХ спровела у покушају да уништи српско становништво од самог дана њене успоставе.

Већина жртва је жива бачена у јаме по рубу ливањског поља, које су им усташе намијениле као вјечне гробнице. Нема села и засека који тада нису страдали на простору од Голињева и Присоја до Челебића и Чапразлија. Нека презимена су у потпуности угашена, док су друга вјечно завијена у црно. По бројности жртва се свакако издвајају Челебић (396 побијених), Горњи Рујани (144 побијених) и Доњи Рујани (216 побијених), град Ливно (142 побијених) те Губер (126 страдалих). Село Голињево се издваја по томе што су у њему усташе побиле

» БЕОГРАД

свих 232 православних Срба – једино у овом селу ниједан Србин није преживио да свједочи о страшним злочинима, а скоро иста судбина је затекла и Србе из Лиштана. Усташе нису штедиле ни дјецу ни старе, па је тако међу страдалима било и оних који нису напунили ни годину дана.

Ове године се навршава и 30 пуних година од како су потомци страдалих покренули велику акцију ексхумација жртва, или како је то народ овог краја говорио просто и јасно „вађења костију из јама”. Ливањски Срби су се одужили својим мученицима пострадалима прецима не дозволивши да њихове мошти чаме „непојане” у мраку динарских јама, већ су се одлучили да их достојно сахране у капели и спомен-костурници саграђеној у порти ливањске цркве као њихово вјечно почивалиште.

Сјећали смо се наших страдалих у Ливну на празник Свете Великомученице Марине – Огњене Марије – у капели и спомен-костурници посвећеној овој светитељки, гдје се налазе мошти преко 1.000 ливањских новомученика. Служена је света литургија уз присуство вјерни-

ка из овог краја, као и оних пристиглих из ближе и даље околине, од Грахова и Галмоча до далеке Америке и Аустралије. Свету литургију су служили бивши пароси ливањски отац Мирко Јамаџија и Жељко Ђурица, садашњи парох отац Предраг Црепуља, те парох веселињски отац Срђан Белензада и отац Митар Керлец, парох бабићки.

Сјећали смо се наших страдалих у Губину, гдје је након одслужене свете литургије 31. јула служен помен оцу Ристи Батићу и његовим парохијанима, првострадалима 1941. године, тако што су бачени у јаму изнад Сухаче, да би њихови земни остаци били пренијети у порту Губинске цркве након рата. Помен је служен и свима

који су страдали у посљедњем рату.

Сјећали смо се истог дана и у Чапразлијама, на Пољеницама, на рушевинама споменика гдје је сахрањено 28 Чапразличана бачених у јаму Самогред, а пренијетих овдје након рата.

Сјећали смо се и у Челебићу, у спомен-гробљу на Барјаку, 1. августа. Као у времену првих хришћана, када су се богослужења вршила на мјестима страдања, света литургија служена је унутар зидова овог споменика, гдје се испод нас налазило покопано око 300 жена и дјеце побијених у челебићкој школи. Након богослужења, једна група окупљених попела се до јаме Бикише и изнијела крст до споменика на овој јами, у коју су бачени

» ГУБИН

српски мушкарци из Челебића и околних села и која још увијек стоји забетонирана.

Сјећали смо се и у Београду, у Цркви Светог Марка, гдје је у недељу 25. јула служен парастос којим смо отпочели дане сјећања. Осим редовних сједих глава било је лијепо видјети и не мали број младих и дјеце. На крају парастоса отац Мирко Јамаџија се сјетио тужних и тешких догађаја који су нас ту и сабрали, посебно наглашавајући важност чувања сјећања на наше страдале претке ратника, гдје се испод нас налазило покопано око 300 жена и дјеце побијених у челебићкој школи. Након богослужења, једна група окупљених попела се до јаме Бикише и изнијела крст до споменика на овој јами, у коју су бачени

принесени су и дарови у виду славског колача и кољива, а присутни су цјеливали мошти мученика. У седам породица на централној Флориди живи бар по један потомак ливањских мученика.

Сјећали смо се и у Новом Саду, гдје је, након свете литургије, на Илиндан, 2. августа, парастос страдалим ливањацима предводио отац Велимир Врућинић, рођени ливањак, са свештенством и вјерницима Храма Светих Тирила и Методија.

Сјећали смо се и у Брчком, у Цркви Свете Великомученице Недеље, гдје је 4. августа, на Блугу Марију, након свете литургије служен помен ливањским Србима и свим прогнанима током операције Олуја 1995. године.

Сјећали смо се и у манастиру Пресвете Богородице Тројеручице на Авали крај Београда, и у далеком Чикагу, у Храму Светог Арханђела Михајла...

Сјећали смо се, и требамо се сјећати гдје год има ливањских Срба, њихових потомака и пријатеља.

Сјећаћемо се и догодине, надајмо се у већем броју, јер није тешко сјећати се!

УДРУЖЕЊЕ ОМ ЛИВАЊСКА

» ОРЛАНДО

» ЧЕЛЕБИЋ

» БАЊАЛУКА

ПРИЈЕДОР: ПРЕДСТАВЉЕНО ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ ГОДИНЕ СТРАДАЊА 1941/42.

У Музеју Козаре у Приједору промовисано је друго допуњено издање публикације *Године страдања 1941/42 / НДХ и њени злочини над српским народом у Приједору и околини 1941/42: Прилог проучавању злочина геноцида над српским народом у Поткозарју!* аутора кустоса историчара Ведране Адамовића.

– Намјера ове публикације била је да се кроз приказ власти НДХ и њених злочина у Приједору 1941/42. године укаже на дио тог највећег српског страдања. Тематски се бави истим стварима као и прво издање уз нове чињенице које дају још потпунију слику о дешавањима у Приједору 1941. и 1942. године – изјавила је Адамовићева.

Она је додала да се књига бави тематски и хронолошки различитим дешавањима: периодом успостављања НДХ, страдањем српског становништва у Илинданском покољу 1941. на више локација и мјеста, Козарском офанзивом 1942, постојањем сабирног логора на Циглани и завршава покољем у Великом Паланчишту и Горњем Јеловцу у октобру 1942. године. **ПТРС**

ВОЗУЋА: СЈЕЋАЊЕ НА ДАБРОБОСАНСКЕ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКЕ

Светом архијерејском литургијом и парастосом које је служио митрополит Хризостом свим Србима пострадалим у Другом свјетском рату и последњем одбрамбено-отаџбинском, у немањинском манастиру Свете Тројице у Возући одржан је Свепархијски сабор сјећања на Свештеномученике дабробосанске пострадале од усташа од 1941. до 1945. године и од безбожника послје 1945. На приједлог митрополита Хризостома, Свети архијерејски синод је одлучио и дозволио да се прослављање Свештеномученика Митрополије дабробосанске, умјесто 11. јула, обиљежава 17. јула, односно сваке године у суботу по Петровдану.

Масовно страдање Срба из Возуће у последњем рату догодило се од 10. до 24. септембра 1995. године, услед офанзиве 23.000 муслиманских војника Другог и Трећег корпуса такозване Армије БиХ и одреда *Ел муџахидин*, НАТО бомбардовања и њихових јединица за брза дејства, као и пакистанског контингента међународних мировних снага. Тада је спаљено 30 српских села, протјерано 1.920 српских породица са 7.680 чланова, убијено 459 бораца Војске Републике Српске и цивила, док се за већим бројем још трага. Падом Возуће окончано је протјеривање и етничко чишћење Срба са подручја зечничке регије, које је започело 1992. године.

ПРОМОЦИЈА УСТАШТВА НА МЈЕСТУ ГЛИНСКОГ ПОКОЉА НАД СРБИМА

На мјесту гдје је била православна црква и гдје су усташе 29. јула 1941. године побили на стотине Срба одржана је промоција књиге *Јасеновац и послератни јасеновачки логори*, а један од аутора Стипо Пилић говорио је о томе да је „Јасеновац измишљени српски мит како би се кривица за злочине свалила на Хрвате“!

Такву тезу годинама у хрватској јавности пласирају ревизионисти окупљени у Друштву за истраживање троцкистичког логора Јасеновац, који тврде да су највеће злочине овдје починили партизани, и то након 1945. За њих је Јасеновац у вријеме НДХ било мјесто у коме није било масовних злочина већ су у њему Срби спасавани.

Издавач књиге је Хрватско друштво историчара *Рудолф Хорват*, које је име добило по предавачу на Домобранској академији и саборском посланику из времена НДХ. Рецензент Иван Козлица је у предговору написао да је „Јасеновац средишња тачка контроверзи које су обиљежиле послератно раздобље, посебно након осамостаљења Хрватске“. Козлица тврди да „српска историографија не одустаје од преувеличавања бројки јасеновачких жртава које се крећу до милион убијених само Срба“, а да Хрватска не може да се супротстави „тој митоманији“.

За разлику од Глине, нека друга мјеста у Хрватској, од Славонског Брода до Бјеловара, нису допустила да се у њима одржи промоција проусташке књиге због чега су имали и непријатности од самих аутора.

СРПСКО СТРАДАЊЕ НА ТРОМЕЂИ ОПШТИНА СЛУЊ, ВЕЛИКА КЛАДУША И ВОЈНИЋ

Масовна гробница Мехино стање вјечно коначиште за 2.400 жртава усташког терора

ЗАТРПАНИ У РОВОВИМА

Мехино стање налази се на тромеђи опћина Слунђ, Велика Кладуша и Војнић. Окружено је селима: Кијуринским Селом, Пашиним Потоком, Шмрековцем и Дубравама. Поред Мехина стања протиче поток Грабарска. У рејону Мехина стања је бив. југославенска војска уочи Другог свјетског рата изградила армирано-бетонска утврђења противвјешадијске и противтенковске ровове. Утврђење се састојало од три солидно грађена армирано-бетонска објекта. Први објект удаљен је од В. Кладуше око 1 км, а од Балчинова моста на ријеци Глини око 20 м. Дужина рова је око 700 м. При врху ров је широк око 5 м, дубина рова око 2,5 м, а у средини око 3,5 м претпоставља се да је у овај дугачки и пространи ров затрпано око 4.100 убијених људи, жена и дјеце. Други ров удаљен је од првог око 200 м и истакнут је према Цетинграду. Ров је дуг око 45 м, а претпоставља се да је у њега закопано око 400 жртава. Трећа утврђена линија удаљена је од друге око 800 м и налази се на брду Цукор, рачуна се да је у њему усмрћено 300 жртава усташког терора.

новима, јами Шпејарки, Мехино стању, Лађевачком јелику, на Гаравици код Бихаћа, у Таборишту, Рудинкама, на Бакић главици, у Гојковцу, Глиници и другим селима. За страстишта усташе су већином бирале природне јаме које су се налазиле у близини села и биле погодне да приме и сакрију њихове бројне жртве. 30. јула усташе су

убиле и бациле у природну јаму код Огулина 33 човјека из опћине Примишље. Истог дана убијен је 91 становник из опћина Дрежник и Раковица. Један дио (71) убијен је на брду званом Близнаца и бачен у јаму Шпејарка. Остали су смрт доживјели у сусједној јами званој Оштарски станови. Истог дана убијено је у Мехином стању, на

границе између слуњског и кладушког котара, 157 људи, а у Лађевачком јелику, недалеко села Лађевица, 130 људи из примишљанске и слуњске опћине. Идућег дана извршене су злочине на Гаравици код Бихаћа, гдје је убијено 16 становника Кордунског Љесковца, а у Таборишту сјеверно од Слунђа у јаму је бачено 40 људи. Трећег августа 1941. усташе су извршиле масовне злочине у селима Доњи Кремен и Миљевац и убије 142 особе. Четвртог августа 1941. убијено је 27 становника из Мрзлог Поља, 106 из Зечева Вароши и 2 из Збјега. Истог дана у Рудинкама код Слунђа убијена је 181 особа, а у Мехином стању у раздобљу од 3. до 14. августа убијено је 305 људи и 35 у селима приликом хватања. Осмог августа усташе су ухапсиле 76 људи из Цетинграда и ближе околице те их одвели до рударске јаме на Бакић главици недалеко Слунђа (грешка, недалеко од Цетинграда). Након краткотрајне паузе усташе су 19. августа извршиле масовне злочине у Гојковцу, Глиници и другим селима. Од тада па до краја године није више било програма, али је настављено с појединачним убиствима.”

У 1941. години за девет ратних мјесеци страдало је на подручју котара Слунђ и котара Вељун 1.807 лица као жртве фашистичког терора. Тако велик број људских губитака последица је геноцида над српским народом.

МР ЂУРО СРЕМАЦ

ГАТАЧКИ ПРОТА ПРЕЖИВИО ЛОГОР У АРАДУ, АЛИ НЕ И УСТАШКИ ТЕРОР

СТРАДАЊЕ СВЕШТЕНИКА ВИДАКА ВИШЊЕВЦА

Прота Видак Вишњевац потиче из Пугледне традиционалне свештеничке породице Вишњевац. Од мога оца Вукоте сам пуно слушао да је прота, његов ујак, имао седам предака свештеника и то се преносило с кољена на кољено, и да су сахрањени у једној гробници у селу Вишњеви, недалеко од Гацка. На гробљу у селу Вишњеви се и сада налази каменни споменик протиног оца и предака.

Протојереј ставрофор Видак Вишњевац син Живка, рођен 17. 6. 1869. у селу Вишњеви код Гацка. Усташе су га убиле 12. 6. 1941. године у Гацку када је имао 72 године.

Видак Вишњевац је послје завршене основне школе и гимназије у Гацку, завршио Богословију у Мостару 1891. године. Оженио се са Савом Браћић из Фојнице код Гацка 11. 11. 1891. године. Са њом је имао шесторо дјеце: једног сина Тихомира и пет кћери. Исте године добије мјесто пароха у селу Наданићима, гдје је подигао цркву која и сада постоји у нешто измијењеном стању, обогашена фрескама новијег датума. Послије службовања у Наданићима прелази у Гацку. Добија звање протојереја и црвени свештенички појас. Био је катихета у основној школи и гимназији. Носилац је напрсног крста и Ордена Светог Саве. Прото Видак Вишњевац, Спасоје Буквић и Петар Плоговац издејствовали су да се

отвори гимназија у Гацку. Прва двојица су били демократе, а трећи радикал. На заједничком раду су били веома сложни и конструктивни. Тешко је било добити од Министарства просвјете да се у Гацку отвори гимназија. Прото је био председник Културног друштва *Просвјетна* и сељачке задруге.

Прота Видак Вишњевац је од 1914. до 1918. године био конфиниран у аустроугарском логору у Араду, послје анексије Босне и Херцеговине. Оставио је шесторо нејаке дјеце код брата Тодора. Враћа се у Гацку исцрпљен и болестан. Реуматични болови су га везали за постељу. Почетком 1941. године упозоравао је Србе да бјеже у планине, а он није могао. Нису га послушали, и сви виђенији људи су завршили у јамама, као и његов браћић Вељко Вишњевац, који је био председник општине Гацко и први секретар Савезне скупштине.

Проту су изнијели на носилима, ударили маљевима у главу и на крају је бачен у животињско гробље. То су урадили они људи које је он спасио 1918. године када се вратио из Арада. Сахрањен је код цркве у Гацку, гдје му је подигнут споменик.

Био је висок, прав као стријела, сиједих бркова и браде. Волио је ближње. Прото је био поштован међу Гачанима, као и свим Херцеговцима. И сада га радо спомињу. Био је велики хуманиста. Посебно је волио дјecu којој је причао приче мелодичним херцеговачким гласом. Много сам слушао прича од мога оца Вукоте о свом ујаку. Да би истакао свога ујака рекао би: „Знаш како је то био паметан човјек, говорио је њемачки језик као српски“.

ПЕТАР ВУЦА

МЈЕСНА ЗАЈЕДНИЦА БЛОК Б НА КРСНУ СЛАВУ ОРГАНИЗОВАЛА ЈУБИЛАРНУ ДЕСЕТУ ПАСУЉИЈАДУ

» Градоначелница Светлана Миловановић са домаћинима

» Симеун Дебелјак

» Одржано такмичење у традиционалним вјештинама

Илиндан у Сремској Митровици

Поводом славе Светог Илије МЗ Блок Б из Сремске Митровице одржана је јубиларна 10. пасуљијада коју су организовали МЗ и Завичајно Удружење *Мостови на Дрини*, Удружење Краљевина Србија и Удружење *Моја Митровица* уз подршку Града Сремска Митровица.

Мјесна заједница Блок Б има око 9.000 грађана, и једна је од најактивнијих у Сремској Митровици.

Кум овогодишње славе Драгиша Цвијетиновић је предао кумство Урошу Миленковићу, обојица су чланови Удружења *Краљевина Србија* из Бијељине. Драгиша је већ четврту годину у Сремској Митровици, гдје је радо виђен гост, а исто тако Митровчани су оберучке дочекани у Бијељини.

Ова гастро-туристичка манифестација окупи велики број такмичара, ове године око 40, али и посјетилаца који дођу да уживају у укусном пасуљу.

Слави је присуствовала и градоначелница Сремске Митровице Светлана Миловановић која је навела да Град подржава ову манифестацију.

– Морамо похвалити Мјесну заједницу Блок Б због свих активности које успјешно реализују током године. Заиста морам нагласити да је једна од активнијих мјесних заједница на територији Града Сремска Митровица. На Пасуљијади је заиста све савршено и оно што је мени посебно драго окупило се велики број људи. Пожелела бих им и срећну славу и да наредан период буде још успјешнији од овога – поручила је Миловановићева.

Драган Божић председник МЗ је навео

» Делегација Словенаца први пут на пасуљијади

да је ово требала да буде једанаеста пасуљијада, али прошле године није одржана због пандемије.

– Ово је једна од најљепших манифестација, мени најдража и овом народу овдје, иначе ово је породичан скуп у част нашег Светог Илије, заштитника мјесне заједнице. Учествује око 40 екипа, од тога једна екипа је из Новог Места из Словеније, затим су из Републике Српске, нашег града и околине. Окупио се велики број грађана, учесника надам се да ће све бити у реду. У сваком случају биће ту и богат спортски и културни програм, добра храна, не смије нико остати гладан, нико не смије бити жедан.

Зоран Јовичић учитељ из Руме представио нам је делегацију Словенаца који су присуствовали слави и Пасуљијади. Како је Зо-

ран рекао за *Српско коло* Словенци су одушевљени гостопримством и атмосфером на Пасуљијади.

Јубиларни учесници на пасуљијади су Драгорад Вујиновић Гаја, Никола Јари и Ђуре Јовановски.

Око 13 часова су капитени екипа предали узорке пасуља, а четворица судија су дегустирала и оцјењивала пасуљ.

Такмичари су нам открили да се пасуљ не досипа и вода не долијева. А све остало се чува као тајна.

Судије су одлучиле да треће мјесто освоје *Жицари*.

Друго мјесто су освојили *МК Срем*.

Побједници овогодишње пасуљијаде су *Црвени такси*.

Наша екипа је пробала пасуљ Завичајног

» ПОБЈЕДНИЦИ: Екипа Црвени такси

удружења *Мостови на Дрини* и упутила све похвале куварима.

Поред пехара, прве три екипе су добиле и по котлић.

У склопу програма одржана су такмичења у неким традиционалним играма. У бацању камена са рамена прво мјесто освојио је Владимир Ерак, друго мјесто припало је Владимиру Јаковљевићу, док је треће освојио Драгољуб Лакетић Баћа.

Као награду су добили ваучере за локални ресторан брзе хране и картон пива.

У културно-умјетничком програму присутне су одушевљени талентовани момци из етно групе *Завичај*, а наступио је и хор *Полифоника*.

Спонзор манифестације био је *Mitros Fleischwaren*.

ДРАГАНА БОКУН

ПРВИ ФУДБАЛСКИ ТУРНИР НА ВРУЋЕМ ПАЧЕТИНСКОМ БЕТОНУ

У организацији Фудбалског клуба *Слоје* из Пачетина у периоду од 5. до 13. јула одржан је турнир у малом фудбалу који је окупио десет екипа.

Био је ово први организовани турнир оваквог типа у Пачетину, а одржан је захваљујући ентузијазму момака из овог мјеста, махом играча и чланова управе овдашњег фудбалског клуба. Турнир се играо у двије фазе, најприје по групама када су по систему свако са сваком у двије групе по пет екипа одмјерене снаге након чега су најслабије екипе испале из даљег такмичења. У наставку играла се нокаут фаза у четвртфиналним и полуфиналним утакмицама.

Шампион турнира је екипа ветерани *Слоје* Борово који су у финалу савладали екипу *Тешки* ј.д.о.о. (Пачетин – Б. Населе) резултатом 3:1. У утакмици за треће мјесто *Прошим* из Борова савладао је екипу *И.Ј. аутомобили* (Бобота) са 6:3.

Најбољи играч Андреј Лазић и најбољи голман Стефан Станић долазе из редова вицешампиона, док је најбољи стријелац Никола Косић члан екипе *Прошим*.

Поред ове четири екипе на турниру су наступали још и *СМ Бау* (Осијек – Маркушица), *Ајромакс* (Вера), Пекара *Нила* (Бобота), *Рис* метали (Бршадин), *Олд бојс* (Мирковци) и *Лукић монти* (Лудвинци).

Многобројна публика која је током осам турнирских дана била присутна на просто-

ру око терена могла је бити задовољна приказаном игром свих екипа.

У паузи између групне и нокаут фазе на овом турниру, одиграна је и једна ревијална утакмица и то између мушке екипе ветерана боровске *Слоје* и женске екипе ветерана некадашњег ЖНК *Вуковар*. Иницијатива за одигравање ове утакмице потекла је од Данијеле Лаћаревић, једне од некада активних фудбалерки овог женског клуба.

– Захваљујући Данијели, али и Ђурђици Вујић, данас смо се овдје поново окупи-

ли на овој ревијалној утакмици, прије свега да се дружимо, али и да се забавимо на терену. Желим да се захвалим и пачетинском клубу који нам је одобрио и организовао ову утакмицу као и публици која је дошла да нас гледа – истакла је некадашња председница ЖНК *Вуковар* Тереза Кајтази.

ЖНК *Вуковар* основан је 2006. године и од те године такмичио се у лигама у оквиру ХНС-а. Угашен је осам година касније због финансијских проблема, али и оних техничке природе.

– Већина дјевојака данас на овој утакмици биле су активне у нашем клубу, сем ове двије – три младе цуре које су нам се данас придружиле. Наш члан је била и данас овдје присутна некадашња репрезентативка Хрватске Антонела Хорват која је играла у Првој лиги. Били смо активни све док нам нису забранили улазак у Прву лигу јер нам је речено да не можемо бити бољи од *Вуковара '91*. иако смо у неколико наврата били први у нашој лиги – нагласила је Кајтази.

Један од разлога зашто се ова утакмица играла у Пачетину је тај што је на овдашњем стадиону ЖНК *Вуковар* одиграо неколико својих утакмица у моменту док нису имали могућности да играју на неком од градских стадиона. Част да одмјере снаге са женском екипом имали су ветерани *Слоје* из Борова, једне од најкомпактнијих ветеранских екипа на овом простору.

– Нама је задовољство да смо могли да будемо гости ове женске екипе, надам се да ће се ова традиција наставити и убудуће и да ћемо једном приликом и ми бити њихови домаћини – напоменуо је један од боровских ветерана Чедо Савурдић.

На крају, иако по обичају резултат у оваквим утакмицама пада у други план, вриједи напоменути да је у регуларном току утакмице било неријешено 6:6, а да је након извођења пенала женска екипа била боља и однијела побједу.

ИЗВОР

80 ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА УСТАНКА У ХРВАТској И БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Пуповац: Славимо што су се Хрвати и Срби ујединили око идеје заједничке слободе!

СНВ је уз снажно полицијско обезбјеђење, обиљежило 80. годишњицу почетка устанка пред спомеником далматинским партизанима који су крајем Другог свјетског рата погинули ослобађајући Срб, преноси Радио Слободна Европа.

Председник Српског народног вијећа (СНВ) у Хрватској Милорад Пуповац изјавио је у мјесту Срб у Лици, на обиљежавању 80. годишњице почетка народног устанка против фашизма, да су се Хрвати и Срби тада ујединили око идеје заједничке слободе.

– Не окупљамо се у Србу само да бисмо обиљежили устанак и одбрану голог живота 1941. године, него и да обиљежимо највеће постигнуће тог времена, а то је да су се Лика и Далмација ујединили заједно с осталим крајевима, као и да су се Хрвати и Срби ујединили око идеје заједничке слободе – рекао је

Пуповац. На скупу је био и бивши хрватски председник Стјепан Месић, који је поновио захтјев да се више не толерише јавно коришћење усташких симбола и поздрава „За дом spremни“.

– Дошло је вријеме да пошаљемо јасну поруку: „Никада више усташлука и никад више фашизма!“ Поклонимо се онима који су нам донијели слободу – рекао је Месић.

Након комеморације, Пуповац је новинарима казао да је Месић позив „израз моралне одговорности и моралног осјећаја“ који дијели и Самостална демократска српска странка као дио владајуће већине, као и „добар дио људи из јавног и политичког живота и добар дио грађана“.

– Оно што недостаје за то да тај морални осјећај постане доминантан у нашем друштву је јавна свијест зашто је тај морални осјећај потребан, зашто је потребно да се

у нашем друштву разбуди осјећај стиде код оних који у усташтву виде узор, који у усташтву и НДХ виде озбиљан државни пројект – то нам је потребно – навео је Пуповац.

О начинима како то регулисати се разговара, а један од начина су и овакви скупови, додао је лидер СНВ.

– Устаници у Србу у љето 1941.

могли су да иду и лијево, али могли су да иду и десно. Могли су да поведу народ у четнике, а могли су и у партизане. Било је и оних који су хтјели на четничку страну, али ови нису, него су их одвели на побједничку партизанску – навео је Пуповац.

Додао је да то каже због оних који негирају антифашистички карактер устанка у Србу, међу којима је и председник ванпарламентарне Аутохтоне хрватске странке Дражен Келеминец ког је полиција јуче привела и одвела из Срба, након његових вишедневних провокација.

– Не смије се толерисати овакво обиљежавање Дана устанка у Србу! Уз овако јаке полицијске снаге, уз вишедневне провокације, вишедневна ометања и застрашивања, вишедневно пуштање музике, уз поздрављање са „За дом spremни“, снимање људи које приводи

полиција и након тога хушкање на њих преко друштвених мрежа. То је ствар која је недопустива – рекао је Пуповац.

Полиција је на скуп у Србу пуштала једино организаторе, званице и локално становништво, ради избјегавања могућих провокација, наводи РСЕ.

До 1991. године Дан устанка народа Хрватске славио се 27. јула, када су 1941. у Србу устаници из околних села заузели мјесто као одговор на усташке покоље.

Избор новог датума, 22. јуна, када је формиран партизански сачки одред, правдан је тиме да је он био намјерно занемарен, јер је одред основан прије 4. јула 1941. године, када је врх Комунистичке партије Југославије дао налог за устанак.

Невладине организације и СНВ сада обиљежавају 27. јул као Дан устанка народа Лике.

Дан устанка обиљежен и у Београду

Удружење бораца, потомака и поштовалаца НОР-а 6. Личке пролетерске дивизије Никола Тесла и 35. Личке ударне дивизије и Удружење избјеглица из Републике Хрватске у сарадњи са удружењима 7. Банијске и 8. Кордунашке дивизије и Удружењем крајишких бораца обиљежило је 80 година од 27. јула 1941. односно Дана устанка у Хрватској и БиХ.

Присутне је поздравео Вељко Жигић и представио двије брошуре – приручника.

– 7. јул Дан устанка у Србији ову брошуру сам приредио да се коначно стави тачка на то ко и зашто је дигао устанак у Србији. И Београд – Град хероја гдје је представљен Београд, историја града, занимљивости, знаменита мјеста, људи и споменици. У овој

брошури су наведени сви споменици који се могу обићи у Београду.

О самом устанку говорила је председница Удружења Марија Обрадовић.

Организатори скупа су се захвалили Комесаријату за избјеглице и миграције Р. Србије, Секретаријату за социјалну заштиту Градске управе Града Београда, и ГО Земун који су суфинансирали реализацију штампе и издавање наведених публикација.

Такође, представљене су и три збирке пјесама Милке Ј. Шолаја. Завичајне пјесме су сабране у збирци *Суза из камена*, дјечије у збирци *Ја сам се родила сама* и љубавне *Мислим да руке су твоје*.

Стихове је читала и Мирјана Лалић.

ДРАГАНА БОКУН

БОБОТА ЈЕ ДАЛА 180 ЖИВОТА ЗА БОРБУ ПРОТИВ ОКУПАТОРА

Да ли су потомци достојни предака?

Обиљежавање осамдесете годишњице од подизања устанка против фашистичких окупатора и терора хрватских усташа организовали су Удружење антифашистичких бораца и антифашиста општине Трпиња и Заједница удружења антифашистичких бораца и антифашиста Вуковарско – сремске жупаније.

Повод овог обиљежавања је подизање устанка под вођством Ђоке Патковића који је заједно са сарадницима 25. јула 1941. године напао усташку патролу у Боботи.

– Бобота је устаничко мјесто из овог периода, а овај крај је дао пуно за борбу против фашизма. Ако смијем дати неки свој суд, морам да кажем да нисам задовољан од-

носом потомака и сматрам да они некако стидљиво посјећују овакве манифестације. Немамо разлога да се стидимо својих предака који су дали своје животе и борили се против фашизма, заправо имамо потребу и обавезу да се сјећамо свих тих догађаја и тих људи – осврнуо се Ђокић на данашњи однос потомака према тековини антифашистичке борбе.

Организацију овог програма на себе је у техничком смислу преузео мјесни одбор УАБА Бобота које окупља двадесетак активних чланова, а неки од њих су и директни потомци настрадалих Боботана током Другог свјетског рата.

– За мене овај дан јако пу-

но значи јер 180 имена је на табли на споменику на којој пише да су погинули као жртве фашизма, а њих сто да су погинули као борци. То је јако велик број настрадалих за једно село и мислим да ту жртву потомци нису најбоље схватили, али сматрам да ће се то с временом исправити. До краја године одлучили смо да позовемо и контактирамо све потомке оних који су изгубили своје животе да нам се придруже и да заједно радимо унутар удружења – нагласила је председница боботског одбора УАБА Љубица Бауковић.

Према њеним ријечима ова организација ће до краја године имати низ активности везаних за очување тековина антифашистичке борбе.

КОЗАРСКА ДУБИЦА ИЗГУБИЛА ВИШЕ ОД ПОЛОВИНЕ СТАНОВНИКА

Прије 80 година почео је Устанак народа у БиХ против фашизма. Овај дан традиционално је обиљежен у Милића Гају код Козарске Дубице. Ова општина је у Другом свјетском рату изгубила 54 одсто свог становништва. Погинуло је 18.000 бораца и цивила, од чега чак 4.000 дјече.

Председник Народне скупштине Републике Српске Недељко Чубриловић рекао је, обраћајући се присутнима у Милића Гају, да многи данас чине све да ревидирају историју и да слободарски српски народ, који је био жртва истинског геноцида, прогласе геноцидним.

Честитајући Дан устанка, Чубриловић је нагласио да је то дан када су храбри Козарчани међу првима у Европи препознали зло фашизма и

нацизма и храбро устали у одбрану своје земље.

– Зато је овај датум, Дан устанка против фашизма, један од најважнијих датума који свједоче нашу славну прошлост и одлучност нашег народа који је кроз вјекове плаћао највећу цијену слободе, да би ми, потомци славних предака, уживали у њеним благодетима. Нажалост, то данас многи покушавају да нам оспоре и одузму. Данас чине све да нам ревидирају исто-

рију и да српски – слободарски народ, који је био жртва истинског геноцида, о којем свједоче и јаме убијене козарачке дјече недалеко одавде, прогласе геноцидним – истакао је Чубриловић.

Министар рада и борачко-инвалидске заштите Душко Милуновић рекао је на обиљежавању да је устанак против фашизма подигао српски народ и да није тачно да је то био устанак југословенских народа.

ДРВАР – ГРАД АНТИФАШИЗМА

Удрвару је обиљежено 80. година од подизања антифашистичког устанка у БиХ у Другом свјетском рату, који је подигнут управо у том граду. Положени су вијенци код споменика жртвама фашистичког терора и одржана је свечана академија.

Неколико стотина поштовалаца антифашистичке борбе из бивше Југославије окупало се у Дрвару поводом 80. годишњице устанка. Међу њима био је и 90-годишњи Албин Пиберник. Каже да је дошао да ода почаст палим друговима.

Вијенце на спомен-обиљежје, које је 1996. године девастирала Војска Хрватске приликом повлачења из Дрвара, положило је 30 делегација. Међу њима су били и представници Борачке организације Одбрамбено-отаџбинског рата Дрвара.

– Сам наш долазак значи

да подржавамо и поштујемо борбу за слободу и жртве које су дате за овај циљ, поготово у нашем граду – рекао је Милан Бајић, председник Борачке организације Дрвара и Источног Дрвара.

Обиљежавање су организовали Савез антифашиста и бораца Народно-ослободилачког рата БиХ и општинска управа.

Начелница општине Душица Рунић истагла је да се Дрварчани са поносом при-

не и херојског чина овог малог града.

Она је подсетила да је 19 народних хероја из Дрвара, који је понио назив града народног хероја.

Вијенце су положили делегације антифашиста из Србије, Хрватске, Словеније, Аустрије, као и представници локалне и кантоналне власти, те политичких странака, а потом су и шетњом Титовом улицом показали да његују традицију народно-ослободилачке борбе.

УВРЕДЉИВ ТЕКСТ АУСТРАЛИЈСКОГ НОВИНАРА О ЈАСЕНОВЦУ; ОСНОВАТИ МЕМОРИЈАЛНИ ЦЕНТАР

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта најштрије осуђује објављивање бестидног и дубоко увредљивог текста аустралијског новинара Давида Голдмана, у израелском листу „Церузалем пост“ под насловом „Ово срамотно исмјевање Холокауста мора одмах да престане“ у којем се тврди да у Јасеновцу није побијено више од 4.500 људи. У питању је један од бројних примјера ревизије историје и негирања злочина геноцида који се десио у највећој фабрици смрти на Балкану у Другом свјетском рату Јасеновцу. Јасно је да Давид Голдман заступа и промовише сулуду тезу радикалних проуштакских снага да је концентрациони логор Јасеновац био радни логор.

Тзв. Друштво за истраживање троструког логора Јасеновац са сједиштем у Загребу и многи други хрватски радикални ревизинисти тврде како у Јасеновцу људи нису завршавали због њиховог етничког и другог поријекла и како је то био радни и кажњенички логор за противнике усташке државе. За радикалне проуштакске снаге у логору Јасеновац је током четири године постојања умрло највише 1.500 до 2.000 људи, и то углавном од болести и сличних разлога, док је послје рата до 1951. године постојао логор смрти за Хрвате. Јасеновац је за радикалне ревизионисте био мјесто гдје су заробљени партизани донијели тифус, гдје су спашавана козарачка дјеца и гдје није било масовних убијања. Ако је неко убијен то је учињено као посљедица освете због покушаја бјекства или побуне.

Линта сматра да је крајње вријеме да Србија започне свеобухватну борбу за међународно признање геноцида над српским народом у Независној Држави Хрватској. Претходно је потребно да Србија коначно донесе Резолуцију о геноциду НДХ над Србима, Ромима и Јеврејима, да се утврди Дан сјећања на геноцид над Србима у НДХ и да се оснује Меморијални центар геноцида над Србима у НДХ. Циљеви Меморијалног центра били би прикупљање, обрада и коришћење грађе, документације и података о геноциду над српским народом у НДХ, утврђивање тачног броја страдалих Срба у НДХ, чување сећања и свједочанстава на сваку српску жртву геноцида у НДХ, упознавање јавности у земљи и свијету с утврђеним чињеницама о почињеном геноциду над српским народом у НДХ

ЛИЦЕМЈЕРНО И СМИЈЕШНО ПИСМО ХРВАТСКЕ ПОСЛАНИЦЕ ПРОТИВ СРБИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Лицемјерно је и смијешно писмо народне посланице у Хрватском сабору Каролине Видовић Кришто које је упутила хрватском премијеру Андреју Пленковићу – оцјењује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

У писму Видовић Кришто понавља врхунске лажи да су Срби агресори, а Хрвати жртве, да су Срби извршили геноцид у Сребреници и убили 8.000 невиних људи и да је Република Српска геноцидна творевина. На крају писма Видовић Кришто позива Пленковића да Хрватска уведе санкције Србији и да блокира преговоре Србије у процесу европских интеграција, те да забрани транспорт производа из Републике Српске у Европску унију преко Хрватске. На крају писма Видовић Кришто оправдан и цивилизован захтјев за процесуирање хрватских команданата који су одговорни за масовна убиства српских цивила и ратних заробљеника у злочиначкој акцији Бљесак срамно назива агресивним чином према Хрватској.

Линта истиче да Видовић Кришто безуспјешно и провидно покушава да изврши замјену теза тј. да истине представи као неистине а жртву да претвори у агресора. Права је истина да је проуштакски режим Фрање Туђмана извршио агресију на Југославију и на Србе у Крајини и у хрватским градовима с циљем стварања хрватске државе без или са што мање Срба. Права је истина да је истински геноцид почињен над српским народом у злогласној НДХ, да се Хрватска није суочила са својом усташком прошлешћу и да хрватски народ није признао почињени геноцид над Србима у Другом свјетском рату, да се није показао и није затражио опроштај. Права је истина да се у Сребреници 1995. године десио злочин над дијелом заробљених муслиманских бораца и то као посљедица освете због почињених злочина над Србима у Сребреници и сребреничкој регији од прољећа 1992. године до почетка јула 1995. године. Права је истина да је Република Српска настала као израз воље српског народа за опстанком и одбраном својих огњишта односно да му се не понови 1941. година.

Српски народ Крајине дигао устанак 27. јула 1941. године да спаси голи живот

Српски народ на подручју Лике и Сјеверне Далмације прије 80 година дигао на устанак против геноцидне Независне Државе Хрватске да спаси голи живот или бар часно погине – подсећа председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

У Србу је 27. јула 1941. године почео оружани отпор српског народа искључиво због масовних и страшних злочина усташког режима чији циљ је био нестанак Срба у НДХ убијањем, покрштавањем и иселавањем. Устанак је истог дана 27. јула, у договору са устаницима у Србу, подигнут на подручју више западнокрајишких општина Дрвар, Гламоч, Грахово, на Козари и Грмечу. Велика је лаж да су устанак дигли заједно српски и хрватски народ и да су заједно почели борбу за слободу. Српски народ у Лици и широм НДХ је 1941. године био препуштен сам себи јер је велика већина хрватског народа подржавала геноцидну НДХ. Важно је нагласити да су се устаници борили за слободу а не за успоставу комунистичке власти.

Проуштакски режим Фрање Туђмана је 1990. године укинуо Дан устанка као државни празник и на тај начин само потврдио да наставља политику усташког режима Анте Павелића.

Линта истиче да хрватска власт и ве-

ћина хрватских политичких странака устанак у Србу тумаче као великосрпску побуну против вјековне тежње хрватског народа за властитом државом као и геноцидни план за истребљење Хрвата. За већину Хрвата устанак у Србу није био антифашистички већ је у питању четнички устанак односно устанак српских фашиста чији је циљ био рушење НДХ, убијање и етничко чишћење хрватских цивила и стварање Велике Србије. Многи у Хрватској сматрају да је мјесто Срб средиште антихрватске политике и да је прослава Дана устанка као антифашистичке борбе увреда за хрватски народ. С друге стране у Хрватској се промовише врхунска лаж да су Хрвати најмасовније од свих народа бивше Југославије учествовали у антифашистичкој борби. Добро је познато да је велика већина хрватског народа учествовала у оружаним снагама НДХ и да су Хрвати у значајнијем броју почели да ступају у партизане тек 1944. године када је већ био познат исход Другог свјетског рата.

ХРВАТСКА УНИШТАВА ПОСМРТНЕ ОСТАТКЕ СРПСКИХ ЖРТАВА ГЕНОЦИДА НДХ

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истиче да Хрватска од доласка проуштакског режима Фрање Туђмана на власт 1990. године до данашњег дана плански ради на уништавању посмртних остатака српских жртава геноцида НДХ. Посмртни остаци Срба се тајно ископавају из стотина крашких јама и других стратишта на подручју Херцеговине, Лике, Кордуна и шире и онда се спаљују на депонијама као отпад под срамним и лицемјерним изговором бриге за животну средину. У ту сврху хрватска држава ангажује спелеолошка удружења, војску и друге правне субјекте. Претходно је деценијама плански бацано смеће и други отпад у крашке јаме и на тај начин су српске жртве геноцида додатно понижаване, плуване и вријеђане, као и њихови потомци. У питању је проуштакска политика потпуног затирања трагова почињеног геноцида над српским народом с циљем рехабилитације злогласне НДХ и усташких монструма.

Линта тражи да Србија оснује Меморијални центар српских жртава геноцида НДХ који би, између осталог, организовано и системски радио на прикупљању докумената, података и грађе о почињеном геноциду, наставио попис српских жртава геноцида, упознавао домаћу и инострану јавност о почињеном геноциду, радио са осталим надлежним органима на међународном признању геноцида над српским народом. Посебни задатак Меморијалног центра у сарадњи са надлежним органима Србије био би да инсистира код Владе Хрватске да се истраже све крашке јаме и друга српска стратишта и утврди пуна истина.

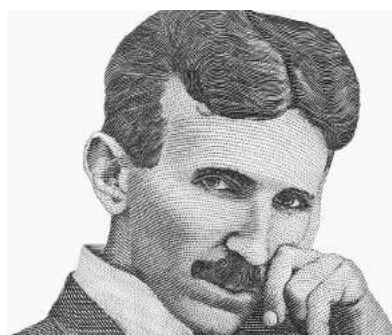
То значи, између осталог да се екхумирају посмртни остаци Срба, изврши идентификација гдје год је то могуће и достојанствено се сахране. Поред тога, потребно је инсистирати да се обиљеже сва српска стратишта подизањем споменика и спомен плоча. Без суучавања хрватског народа са усташком и геноцидном прошлешћу нису могући добри односи.

Линта осуђује најаву Хрватске да ће се лик Николе Тесле наћи на кованицама евра

Најштрије осуђујем најаву званичног Загреба да ће се лик Николе Тесле као симбола Хрватске наћи на кованицама евра – рекао је председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

У питању је један од многих срамних и перфидних покушаја Хрватске да присвоји Николу Теслу који се поносио својим српским поријеклом и кога читав свијет препознаје као Србина. Добро је познато да се Никола Тесла родио 1856. године у Војној крајини у Хабсбуршкој монархији у породици православног свештеника и крштен је у православној Цркви Светих Петра и Павла у Смиљану. Важно је нагласити да је Војна крајина била једна од покрајина у Ау-

стријском царству у којој је српски народ живио вјековима у великој већини. Такође, Војна крајина је до њеног укидања 1881. године била под директном аустријском управом и у вријеме Теслиног рођења није имала никакве везе са Хрватском.

Линта позива хрватског председника Зорана Мила-

новића и хрватског премијера Андреја Пленковића да јавно кажу истину да су, у родном мјесту Николе Тесле Смиљану, на Светог Илију 2. августа 1941. године усташе поклале 506 српских цивила у току једног дана, као и да је 91 члан породице Тесла убијен у НДХ, а 14 њих страдало је у фабрици смрти

ФОТО: SHUTTERSTOCK.COM

Јасеновац. Поред тога, Милановић и Пленковић треба јавно да кажу да су припадници хрватских војних формација фебруара 1992. године у Госпићу минирили споменик Николи Тесли само зато што је био Србин а не зато што је изумио струју, да је од августа до децембра 1991. године у Госпићу убијено најмање 124 Срба и да је током 1991. и 1992. године у Госпићу опљачкано, запаљено и минирано на стотине српских кућа. Милановић и Пленковић треба да покрену процес суочавања хрватског народа са својом усташком и геноцидном прошлешћу а не да се баве фалсификовањем историје и крафом културног и научног наслеђа српског народа.

Србија заједно са Српском да стане у заштиту генерала Савчића и српских бораца

Одлуке Суда БиХ о одређивању притвора председнику Борачке организације Републике Српске генералу Миодрагу Линта и расписивању међународне потјернице за њим један је у низу доказа да је у питању политички суд, оцјењује – председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Главни задатак Тужилаштва и Суда БиХ јесте да низом лажних оптужница и пресуда потврди најбезочније измишљотине бошњачких политичара и већег дијела бошњачке јавности да су Срби главни кривци за грађански рат у БиХ, да су починили геноцид у Сребреници и да су агресори на БиХ и злочинци над бошњачким народом.

У том контексту Суд БиХ је јануара 2020. године потврдио срамну и политички мотивисану оптужницу против часног генерала Савчића

којом се терети да је тобоже починио кривично дјело геноцида у Сребреници у јулу 1995. године. Потпуно је јасно да је у Сарајеву донијета политичка одлука да се крене у прогон генерала Савчића само из разлога јер се налази на челу Борачке организације и јер га виде као првог борца Републике Српске. Нема сумње да је у питању порука свим честитим борцима славне Војске Репу-

блике Српске шта их чека у наредном периоду.

Линта позива Србију да заједно са Републиком Српском стане у заштиту генерала Савчића али и свих других српских бораца. Апсолутно је неприхватљиво да се наставља прогон и хапшења српских бораца у Републици Српској с очигледним циљем да се криминализује Одбрамбено-отаџбински рат и праведна борба српског на-

рода за слободу и опстанак на својим вјековним огњиштима. Добро је познато да Тужилаштво и Суд БиХ раде под политичким утицајима и притисцима политичког Сарајева и одређених западних центара моћи а не по одредбама закона и на основу доказа и чињеница.

Да је Суд БиХ политички орган било је јасно, између осталог, и 2017. године када је донијета ослобађајућа пресуда ратном злочинцу Насеру Орићу и његовом саборцу Сабухудину Мухићу. Такође, Тужилаштво БиХ најчешће доноси скандалозне одлуке о прекиду истрага везаних за страдања Срба. Због тога Линта још једном позива Тужилаштво за ратне злочине Србије да коначно почне да подиже оптужнице против припадника тзв. Армије БиХ за које постоје докази да су одговорни за масовне злочине против српских цивила и ратних заробљеника.

Безумна одлука Инцка ће продубити мржњу и неповјерење између Срба и Бошњака

Безумна је одлука одлазећег високог представника у БиХ Валентина Инцка, којом се забрањује и кажњава негирање лажног геноцида у Сребреници и величање наводних ратних злочинаца, те се њоме продубљује мржња и неповјерење између Срба и Бошњака – истиче председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Трагична је чињеница да поједини западни центри моћи подстичу Бошњаке да воде антисрпску политику чији је темељ лажни мит о Сребреници. Многи Бошњаци и западни центри моћи добро знају да се у Сребреници није десио геноцид, да није стрељано више од 8.000 Муслимана већ неколико пута мање и да су велика већина стрељаних били ратни заробљеници, а не цивили. Хашки трибунал није доказао да је политички и војни врх Републике Српске имао намјеру да физички уништи Муслимане као етничку групу. Теза о постојању наводне геноцидне намјере руководства Републике Српске је производ монтираних судских поступака у Хашком трибуналу, лажних доказа, лажних исказа појединих свједока сарад-

ника и безочне манипулације чињеницама. Линта истиче да бројне чињенице показују да велика већина од 8.372 Муслимана колико је записано у Меморијалном центру у Поточарима нису стрељани већ су погинули у сукобима са српским борцима, у међумуслиманским обрачунама, дио је умро природом смрћу током четири ратне године у Сребреници, а неколико стотина Муслимана су и данас живи и здрави, али се на споменику у Поточарима и даље воде као „жртве геноцида из јула 1995. године”.

Постоје различите процјене да је стрељано између неколико стотина до највише 3.000 Муслимана. Највећи број сахрањених у Меморијалном центру јесу припадници 28. дивизије који су погинули у борбама приликом покушаја пробоја из Сребренице према Тузли јула 1995. године, затим они који су страдали у борбама прије јула 1995. године, као и Муслимани погинули на неким другим локацијама у БиХ. Тако је директор Меморијалног центра Поточари Емир Суљагић премјестио посмртне остатке свог оца Суљагића, који је погинуо крајем 1992. године

у селу Вољавица код Братунца, као припадник тзв. Армије БиХ.

Линта позива Институт за нестала лица БиХ да објави узрок смрти тј. начин страдања (погибија или стрељање), затим мјесто и вријеме страдања и статус сваке жртве (борац/ратни заробљеник или цивил) сваког од 6.671 до сада идентификованих сребреничких Муслимана који су као жртве наводног геноцида сахрањени у Меморијалном центру Поточари, као и за још 237 жртава који су према жељама породица сахрањене на другим локацијама. Постоји основана сумња да је у Меморијалном центру Поточари сахрањено више од четири хиљаде људи за које се не зна на који начин, када и гдје су страдали. Такође, према подацима Института за нестала лица у Сарајеву на подручју Сребренице трага се још увијек за око 1.000 несталих Муслимана. Поставља се питање како је могуће унапријед тврдити да су нестали Муслимани стрељани и да су жртве наводног геноцида када још увијек нису пронађени и идентификовани њихови посмртни остаци нити је утврђен узрок смрти.

Изетбеговић наставља кампању сатанизације Срба

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта изјавио је да председник СДА Бакир Изетбеговић наставља кампању сатанизације српског народа. Изетбеговић је у Приједору, између осталог, поновио бруталне лажи да је српска страна починила агресију на БиХ и геноцид у Крајини који је једнак ономе који је почињен у Подрињу. Под српском страном Изетбеговић мисли на комплетан политички, вјерски и интелектуални естаблишмент и на хиљаде Срба који су тобоже били спремни да почине злочин над комшијама Муслиманима. Добро је познато да су муслиманско-хрватске паравојне формације током маја 1992. године нападале више пута српску војску и полицију у Приједору што је значило позив на отворени рат против српског народа.

Бакир Изетбеговић истиче да је мо-

гуће говорити о процесу помирења само под условом да Срби признају монструозне лажи бошњачких политичара, интелектуалаца и вјерских лидера да је извршена агресија на БиХ и геноцид у Сребреници и у још 7–8 општина у Крајини и Подрињу. Такође, према Изетбеговићу, Срби би требали да престану да славе Дан Републике Српске и да прихвате да је Република Српска настала на геноциду и етничком чишћењу и да би је због тога требало укинути и створити унитарну Републику Босну и Херцеговину што је био ратни циљ његовог оца Алије.

Линта истиче да ће увијек бити против ксенофобичне, шовинистичке и антисрпске политике коју воде бошњачки политичари и која продубљује подјеле и шири неповјерење између српског и бошњачког народа. Он позива Бошња-

ке да прихвате истину да се у БиХ десио грађански рат, да је злочина било на свим странама и да свим невиним жртвама, без обзира на националну и вјерску припадност, треба одати дужно поштовање.

Неспорна је истина да главну одговорност за рат сноси Алија Изетбеговић јер је након пристанка на Кутиљеров споразум марта 1992. године, заједно са лидерима српског и хрватског народа у БиХ Радованом Караџићем и Матом Бобаном, одлучио да промијени став и одбаци га. Кутиљеров план је један од бројних доказа да Срби нису планирали уништење Муслимана у Крајини и Подрињу већ су жељели да сачувају мир и заједнички живот. Бошњаци треба да престану да подржавају оне који их држе у лажи и воде у нове неспоразуме и сукобе са српским народом.

ЗАПАДНИ ЦЕНТРИ МОЋИ НОСЕ ГЛАВНУ ОДГОВОРНОСТ ЗА НАЈВЕЋУ ПОЛИТИЧКУ КРИЗУ У БИХ

Поједини западни центри моћи носе главну одговорност за једну од највећих политичких криза у БиХ од завршетка рата јер су подржали недемократску и антицивизацијску одлуку Валентина Инцка да наметне допуне Кривичног закона Босне и Херцеговине, којима се забрањује и кажњава негирање непостојећег геноцида у Сребреници и нелегалан избор немачког политичара Ханса Шмита за новог високог представника у БиХ, оцјењује председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Сад већ бивши високи представник Валентин Инцко је на крају свог мандата употребио тзв. бонска овлашћења која су незаконита јер нису предвиђена Дејтонским споразумом. Поред тога, Ханс Шмит није изабран у складу са Анексом 10 Дејтонског споразума гдје јасно стоји да стране потписнице наведеног споразума утврђују приједлог за високог представника а онда се та одлука потврђује резолуцијом у Савету безбједности. У овом случају амбасадори земаља чланица неформалног тијела које се зове Савет за провођење мира у БиХ именовали су Кристијана Шмита за следећег високог представника, а кандидовала га је Њемачка. Линта истиче да одређени западни центри моћи упорно покушавају да Србија наметну епитет геноцидног народа, а историјске чињенице недвосмислено указују да су Срби једини народ над којим је у 20. вијеку заиста извршен геноцид, и то на подручју некадашње злогласне Независне Државе Хрватске. Бројни подаци показују да Срби не само да нису починили геноцид над Муслиманима већ су имали велике жртве широм БиХ током грађанског рата. То је потврдио, између осталог, и Извештај Независне међународне комисије за страдање народа у сребреничкој регији од 1992. до 1995. године, у којем се јасно наводи да се у Сребреници догодио злочин и над Србима и над Муслиманима, али не и геноцид над Муслиманима. Јасно је да је крајњи циљ укидање Републике Српске као наводне геноцидне творевине и стварање унитарне БиХ под доминацијом Бошњака. У тој функцији је био и Валентин Инцко који је 12 година, као високи представник, промовисао бошњачке интересе и често сатанизовао српски народ. Инцко је бесрамно, између осталог, Дан Републике Српске 9. јануар упоређивао са даном настанка НДХ, српске званичнике са нацистима и само је Србе окривљивао за ратне страхоте.

КАЗНИТИ ОДГОВОРНЕ ЗА ВАНДАЛСКИ НАПАД НА ПРАВОСЛАВНУ ЦРКВУ НА КУПРЕСУ

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истиче да се десио још један вандалски напад на Цркву Пресвете Богородице у Доњем Вуковском на Купресу. Вуковско се налази у Федерацији БиХ, у Кантону 10. У ноћи између 4. и 5. августа непознати починиоци су разбили прозоре на западној страни цркве, те у потпуности порушили надгробно спомен-обилежје градителја Цркве Благовјести Пресвете Богородице, проте Симе Поповића. Напомињем, да је ово трећи случај скрнављења цркве у Доњем Вуковском и да починиоци никада нису пронађени. За вријеме службовања оца Марка Ђурића на Купреској висоравни Црква Благовјести Пресвете Богородице је први пут оскрнављена у јулу 2017. године, потом о празнику Васкрсења Господњег 2019. године и данас.

Срамота је да се скрнави храм који је споменик културе. Овај случај најбоље говори о угрожености православне баштине и вјерских објеката у Босни и Херцеговини и њим се шаље злокобна порука преосталим Србима на Купресу и шире да се не могу осјећати безбједно на својим огњиштима. Поготово у овом тренутку када мјештани села Вуковско припремају црквено-народни сабор поводом славе Светог Пантелејмона, гдје се окупи неколико стотина Срба. Ово је јасна порука многобројним породицама са Купреса које обнављају своје куће и планирају да се врате, или већи дио године проводе на вјековним огњиштима, да нису добродошли. Линта позива надлежне органе БиХ да хитно спроведу истражу и казне одговорне за безумни напад на православну цркву у Вуковском.

У НОВОМ САДУ ОДРЖАН ТЕСЛА ГЛОБАЛ ФОРУМ 2021 И УРУЧЕНА БЕЛА ГОЛУБИЦА И ТЕСЛИН СРЕБРНИ НОВЧИЋ

У Матици српској у Новом Саду, у свечаној сали библиотеке Матице српске, одржан је 9. фестивал *Тесла глобал форум 2021*, који је био посвећен популаризацији научне, проналазачке, образовне, културне и духовне заоставштине Николе Тесле.

Удружење *Тесла глобал форум* и ове године окупило је студенте са Косова и Метохије, Републике Српске, Црне Горе и Македоније, студенте докторских студија из Београда, Крагујевца, Новог Сада, ђаке из Регионалног центра за таленте из Панчева, као и предаваче, професоре, писце, умјетнике из различитих области науке, културе и духовности који стварају и дјелују на Теслином трагу.

Форум је ове године обиљежио 165 година од рођења Николе Тесле, као и 85 година од када је Никола Тесла проглашен почасним грађанином Новог Сада (10. јула 1936).

Овогодишњи добитници признања *Бела голубица* су Бора Дугић, музички мултиинструменталиста; Предраг Гага Антонијевић, редитељ филма *Дара из Јасеновца*; Александар Раковић, историчар и др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине. Добитници *Тесла сребрног новчића (Tesla silver coin)* су пјевачице етно и духовне музике Милица Досковић и Даница Црногорчевић. У име Представништва Републике Српске у Србији и шефа представништва Млађена Цицковића на свечаном отварању обратила се Татјана Дувњак, поздравила присутне госте и добитнике признања *Бела голубица* и *Тесла сребрни новчић* и пожељела успјешан рад Удружењу *Тесла глобал форум* током наредних дана фестивала. Представништво Републике Српске у Србији од самог почетка подржава манифестацију *Тесла глобал форум*.

ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ КРУШЕВО БРДО ОБИЉЕЖИЛО МЛАДУ НЕДЈЕЉУ И ВИДОВДАН

Видовдан у Крушевом брду

Завичајно удружење *Крушево Брдо* је и ове године у Крушевом Брду, мјесту које се налази у саставу општине Котор Варош у Републици Српској, окупило земљаке и госте, чуваре и поштоваоце традиције свог краја.

Обиљежена је слава Млада недјеља познатија као Масла, као и Видовдан, црквена слава сеоског Храма Светог Цара Лазара. Мјесто у коме је према попису послје Другог свјетског рата живјело 1.500 становника, након дешавања крајем прошлог вијека је опустошено.

Многи домаћини били су приморани да оду са својих огњишта, а број становника свео се на тридесетак. Ипак, од 2010. године традиционално се одржава сеоски сабор Млада недјеља која је обиљежена молитвом на Зборишту изнад села уз присуство представника локалних заједница општине Котор Варош и општине Жабаљ након чега је дружење настављено уз трпезу љубави.

Окупљање земљака наставило се и наредних дана, па је уочи Видовдана Завичајно удружење у сарадњи са Мјесном заједницом Крушево Брдо и Општином Котор Варош организовало свечани пријем, међу којима је по први пут била и делегација општине Жабаљ на челу са предсједником општине Урошем Радановићем, предсједником скупштине Радваном Чолићем и посланицом у АП Војводина Новом Доведен.

Жабал је средина у којој данас живи чак 130 породица који су поријеклом из Крушевог Брда.

Обиљежавање црквене славе Видовдан својим присуством су увеличали начелник општине Котор Варош Зденко Сакан, његов замјеник Младен Тривуновић са сарадницима Милорадом Савановићем и Срђаном Ђорићем, као и предсједник Мјесне заједнице Крушево Брдо Зоран Тривуновић.

Представници ЗУ *Крушево Брдо* изразили су посебну захвалност општини Жабаљ и општини Котор Варош на пружању подршке селу, удружењу, као и на доласку на догађаје од значаја за Крушево Брдо.

Представници општине Жабаљ су били пријат-

но изненађени дочеком уз обећање да ће и убудуће подржавати рад завичајног удружења.

На Видовдан протојереј Станоја Зељковић уз саслушање Јереја Божидара Куртиновића служио је литургију у Храму Светог Цара Лазара након чега је уприличен ручак за све госте уз традици-

оналну изворну музику виолине и шаргије. Овогодишњи кумови и домаћини црквене славе Видовдан били су Јерко и Миленко Марић, док ће кум наредне године бити Љубоје Милић.

Завичајно удружење *Крушево Брдо* у сарадњи са центром за спорт и културу из Котор Вароши организовало је шести традиционални Видовдански ревијални турнир у малом фудбалу. Учесници турнира су били углавном млади фудбалери који су дошли да посјете свој завичај.

Прво мјесто освојила је екипа *Лизићи*, друго мјесто *Шићраје*, док је треће мјесто припало екипи ЗУ *Крушево Брдо*. Циљ турнира је да окупи млађе гене-

рације како би их мотивисали да се што више укључе у активности удружења и да наставе са чувањем и његовањем традиције краја из којег потичу.

Дружење је настављено до касних сати уз музику и пјесму музичке групе *Жубор Врбане*.

Предсједник ЗУ *Крушево Брдо* Јерко Марић задовољан је манифестацијама које је удружење организовало у завичају и најављује учешће удружења на Сајму завичаја у октобру текуће године, као и свечану скуштињу која је планирана да се одржи 20. 11. 2021. године.

ДРАГАНА ШИПОВАЦ

ТРИ ДУЧИЋЕВА ТЕСТАМЕНТА: Непозната судбина плацева на Бановом Брду

Јован Дучић велики пјесник, дипломата и родољуб написао је три своја тестаментна.

У првом тестаменту писаном 1930. године поред осталог наводи да ако умре ван Требиња да се његово тијело пренесе и сахрани у Требињу.

У другом тестаменту писаном 1935. године у Риму описује гдје би у Требињу требало да почива његово тијело. Не на гробљу, него на неком оближњем брду и како би требало да изгледа гробница коју ће сам направити.

На почетку Другог свјетског рата, Дучић је као дипломата Краљевине Југославије напустио Шпанију 2. јула 1941. године и дошао у Лисабон, гдје је 17. јула 1941. године написао свој трећи тестамент прије него што је из Европе отишао у Америку. Превод с оригинала чува се у Архиву САНУ.

У тестаменту Дучић наводи да се велики дио његових финансијских средстава налази у банци у Њујорку, као и један дио у Београду, у Хипотекарној банци и да су његових 18 акција Народне банке похрањене у Француско-српској банци у Београду.

Даље пише да је своју библиотеку од тридесет сандука, умјетничке слике и ствари покушња спакованих у више сандука послао у Вашингтон да се смјесте у магацин нашег посланства. Један дио својих ствари оставио је у магацину на назначеној адреси у Мадриду.

Дучић поред осталог наводи да је власник некретнина, празних парцела, у Београду на Бановом Брду, од којих се једна налази у Улици Стеве Тодоровића број 2, а друга је одмах поред њега. Пише да је један плац купио од ћерке сликара Стеве Тодоровића чији уговор се налази у адвокатској канцеларији Драгише Васића у Београду, у Улици Милоша Великог број 1, а други плац од извјесног Јосифа Марића, чији купопродајни уговор се налази код њега. За поменути плацеви истиче да су уредно забиљежени у земљишним књигама уреда у Београду.

За плацеве на Бановом брду у тестаменту захтијева да се послје његове смрти продају, а да се новац придодат главници финансијских средстава.

Дучић у тестаменту таксативно наводи шта урадити са његовом имовином, коме шта и колико дати, почев од Српског културног друштва *Просвјета* из Сарајева до фонда за изградњу православне цркве у Требињу која треба да буде у стилу Грачанице, а у којој ће једног дана почивати његово тијело.

За наследице одредио је своју сестру Соку Андрић која живи у Требињу, нећаку Лепосаву Максимовић, рођену Беловић, која живи у Београду и петоро дјеце свог полубрата Риста Глоговца.

За извршиоце свог тестаментна навео је свог рођака Михајла Дучића, индустријалца у Герију у САД

и Уроша Дучића тада директора Америчко-српске банке у Сарајеву.

Предлаже да се оснује одбор добрих и поштених Срба који би бринули о његовом завјештању. У тај одбор препоручује своје пријатеље: професора Слободана Јовановића, владика Николаја Велимировића, др Владимира Ђоровића и београдског адвоката Николу Стојановића.

Јован Дучић је умро 7. априла 1943. године у Сједињеним Америчким Државама и тестамент је требао бити реализован.

Својевремено је из заоставштине Јована Дучића из Америке у Требиње стигао велики фонд књига, часописа, слика и више сандука са разним предметима.

Све би ово било уобичајено и нормално при извршењу навода у тестаменту да не знамо свјетска де-

шавања и судбину наведених извршилаца и њихових помагача, поготово по питању продаје плацева на Бановом брду у Београду.

Дучићев рођак Михајло Дучић, индустријалца из Герија у САД умро је 1958. године.

Професор Слободан Јовановић, правник, историчар, књижевник, биран на многе високе положаје у претратној Југославији послје Другог свјетског рата остао је да живи у Лондону гдје је и умро 1958. године.

Владика Николај Велимировић је послје Другог свјетског рата 1946. године емигрирао у Америку, гдје је остао све до своје смрти 1956. године.

Адвокат Никола Стојановић из Београда, рођени Мостарац, доктор правних наука, поред осталог и присталица Равногорског покрета кога су Нијемци интернирали 1943. године у Француску, а који се по завршетку рата вратио у домовину и био осуђен на 10 година робије и коме су била одузета сва грађанска права умро је у Београду 1964. године.

Интересантна је ствар да тада, у јулу 1941. године, при писању тестаментна Дучић није знао за судбину др Владимира Ђоровића који је погинуо у авионској несрећи 12. 4. 1941. године, па је и његово име ставио у тестамент као помагача извршиоцима.

Због свега овога јавља се сумња да су ова два плаца у Београду могла

бити продата и новац придодат главници заоставштине, јер су поједине дневне новине почетком овога вијека писале о протесту грађана незадовољних излетом неуредног плаца у улици Стеве Тодоровића између садашњих бројева 19 и 21 на Бановом брду. Тим поводом станари околних зграда истицали су да су се обраћали надлежним службама и да су им они одговорили да је то приватни посед и да немају право да га уређују. Покренули су и поступак против НН лица са неформалним сазнањем да је то посјед Јована А. Дучића.

Како новинари даље наводе надлежне општинске и градске службе су ипак изашле у сусрет грађанима и плац довели у захтијевано стање који се и данас уредно одржава.

Шта се дешава са овом претпоставком и сумњом, са израженом жељом Јована Дучића, шта се десило са наследицима и вјером у поштовање закона?

Знамо каква је била судбина око његове жеље за изградњом требињске Грачанице и његовим мирним сном у њој. Знамо гдје је сада његова богата библиотека, бројни часописи, дипломатски списи, умјетничке слике, камена пластика, археолошки и други предмети, његово ордење и свечана амбасадорска униформа, али остаје питање, бар за писца ових редова, о неразјашњеној судбини два плаца на Бановом брду у Београду.

ПРИПРЕМИО:

МИЛИВОЈЕ МИШО РУПИЋ

У ВОДИЦАМА ОТКРИВЕНА БИСТА СРПСКОГ ГЕНИЈА

8. Дани Николе Тесле у Суботици

Удружење Личана *Лика* Суботица је по осми пут организовало Дани Николе Тесле и на достојан начин обиљежило јубилеј 165. годишњицу од рођења српског генија. У свечаној сали Градске куће отворена је изложба слика *Личке природне лејоше* аутора Зорана Медића из Апатина.

Завичајци су се окупили и неколико дана касније у Водицама да би се надметали у бојању, а најбоље екипе биле су *Лика*, *Динара* и *Банија*.

Међу најмлађима су доминирале Јована Ранков и Тајана Ран-

ков које су биле најбрже у скакању у цаку и ношењу јаја у кашики док су треће мјесто освојили Реља Басарић и Вања Кујунџић.

Теслини дани су прилика да иноватори прикажу своја достигнућа међу којима су се могли видјети електрични аутомобили и пуњачи.

Организатор и председник

» Градоначелник Стеван Бакић

Удружења Милош Борјан се захвалио иноваторима из Кишхонхалаша из Мађарске који су присуствовали манифестацији.

– Кренули смо од ничега прије 8 година, данас смо дошли до могућности да се дружимо, да нам долазе иноватори, имамо културно-умјетнички програм. Желимо нашој дјечи да покажемо како је лијепо када се скупе и стари и млади. Надам се да ћемо следеће године бити у већем броју, а да ћемо током године да организујемо и друге манифестације.

Градоначелник Суботице Стеван Бакић изразио је задовољство што присуствује овом традиционалном окупљању.

– Геније из Смиљана није само осмислио 20. вијек кроз технологију трофазне струје, него је имао и кључан утицај на 21. вијек, јер је поставио темеље за технологи-

» Стеван Бакић, Сава Стамболић, Милош Борјан, Жељко Тинтор и Жељка Цветковић

ју мобилних телефона и бежичног интернета.

Бакић је подсетио да су се оне године, када је Тесла славио 65. рођендан, у околину Суботице доселили први Срби из његовог завичаја и својим трудом и вриједним радом подизали села Вишњевац и Нови Жедник са осталим солунским јунацима.

– Данас му ви као његови завичајни насљедници подижете и обиљежје у порти Храма на Водицама, што је симболично јер је и Тесла одрастао у храму. Ви сте прави чувари истине о српству и правослаљу Николе Тесле – закључио је Бакић откривајући бисту Николи Тесли, коју су поклониле породице Душка Проле и Миладина Видаковића.

Потом је одржава литургија коју је служио свештеник Илија Анђелић.

У културно-умјетничком про-

граму су наступали *Фрајле* из Суботице, КУД *Дунав* из Апатина и *Банишки бисери* из Геронтолошког центра.

Пјесникиња Луци Маравел Орловић из Париза уручила је награде побједницима ликовног литерарног конкурса: ученицима Обрену Вукасовићу (ОШ *Кизур Ишћиван* Суботица), Слађани Милановић (ОШ *Марко Орешковић* Бачки Грачац) и Нини Бошкић (ОШ *Соња Маринковић*, Суботица). Посебну награду за пјесму освојила је Сара Јунгабел (ОШ *Иван Горан Ковачић* Суботица).

Награде су уручене и побједницима ликовног конкурса ученицима Николени Ђурковић (ОШ *Соња Маринковић*, Суботица), Петру Јовичићу (ОШ *Соња Маринковић* Суботица), Тамари Вуковић (ОШ *Соња Маринковић* Суботица) и Николени Драгишић (ОШ *Марко Орешковић* Бачки Грачац). **ДРАГАНА БОКУН**

» ЗАНИМАЦИЈА ЗА НАЈМЛАБЕ: Скакање у цаковима

Коријени обиљежили Светог Илију

Завичајно удружење Срба *Коријени* обиљежило је своју славу Светог пророка Илију у просторијама Српске читаонице *Лаза Костић* у Сомбору.

Прије тога су одржане завичајне игре на којима је учествовало око педесетак такмичара. Они су се надметали у завичајним традиционалним играма као што су натезање штапа, скок из мјеста и слично. У исто вријеме одржана је и ликовна колонија у знак сјећања на преминулог члана *Коријена* сликара Милоша Пејовића.

Коријени су и ове годи-

» Душан Секулић

не обиљежили своју славу са надом да ће ове невоље пандемије, економске кризе и криза међуљудских односа проћи и да ће нешто ново и боље доћи ослањајући се на своје народне коријене, искуство, национални идентитет и православље. Овогодишњи кум славе био је Ђоко Радаковић из Бачког Брестовца, а кумство је преузео Душан Секулић председник *Коријена*. Свима који су упутили честитке *Коријени* се јавно захваљују, а посебно свим сарадницима и пријатељима удружења из Сомбора, региона и наше дијаспоре.

Петровдан у Горском котару и Славонији

У Војном Туку у Горском котару одржана је литургија и прослава празник Светих апостола Петра и Павла којег православни вјерници обиљежавају 12. јула. Ово је и слава овог малог мјеста које је некад било у саставу општине Делнице, а данас се налази у општини Мркопаљ.

Село је 1991. године имало 56 становника, а 20 година касније упола од тога, дакле свега 28 становника. Малобројни мјештани и њихови гости окупили су се у храму изграђеном 1759. године и посвећеном управо апостолима Петру и Павлу. Литургију је служио свештеник Милош Орељ из Дрежнице. Госте је дочекао домаћин Рајко Мамула, а међу гостима је био и конзул Републике Србије у Ријеци Владимир Марјановић.

И бројне друге цркве широм Хрватске посвећене су Светим апостолима Петру и Павлу између осталих и она

» Храм саграђен 1759. године

у Доњим Граховљанима недалеко од Пакраца. Код храма саграђеног 1746. године, а девастираног 1991. и ове се године окупило домаћих и гостију како би преломили славски колач и прославили сеоску славу. Томе је претходила литургија и кратко обраћање свештеника Ђорђа Теодоровића.

– Било је година и када се није долазило, али данас смо срећни што се изнова овдје окупљамо. Ова црква је за-

штићена као споменик културе и ушла је у програм обнове Министарства културе, али посљедње двије године све је успорено због пандемије. До сада смо купили комплетан цријеп и грађу па се надамо да ће ове године кренути покривање ове наше цркве.

Након тога услиједило је и кратко весеље уз пјесму и игру коју је припремио пакрачки и липички пододбор Српског-културног друштва *Просвјетле*.

ОДРЖАНИ 19. ПО РЕДУ СУСРЕТИ НА БАНИЈИ У МАЛОМ ГРАДЦУ

Првог августа у Малом Градцу код Глине одржани су 19. по реду Сусрети на Банији у организацији тамошњег пододбора *Просвјетле*. Програм је одржан на отвореној позорници поред потресом оштећеног Дома културе који су прије 20-ак година обнављали и оспособљавали чланови пододбора и други мјештани уз помоћ *Просвјетле* и градских власти.

Осим домаћина наступили су и фолклораши пододбора *Просвјетле* из Белог Манастира, Слатине, Хрватске Костајнице, Вргинмоста и Гарешнице, а присутни су у шатору могли видјети и експонате који су извучени из етно-собе урушене у потресу, а онда реконструирани. Могли су се видјети и банери са сликама и текстовима о подужој и богатој историји Малог Градца, као и слике дјеце која чине базу малоградског пододбора који води Жељка Марчинко.

Организатори су примијенили све мјере. Како је дом културе неупотребљив, након двосатног програма дружење је организирано код ватрогасног дома, а присутне су забавиле и *Банијске џелције*.

Манифестација је присуствовала и за-

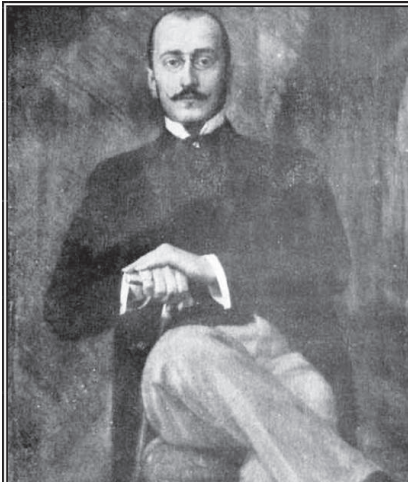
мјеница жупана Мирјана Олујић која је, како је изјавила за *Новоссти*, била одушевљена атмосфером.

– Драго ми је да многи од пододбора који су наступили настоје у свој рад укључити дјецу која се труде како би показала што знају. То је гаранција будућности тих пододбора – оцијенила је и додала да је значајно да малоградски пододбор скоро 20 година успијева одржавати такву манифестацију.

По ријечима Жељке Марчинко, потрес је на неки начин и ојачао пододбор.

– Немамо простор за вјежбе зими, додијељена су нам два контејнера. Недостају нам ношње и позивамо све који нам у том смислу могу помоћи. С друге стране, многи наши чланови су волонтирали у мјесецима након потреса, а број дјеце је чак и повећан – рекла је и додала да ће се на јесен обиљежити и 20 година од оснивања пододбора, и то у дворани у Глини гдје је требао наступити Ансамбл народних игара из Вуковара.

Нажалост, дан након Сусрета велико невријеме похарало је Глину, укључивши и Мали Градац, а међу тешко оштећеним кућама била је и она Жељке Марчинко. **ИЗБОР**

	ИСТАКНУТИ СРПСКИ ПОЛИТИЧАР И КУЛТУРНИ РАДНИК ИЗ БИХ (1878-1955)		ЧАСОПИС КОЈИ ЈЕ УРЕЂИВАО У МОСТАРУ	СЛИКА СВЕЦА	НИЗ ПОВЕЗАНИХ КАРИКА
	ПОЛИТИЧКО УТОЧИШТЕ				
	УКРАСНО ДУГМЕ НА НАРОДНОЈ НОШЊИ				
	МОЈСИЈЕВ СТАРИЈИ БРАТ				
	МЕТВИЦА				
СРПСКО ПЈЕВАЧКО И КУЛТУРНО-УМЈЕТНИЧКО ДРУШТВО У ЧИЈЕМ РАДУ ЈЕ ПРЕДАНО УЧЕСТВОВАО	ВРШИЛАЦ АТАКА, НАПАДАЧ	ПОКЛОН	АМПЕР ПОДОСТА СНАЖАН	АКТИВНИЈУМ ПИСАЦ, МАРК	
ОДВРАТНОСТ				СМЕТЕЊАК (НАР.)	ВРХ НА ФРУШКОЈ ГОРИ
ПРОНЕВЕРИЛАЦ					
МЈЕСТО СМРТИ ЛИКА СА СЛИКЕ					
ЛИЧНА КАРТА		ГЛУМАЦ БРАНА ДОПУНСКА НАГРАДА			
ЕВРОПСКИ ЕКОЛОШКИ БИРО (СКР.)			ШКОЛА ТОПЉЕНО САЛО	ТОНА ПЛУТАЧА ЗА ВЕЗАЊЕ ЧАМАЦА	ОСОБЕ, ЛИЧНОСТИ
СРПСКО КОЛО	ТРОТИНЕТ СЛИКА НАГОГ ТИЈЕЛА				
ПРВО СЛОВО		СТАЛЦИ ЗА КЊИГЕ У ЦРКВИ Љ. Р.			
ИСЛУЖЕН КОЊ, РАГА, КЊУСЕ					
РОДНО МЈЕСТО ЛИКА СА СЛИКЕ			ЛУКА У ИЗРАЕЛУ		

Резиме: ази, ток, Арон, нана, А, Ац, гадост, утајивач, Сарајево, лк, Кенет, ЕЕБ, ш, т, ромобил, а, валочичи, кљубаваца, Трст, Ака.

11. СПОРТСКИ СУСРЕТИ У БОРОВУ

Спортски терени Озрен у боровском насељу Савуља и ове су године били поприште спортских сусрета уз многобројне такмичаре и госте. Ријеч је о сусретима које је Завичајно удружење Срба Озрена и Посавине организовало по 11. пут у недељу 18. јула. Игре су прошле године одржане без гостију из иностранства, али су ове године поново дошли неки од такмичара из мјеста која са Боровом његује пријатељске односе.

– Ове године су нам гости дошли из Брода у Републици Српској, из општина Јагодњак, Негославци, Маркушица и Трпиња, а још су нам ту и гости из Брчког и Шида. Генерални циљ свега је да се окупимо, дружимо и не заборавимо старе спортове – рекао је предсједник Завичајног удружења Срба Озрена и Посавине из Борова Рајко Лукић.

Такмичење је било у балотању, бацању камена с рамена, навлачењу штапа, потезању конопца и скок у даљ из мјеста. За љубитеље фудбала организован је турнир, а за најмлађе такмичаре дисциплине као што су скакање у врећи и ношење јаја у кашикама. Велику пажњу, као и сваке године, изазвала

је дисциплина бацање камена с рамена, а од десетак такмичара најбољи је на крају био начелник општине Брод у Републици Српској Зоран Видић.

– Пријавио сам се на наговор осталих чланова експедиције из Брода који су заједно са мном дошли овдје да првенствено посетимо наше пријатеље у општини Борово. Нисам очекивао да ћу побједити – рекао нам је начелник Видић након што је најдаље бацио камен с рамена.

Такмичење је отворено дисциплином скок у даљ из мјеста, а са два метра и 27 центиметара најбољи скок имао је Саша Бељић из Вуковара.

За најуспјешније такмичаре у свим дисциплинама организатор је и ове године припремио пехаре, медаље и различите поклоне, а након спортског дијела програма услиједио је и кратки културно-умјетнички програм. У њему су са својом традиционалном озренском игром и музиком наступили чланови удружења домаћина, а поред њих представили су се и фолклораша из Острова, Силаша, Негославаца као и мушка пјевачка група *Наши корени*.

» Начелник општине Брод побједио је у дисциплини бацање камена с рамена

СРБИ СУ ЖИВЈЕЛИ У ДАЛМАЦИЈИ ЈОШ ОД ДЕСЕТОГ ВИЈЕКА

СРБИ СА ОБЈЕ СТРАНЕ ЦЕТИНЕ

ПИШЕ: БОРИС РАДАКОВИЋ

Византијски цар Константин VII Порфирогенит је половином X вијека у своме спису *О управљању царством* оставио податке о граници између српског и хрватског народа на Балкану. Једна од граничних линија била је и ријека Цетина у своме јужном току.

Манастири из 14. вијека

Срби ће постепено да прелазе преко Цетине и да у групама насељавају хрватско-далматинске крајеве. О томе свједоче и српски манастири саграђени у средњем вијеку који су опстали до данашњих дана. То су манастири Крупа, Крка и Драговић саграђени током XIV вијека.

Из прве половине XV вијека имамо двије повеље у којима се спомињу Срби и са лијево и са десне обале Цетине.

Прва од тих повеља јесте она војводе Доњих Краја, Ђурђа Воисалића који је био синовац и насљедник херцега Хрвоја Вукчића Хрватинића. Ђурађ као војвода овог дијела босанске средњовјековне државе, 1434. године, издаје повељу браћи Ђурђевићима којима гарантује њихове посједе између ушћа Неретве и Цетине, који су такође били у склопу краљевине Котроманића.

У повељи поменути само Срби и власи

У тој повељи као становници тих крајева наводе се Срби и Власи и то овако: „и у свему у чему их нађошмо да држе, било да је Србин или Влах.“

Неки трећи народ се не спомиње у овој повељи, што значи да ако је и било других народа није их могло бити у значајнијем броју па да би се споменули у овом докумен-

ту. Треба напоменути да се из повеље јасно види да је становништво тога краја углавном римокатоличко, али је без обзира на то српског и влашког поријекла. Једино је питање у вези са Власима, да ли се то односи на романске влахе или српске сточаре. Могуће да је било и једних и других, али судећи по томе да су у XV вијеку имена и презимена влаха – сточара у нашим крајевима претежно српско-словенска, и ти власи су у већини били српски сточари.

На основу историјских извора и чињеница сматра се да су Срби почели да насељавају хрватски дио Далмације неколико вјекова прије него што ће их на велике сеобе покренути турска надирања. Свакако да је бројнијих миграција Срба у хрватске крајеве било у вријеме ширења босанске државе, посебно у периодима владавине бана Стефана II и бана, потом краља Твртка I Котроманића.

Повеља бана Ханжа Франкопана

Двије године након повеље војводе Ђурђа Воисалића, имамо помен Срба у хрватским крајевима у повељи бана хрватског Ханжа Фран-

копана. У тој повељи Ханж Франкопан као становнике територије којом влада спомиње Хрвате, Влахе и Србе и то овако: „И Срблин да не море отдати на Влаха, ни Влаха на Срблина и да не држе Хрвати Влахов мимо едного бравара“. И овдје су власи углавном сточарски сталез а не етничка група, и свакако су дио српских сеоба у средњем вијеку.

Оно што је занимљиво јесте чињеница, да иако територије браће Ђурђевића граниче са Хрватима, нема помена Хрвата као становника њихових области. Са друге стране границе, на територији Франкопана спомињу се поред Хрвата и Срби, што значи да су тамо доспјели својим миграцијама из области које су припадале босанској држави, дакле поријеклом су из државе Котроманића.

Босански сточари су још прије него ће Твртко освојити велике дијелове средњовјековне Хрватске и Далмације, долазили и насељавали се на тим просторима.

Ови извори говоре о бројности и покретљивости српског народа у средњем вијеку који се проширију и ван граница својих средњовјековних држава

» ЈУБИЛЕЈ: Прије 25 година, 15. јула 1996. са радом је почела прва Љетња школа српског језика и културе у Пероју у Истри, а похађало је 67 ученика (на слици). Настава се касније одвијала на Пашману, да би се коначно преселила на острво Вир. Од 2015. године школа носи име по творцу српске ћирилице – Сави Мркаљу

БЕСПЛАТНО РЕЗЕРВИШИТЕ СРПСКО КОЛО

Уколико желите да добијете свој примјерак Српског кола позовите број дописништва у Новом Саду **021/66 13 600** Радним данима од 9 до 16

НЕМА РАЈА БЕЗ РОДНОГ КРАЈА

ДАНЕ, СРБИН ИЗ КАНАДЕ

Дане је Србин рођен у Канади. Тамо су га звали Ден. Треће је кољено у фамилији Јеловац, које је тамо свијет угледало. За разлику од свога дједа Ђуре, он је имао и лијепо младост, и услове за живот и школовање. Постао је инжењер и тамо у Канади, радио на пројектовању и изградњи путева. Не жали се, увијек је био добро плаћен и стекао је поприличну имовину. Јесте да је већ доста заборавио српски језик, али, то је судбина многих који одрастају у другој земљи. Сад, кад је у пензији, ријешао да се врати међу свој народ. Ето, дешава се и то. Здравље га још добро служи и са својом Хелен купи кућу у селу Велебит код Кањиже. Дјеца им подрасла, засновала своје породице, и остала тамо у Канади, у далеком Оквилу код Торонта. Очито, од њих више Срба неће бити. Скоро да српски и не знају и асимилитарали се међу остале. И они у браку са правим Канађанима, примили њихове навике и културу, у нашу цркву нити иду, нити у њој крсте своју дјецу. Све то засметало старом Данету, па, иако је и његова госпођа полутанка (отац јој Канађанин, а мајка од наших), успио је да је наговори да дођу овдје, у овај мир, гдје имају и доста рођака из кршевите Лике.

Сјећа се Дане још увијек добро прича дједа Ђуре како је некад било и овдје, а и у Канади. И отац му је о томе често причао, али њему је већ било лакше. Савладао је добро енглески језик још у младости, могао да се усавршава и да бољи посао налази. А дједа му причао како се у Лици тешко живјело и у вријеме Турака, и Аустрије, и Краљевине Југославије. Наравно, и касније, кад су комунисти дошли на власт. Многи из старог краја кренуше у свијет трбухом за крухом. Најчешће пут Америке и Канаде. Канада огромна, као цијела Европа, а ненасељена. Шта је имала становника, као бивша Југославија, а раније и мање. Гдје све нисмо стизали и гдје нас још неће бити на овој кугли земаљској?! Разнијели нас вјетрови наше сиротиње по васцелом бијелом свијету. И данас још увијек, и све више. Што би рекао Црњански, „бескрајни плави круг и у њему звијезда“. Та насељавања Канаде су нарочито била актуелна последице Првог свјетског рата, а и између два рата поготово у периоду од 1926. до 1928. године. Стизали су бродом из кршевитих крајева Херцеговине, Далмације, Лике, Кордуна, са Баније, али и из равне Славоније, Баната, Бачке, Срема...

Међу многима који су недељама бродом бродили бескрајним океанима и морима, а данас небом летјели, били су између осталих и Срби. У почетку су најчешће наставњаци Торонто и околину и процјењује се да их је и сада тамо више од тридесет хиљада. Одмах почели са грађњом својих цркава и у Цркви Св. Саве у Торонту се окупљали и састајали и онда, а и данас. У међувремену увијек пристизали нови. Они предатни, помагали новопридошле да лакше до посла дођу. Многи од њих су још у оном првом таласу били са села, па и неписмени. Морали су да копају по рудницима, да раде најтеже послове у рашчишћавању шума, у нивелацији ријека и градњи путева, на постављању железничких пруга, да раде као чистачи у болници, да косе траву и уређују туђе воћњаке, и то све за 25 центи на сат. Неки су живјели и као фармери по селима, али, чим би овладали енглеским језиком, пресељавали се у градове и радили у челичанама у Хамилтону, или у неким фабрикама. Тако су могли комуницирати са осталима. То им је била главна сметња и да дођу до бољег посла, и да се сналазе у тој далекој туђини.

Долазили су углавном мушкарци, самци, који су касније својим рођацима у старом крају слали гарантна писма и тако их доводили. Почеле су им пристизати и читаве породице њихове. Било је и оних који се нису могли снаћи у том другом свијету, које је мучила носталгија за њиховим брдима и који су се враћали у своју сиротињу. Они који су остајали, су били људи старовремених схватања, побожни, поштени, честити. Били су чврстих моралних ставова, прави домаћини, вриједни и штедљиви.

Увијек тражећи боље услове и за рад и за живот, разишли су се широм простране Канаде. Гдје год су се наставњивали, прво би цркве озидали. Да би се очували у далекој туђини. Тамо су приређивали разне пикнике, формирали фудбалске тимове, оснивали фолклорне групе, хорове и кола српских сестара, његовали наш језик, ношњу, обичаје чували од заборавља. Касније су, око 1970. године, регистровани Радио *Шумадију*, а издавали су и новине, као што је *Глас канадских Срба*. Многи су стекли и завидан иметак, па су били финансијери баш кад би се подизала и опремала нова црква или неко наше удружење. Све за свој народ и оне који тамо остају. Други би опет улагали позамашна средства у завичај, помагали довршетак Храма Св. Саве у Београду.

Сада већ та трећа, четврта генерација тамо, поред овладавања енглеског језика и солидног живота, нису више само физички радници. Они посједују знање стечено на неком колеџу или универзитету. То су данас школовани људи са приватним бизнисом, или су учитељи, професори, љекари, инжењери, адвокати. Постоји међутим, велика бојаза да се ти млади људи удаље од своје исконске вјере и нације, јер многи потпуно заборављају језик завичаја својих предака, а у цркву одлазе можда само кад се вјенчавају или кад дијете крсте. Присјећају се још својих коријена и свог поријекла, шаљу понекад новчану помоћ неком већ незнатом рођаку. Само ријетко ко још дође тамо из Канаде.

А и они из старог краја се стицајем разних околности, раселили по Србији. Остале своје своја вјековна огњишта. Ко зна има ли тамо још неке старине или су их други запосјели? И Дане има својих презименака и рођака у Пригревици код Апатина, у Соколу код Бачке Тополе, у Велебиту код Кањиже... А тек у Лици! Трбало би да их има још и тамо.

Остари наш човек у туђини, и дођу му често тренуци па пожели, кад једног дана оде Богу на истину, да буде сахрањен у старом крају, међу своје. Или бар, да му тамо на гробницу прослу макар шаку земље из нашег краја. Живе он и Хелен сада спокојно у Велебиту, јер им доста буке и фрке тамо у Канади, оне вјечите трке само за доларом. А и дјеци својој су пружили оно што су морали као родитељи. Захваљујући новој технологији у комуникацији, сад од њих добијају скоро свакодневно видео записе или се уживо гледају док разговарају.

Они су у селу са својим Личанима. Друже се и посјећују. Дјеца ће се ваљда сјетити да их бар некада и обиђу. Већ су стари, а и заслужили су. Да им пруже бар неко поштовање.

Одржавају нешто окућнице и баштице, тек да им не буде досадно. На кућној капији и српска и канадска застава. Дане се увелико бави и пчеларством, али своје производе не продаје, већ их дијели сиротињи и болеснима. Многима и лијекове набавља, па и инвалидска помагала. Сачувала се у њему наша душа добротвора и жеља да другима помаже.

ВОЈИСЛАВ АНАНИЋ

У МЕДАКУ ВЈЕРА НЕ УМИРЕ - НЕКА ЗВОНА ЗВОНЕ ДО ВЕЛЕБИТА!

Ту подно горостасног Велебита, скрасио се Медак. Примиро се у свом миру и тишини. Тишина је овдје, мој ти брате све гласнија, каже онако кроз сјету, наш домаћин, Мирко Загорац. Ипак игра му око, јер му је, каже, драго што нас поново види. Додаје како се пуно тога, од задњег сусрета, овдје ипак, промијенило није.

– Па ето, живи се и даље онајвише од тих мировина или пензија. То су све овдје људи у годинама. Ето кад сам ја један од млађих. А имам 74 године. Е онда можете замислити како се овдје живи. А и мало нас је. Почитељ, Медак, Папуча и Крушковец броје тек четрдесетак становника. Толико нас бар зимује овдје – каже Мирко Загорац.

Наш домаћин овдје је уједно и предсједник Мјесног вијећа, политички је активан и посветио се борби за бољи живот Срба у селима подно Велебита. Није му лако, види се, али одустати, вели неће.

– Настојим колико год то могу да се више поради на бољим условима живота овдје, да некако људима олакшам да лакше дочекају смрт. Гледају, то је тако овдје, овдје нема дјече, нема дјечјег плача, нема школе, ово овдје је као пут слонова, овдје људи дођу у позним годинама само да умру. Тако је то. Све је овдје борба. Да би човек нешто направио, мора кроз трње газити. Сарађивати мораш са свима. Више пута мораш ићи у Госпић, мољакати, трудити се, борити се за сваки метар пута – у грчу прича Загорац.

И сам се каже пет година борио, по повратку из избјеглиштва да му се обнови кућа. Вратио се у Медак 2000. године, након што му је жена умрла. Кућа му је била уништена. Све је било униште-

» Јереј Драган Михајловић, Мирко Загорац и новинар Љубинко Спасојевић

но. Није било крова. Ипак помоћ је стигла.

– Помогли су нам онајвише СДСС и Српско народно вијеће. Помогли су нам да се струја уведе овдје, вода, путеви уреде, али ето и сада има ту 17 домаћинстава на домак Мрђеновца, који пола Лике напаја, а они немају воду – каже наш домаћин.

Нада и вјера ипак умину посљедњи, збори Мирко. А још је чини се само вјера та која нас напустила није, стегнутог грла говори Мирко Загорац. Манастир је ту, каже, да Личане под своје скуте прими, да их са обе руке пригрли. И тако је то овдје вјековима, вели Драган Михајловић, парох госпићко-смиљански.

– Још крајем седамнаестог вијека, митрополит Атанасије Љубојевић, дошао је овдје у Медак, основао епархијски двор, који је изграђен 1695. године. Имамо податке да је на овом простору раније био дрвени храм, истина на једној другој локацији, те за овај, на овом мјесту, из 1724. године, који је касније обнављан, а освештао га је Теофан Живковић 1824. године. Храм је и током посљедњих ратова скрнављен, али и данас се њега звоне звона, вели јереј Драган Михајловић напоменувши да је овдје најве-

селије знало бити управо на Ивањдан.

– Тада у Медак дође фолклор, *КУД Крајина* из Београда, Божо Травица протјера коње кроз село, а са свих се страна скупе Личани, дођу у свој родни крај. Све нас је, све ово што се дешавало задњих година дана пореметило – вели Драган Михајловић, напоменувши да ће и поред свега на Ивањдан овдје сигурно бити лијепо вјерујући да ће се мјештани овог прелијепог мјеста подно Велебита, ипак скупити на Ивању.

У манастиру Медак се данас налази крст, који је освештан код јаме Бадањ, приликом овогодишњег обиљежавања страдања Срба у логору Јадовно. Наиме, власти Карлобага нису дозволиле да се овај крст нађе код јаме Бадањ на Велебиту, тако да је на крају завршио у Манастиру. Ту ће, ето чули смо бити до даљњег. А ту ће упркос недаћама свим, вјековима одзвањати звона са звоника манастирског. Нека се чује до Велебита, нека звони нека одјекује, казаше на крају приче у овом дијелу Лике пркосне, у којем нашу репортерску екипу и ове године срдочно дочекаше, као своје најрођеније, јер Лика ти је то мој ти брате.

Љ. СПАСОЈЕВИЋ / ЕЛТА ТВ

Овај пројекат је суфинансиран из Буџета Републике Србије - Министарства културе и информисања. Ставови изнети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је доделио средства.

ГУСЛАРИ МУЧЕНИЦИ

» Проф. др Јово Радош

» Предсједник Савеза гуслара Србије проф. др Јово Радош написао је текст, поводом 80 година од усташког геноцида над српским народом у НДХ, о српским гусларима који су своје животе окончали у јамама безданицама. Народни гуслари су соколили народ, уливали му вјеру и снагу, подсјећали га на снеге о јединству и подстицали га на побуну и јуначке подвиге. Зато су многи од њих били страдалници и мученици.

» Гуслар

ШЋЕПАН ЗЕЛЕНКОВИЋ (1890-1941)

Гусларска пјесма је у српском народу одувјек представљала највјернији израз његовог неугасивог осјећаја за слободом и отпором свакој сили и тиранији. Народни гуслари су соколили народ, уливали му вјеру и снагу, подсјећали га на снеге о јединству и подстицали га на побуну и јуначке подвиге. Зато су многи од њих били страдалници и мученици. И то не само у вријеме турског ропства. Аустрија је, након Берлинског конгреса, предузимала многе активности у Босни и Херцеговини како би деморалисала народну вјеру, па су чак и гусле биле забрањиване. А посебно су на тешке муке стављани народни гуслари у вријеме спровођења усташког геноцида над Србима у Другом свјетском рату. Један од оних који је тада умро мученичком смрћу био је и Шћепан Зеленковић.

Шћепан Зеленковић је рођен у селу Рјечице код Домановића у Херцеговини 1890. године. Зеленковићи су, иначе, веома стара српска породица. Левто Дедијер, у својој антропо-географској студији Херцеговина, вели за њих „да су их Турци ту затекли”.

Шћепан је био „кршан, лијеп и миран чоек” – казује о њему његов унук по мајци Симо Бојбаша (1939). „Имао је пет шћери и два сина. Као гуслар узео је четврто мјесто на такмичењу код краља Александра. (Његов син Ристо је био добар гуслар, али не као он).”

Занимљиво је да Шћепана Зеленковића помиње и књижевник Милош Црњански у свом запису са „утакмице гуслара код Алипашиног моста” из 1925. године, наводећи да је, том приликом, пјевао пјесму *Бој на Осироју*.

Када је почео усташки терор, Шћепан је наслушивао шта ће бити, па је закопао гусле у башти испред своје куће. „Ја сам их (наставља причу Симо) нашао много година касније, након рата. Биле

су прилично пропале (струнуле) у земљи”.

Усташе су ухватиле Шћепана, са још двојицом његових братственика, пред Видовдан 1941. године, и са другим заробљеним Србима затвориле у Домановићима. Ту су их стављали на најтеже муке. „Пребијали су им и ноге и руке” – пише о томе Милан Булајић у својој књизи *Усташки злочини геноцида*. Шћепану су, како се касније причало, закивали и коњске чавле под нокте, говорећи: „Сад куцни Шћепане по струнама и запјевај о Милошу и Марку!”

Шћепан Зеленковић је, са осталим Србима, бачен у јаму Бивоље Брдо, а његову жену су заклали на кућном прагу.

ИЛИЈА ВУКОВИЋ (1899-1941)

За Илију Вуковића одавно се надалеко чуло; како по његовом гусларском умећу, мушкој љепоти, људском достојанству и угледу, тако и по трагичној и мученичкој смрти од злочиначке усташке руке. О њему је много писано и приповиједано још за живота, а дивне редове и страни-

це посвећене овом врском гуслару и човјеку написали су и књижевник Радослав Братић у књизи *Зима у Херцеговини*, затим Будо Симоновић, као и Милош Марковић (иначе, Илијин блиски сродник) у тексту *Илија Вуковић – метафора пјесме, пјевања и шираједије*.

Наиме, када је тридесетих година прошлог вијека, у задужбини Илије М. Коларца, одржавана „утакмица” гуслара, на којој је краљ лично предсједавао жирију, за најбољег такмичара Краљевине Југославије проглашен је Илија

» Илија Вуковић

Вуковић. Остала је прича како је за вријеме његовог гусларског казивања пјесме Стари Вујадин краљ пустио сузу. Том приликом, краљ му је уручио, као лични дар, позлаћени пиштољ, руски „наган” какав је носио и славни руски војсковођа Кутузов. Уз то, даровао му је и златним жицама извезено свечано црногорско народно одијело, а краљица Марија му је поклонила златни сат. Постао је краљев и краљичин љубимац и одмах му је понуђено „намјештење” у њиховом двору и кући на Сењаку. Иако је Илији било жао оставити родитеље и родни крај, он је, након неколико мјесеци прихватио понуду и од тада је био стални учесник на свим свечаностима које је краљ приређивао.

Илија Вуковић је рођен у Наданићима, код Гацка у Херцеговини, од оца Обрена и мајке Стане, рођене Марковић, из сусједног села Мацановине. Његови родитељи имали су укупно девет синова и десету кћер Јелену. Била је то честита кућа, која је његовала епску традицију и поносила се са својих „девет Југовића”.

Али, дошла је и крвава 1941. година и усташки погром над српским становништвом у Херцеговини. Усташе (Хрвати и муслимани), ухватили су Илију Вуковића уочи Видовдана, надомак Невесиња, код Кифиног Села, и привели га већој групи повезаних Срба, међу којима је било и 28 Гачана. Пребили су му и руке и ноге, одсјекли уши, поломоли зубе, извадили очи (као некада Турци Старом Вујадину) и тражили да тако осакћаен опет отпјева ту чувену пјесму која га је прославила. Он је, у мукама и посљедњом снагом, пјевао познате стихове, поистовјећујући се са старим хајдуком и његовом јуначком смрћу. Унакаженог су га, са осталим покланим и побијеним Србима, бацили у ископану јаметину.

МИЛОВАН ВОЈЧИЋ (1903-1941)

О Миловану Војичићу, невестињском гуслару и епском пјеснику, врло мало се зна у гусларској и широј друштвеној јавности. Само појединим памтишама и ревносним истраживачима наше на-

родне баштине познато је да је професор Харвардског универзитета Милман Пери забиљежио од њега 171 пјесму, на основу чега је постао и најзаступљенији казивач у Перијевој збирци. Иначе, ове пјесме се посебно одликују својом тематском разноврсношћу и систематичношћу, пошто их је Војичић зналачки сложио и поређао по хронолошком реду (од најстаријих времена, до балканских ратова и Првог свјетског рата). Многе од тих сабраних пјесма су лично његове, а у појединима је правио и сопствене пјесничке интервенције и дораде, у складу са познатим епским стандардима.

Када је Пери имао свој истраживачки поход по Југославији 1933. и 1934. године, боравио је, поред неких других мјеста, и у Невесињу, гдје се дружио са Војичићем, па му је овај (поред казаних пјесма), написао и посветио у његову част, и једну пјесму, коју је Перијев ученик и асистент Алберт Лорд уврстио у додатку књиге *Пјевач ирича*.

Милован Војичић је рођен у Жиљеву код Невесиња 1903. године. Као заљубљеник у епску поезију, а истовремено и као добар гуслар, учествовао је и на неким од тадашњих „гусларских утакмица” (у Подгорици и Београду), које су одржаване у периоду између два рата. Остало је упамћено, поред осталог, да је наступао и пред краљем Александром.

У јуну 1941. године, у вријеме крвавих усташких постова по Херцеговини, страдао је мученичком смрћу и Милован Војичић. Зликовци су му претходно (као и Илији Вуковићу и Шћепану Зеленковићу) пребили и ноге и руке, извадили очи, одсјекли нос и уши и гуслема разбили лобању. Тражили су од њега да пјева своју омиљену пјесму о Фердинанду (*Смрти бечкој ћесара*), као што су од Илије тражили да пјева о старом Вујадину, а од Шћепана, о Милошу и Марку. Са још 173 Невесињаца бачен је у ископану јаму код невестињског логора.

Поздрав са Косова од Самодреже цркве

Видовдане одабно значајан!
За српство си некад био таман,
А данас си радостан и славан!
Видов дане бидо си меѓане
Видио си копча изломљена,
Видио си царства раздробљена.
Видио си пануле јунаке
Видио си муке сакојаче
Видио си крваве барјаче.
Видио си снажне бојске дбије;
Једна другу по Косову бије;
Видио си Бошка Барјактара,
Погибију српског кнез Лазара.
Кад с' од боја с бојском уморио
Кад је Милош цара распорио.
Видио си Косовске пољане,
Кад су крвљу биле обојене!
Видиш данас пољане зелене,
Србадијом дичном насељене,
Краљ Никола царе од јунака
На Косову сад нема турака.
Сад Косово више пусто није
Слобде се на њем барјак бије

Самодрежа црква обновљена,
А око ње браћа испљена
Веселије је на четири стране.
Сад устани Лазо и Душане,
Карађорђе и Петре четниче.
Александаре Витезе Мучениче
Кумановски храбри победниче
Ти косовски храбри осветниче,
Устај Лазо зови Југовиће!
Нека виде Нове Немањиче,
Нека виде Самодрезу нову
Како сија на српском Косову!
Одјекују Ђурђеви Стубци
У четама стижу соколови.
Хорис' пјесма Скопча и Бардара
Јечи Струна Српскије гусала.
Хвала теби Кумовчићу Перо,
Ти заслуга имаш за то дјело,
Са још доста срба витезова
Дас' у светој Самодрежи служи
Гоеспод вишњи нек вам се одужи

Илија Вуковић иар. гуслар
Видов дан 15-/28 Јуна 1939. год.